

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ
В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

УПРАВЛІННЯ ФІТОСАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

ПРОГНОЗ
ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ АГРОЦЕНОЗІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ РОСЛИН
У 2026 РОЦІ

ТЕРНОПІЛЬ-2026

«Прогноз фітосанітарного стану агроценозів» складений спеціалістами Управління фітосанітарної безпеки на основі матеріалів фенологічних спостережень сільськогосподарських угідь за розвитком шкідників та хвороб, щільності залягання та якісного складу зимуючих стадій шкідливих організмів в 2025 році, і можливого ступеня загрози від них в умовах вегетаційного періоду 2026 року.

Наведені складові системи захисту основних сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб, бур'янів узгоджені з «Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні», а для їх підготовки використані рекомендації інститутів захисту рослин, зернового господарства, землеробства, цукрових буряків, картоплярства, овочівництва та садівництва НААНУ, Національного університету біоресурсів і природокористування.

Рекомендовано для застосування в роботі спеціалістів фітосанітарної служби, керівників сільськогосподарських підприємств усіх форм власності, фермерів, городників, садоводів-любителів та інших землекористувачів.

Великих збитків аграрному виробництву завдають шкідливі організми. Кожне сільськогосподарське підприємство прагне до збереження та захисту свого врожаю, оскільки від його кількості та якості залежить майбутній прибуток господарства. Отримання високих врожаїв сільськогосподарських культур не можливе без захисту рослин від шкідливих організмів. Нині існує широкий спектр різноманітних засобів захисту сільськогосподарських культур від шкідників, бур'янів та хвороб і зосередитися на одному дуже важко, оскільки використовувати засоби захисту треба в комплексі.

Своєчасне планування, високий організаційно-господарський рівень підготовчих робіт і чітке проведення боротьби з шкідниками, хворобами та бур'янами є необхідною умовою надійного захисту врожаю.

Сучасний захист рослин спирається на значний обсяг інформації, що характеризує поширення, розвиток, економічне значення шкідливих організмів, стан і розвиток посівів, мінливість різних інших елементів екологічного стану. Саме на основі такої інформації можна прогнозувати обсяги застосування засобів захисту рослин для збереження потенційного врожаю сільськогосподарських культур. І лише в результаті своєчасного одержання і повноцінної обробки цієї інформації можна прийняти оптимальні рішення, що забезпечують профілактичну спрямованість захисних заходів і їх високу рентабельність. Насамперед забезпечення систематичного обліку і контролю стану популяцій шкідливих організмів, щоб захисні заходи проводились тільки в тому випадку, коли чисельність чи розвиток шкідливого організму перевищує економічний поріг шкодочинності.

Впродовж вегетаційного періоду 2025 року спеціалістами Управління фітосанітарної безпеки проводились спостереження за поширенням та розвитком 187 видів шкідливих організмів та надавались рекомендації щодо регулювання їх чисельності та управління розвитком хвороб для сільгоспвиробників усіх форм власності.

При вирощуванні сільськогосподарських культур за інтенсивними технологіями захист рослин від шкідливих організмів має профілактичну спрямованість за рахунок раціонального комплексного використання агротехнічних, організаційно-господарських і власне захисних заходів.

При складанні збірника використані матеріали обстежень фітосанітарного стану сільськогосподарських культур спеціалістів Управління фітосанітарної безпеки. Узагальнено матеріали фітосанітарного моніторингу сільськогосподарських угідь, особливості сезонної динаміки чисельності й показники шкідливості ентомологічних і фітопатологічних об'єктів за агрометеорологічних умов 2025 року.

Основні метеорологічні особливості на території Тернопільської області в 2025 році

У першій декаді **січня** серія циклонів та атмосферних фронтів обумовила в області неоднорідну погоду. Початок та кінець декади виявився теплим та сухим. У середині декади спостерігалось зниження температурних показників, утворення снігового покриву та промерзання ґрунту. Погоду другої декади січня формували атмосферні fronti, які принесли низькі температури повітря та утворення снігового покриву. Пізніше в область зайшов антициклон та поле підвищеного атмосферного тиску, що спричинило теплу, сонячну та суху погоду. В III декаді січня на Тернопільщині зберігалась тепла з дефіцитом опадів погода. Температурні показники відповідали II декаді березня та в окремі дні перевищували історичні максимуми.

Середня місячна температура повітря в січні становила плюс 2,2-2,9°C, що на 5,2-5,7°C вище кліматичної норми. Максимальна температура повітря підвищувалася від 6 до 14°C тепла. Мінімальна температура повітря знижувалася до мінус 3-9°.

Впродовж декади загрозових явищ для перезимівлі озимих та плодкових культур по території області не спостерігалось. Озимина знаходилася в стані спокою.

У першій декаді **лютого** на Тернопільщині спостерігалася суха та нестійка за температурним режимом погода. Впродовж другої декади лютого утримувалася холодна та суха погода, яку спричинив північний антициклон. Погоду третьої декади лютого формував антициклон та поле підвищеного тиску - було прохолодно та сухо. В останній день декади з проходженням атмосферних фронтів відмічались помірні опади у вигляді дощу.

Середня місячна температура повітря за лютий становила мінус 0,9-1,7°C, що на 0,3-1,0°C нижче кліматичної норми. Максимальна температура повітря в найтепліші дні прогрівалося до плюс +7...+11°C. В найхолодніші ночі температура повітря знижувалася до мінус 7-13°C.

Впродовж декади зимуючі культури знаходились в стані спокою. Кінець перезимівлі озимих культур проходив в задовільних умовах.

Впродовж першої декади **березня** на Тернопільщині утримувалася тепла та суха погода. Підвищений температурний режим спричинив відновлення вегетації зимуючих культур. В другій декаді лютого відмічались контрастні температурні показники. Погоду області визначала південна частина циклону та проходження його атмосферних фронтів, які принесли високі температури

повітря та помірні зливові дощі. Надалі з надходженням холодного повітря з півночі спостерігалось зниження температури повітря та утворення незначного снігового покриву на переважній території області. На кінець декади встановився антициклонльний режим погоди. В останній декаді березня погоду області в основному визначав циклон та його атмосферні фронти. Спостерігалась хмарна та переважно суха погода з помірними вітрами. Розподіл опадів по області виявився не рівномірним.

Середньомісячна температура повітря була вище кліматичної норми на 2,7-4,1°C і становила 5,3-6,2°C. Максимальна температура повітря 11 березня підвищувалася до плюс 20°C. Мінімальна температура повітря знижувалася до мінус 1- 7°C морозу.

Агрометеорологічні умови третьої декади березня в цілому були сприятливими для приживлення та активації росту і розвитку озимих культур. В кінці декади погодні умови дозволяли проводити весняну посівну кампанію. Тривала сівба ярого ячменю, вівсу та ріпаку, а також гороху та гірчиці. Підживлено усі площі з озимими зерновими.

Перша декада **квітня** характеризувалася різкою зміною погодних умов. Початок декади був досить теплим, далі з проходженням холодних атмосферних фронтів відбулось зниження температурних показників до від'ємних та зміна фази опадів з рідких у тверді. У ранкові години спостерігався незначний сніговий покрив та слабке промерзання ґрунту. Друга декада квітня на Тернопільщині виявилась досить теплою. Надалі встановився антициклонльний характер погоди – було тепло, сонячно та суха. Атмосферні фронти в першій половині декади принесли слабкі дощі. На початку декади погоду Тернопільщини формували циклон та його атмосферні фронти – температурний фон був нижчим норми, було хмарно та дощило. З 26 квітня по області встановився антициклонльний режим погоди – температура повітря підвищувалась, було сонячно та без опадів.

Місячна температура повітря становила 9,7-10,3°C що вище кліматичної норми на 0,6-1,6°C. В найтепліші дні повітря прогрівалося до +23-27°C. Мінімальна температура повітря знижувалася до мінус 1-2°C морозу.

Впродовж декади складались сприятливі агрометеорологічні умови. Підвищений температурний режим, в більшості днів, сприяв росту та фазовому розвитку сільськогосподарських культур. Проте відсутність опадів та сонячна погода спричиняли випаровування вологи з ґрунту.

Впродовж першої декади **травня** на Тернопільщині утримувалася холодна та дощова погода з заморозками на поверхні ґрунту, місцями і в повітрі,

спричинена впливом північних атмосферних фронтів. Тернопільщина впродовж другої декади перебувала в холодній повітряній масі, що спричинило низькі середньодобові температури повітря, а також місцями по області впродовж 1-3 днів спостерігався заморозок на ґрунті на висоті 2 см над поверхнею ґрунту інтенсивністю 0-3°C. Третя декада травня виявилася холоднішою звичайного. По всій території області у більшості днів декади випадали дощі.

Середня місячна температура повітря у травні становила 12,9-13,4°C тепла, що на 1,7°C нижче кліматичної норми. Мінімальна температура повітря знижувалася до плюс 1-6°C тепла, максимальна температура повітря вдень підвищувалася до плюс 26°C.

Ріст та розвиток сільськогосподарських культур відбувався за умов повільного накопичення ефективного тепла та переважно достатнього волого забезпечення. Низькі середні добові температури повітря та недостатня кількість ефективного тепла були малосприятливими для початкового розвитку теплолюбних культур.

Впродовж першої декади **червня** Тернопільщина перебувала в теплій, повітряній масі. Через область проходили атмосферні фронти, що спричиняли грозові дощі різної інтенсивності. Упродовж другої декади червня спостерігався дефіцит опадів та тепла, переважала прохолодна, суха та вітряна погода. Протягом третьої декади червня на Тернопільщині панувала помірно тепла, вітряна та переважно суха погода.

Середня місячна температура повітря у червні становила 16,9-17,6°C тепла, що на 0,2-1,2°C нижче за кліматичну норму. Максимальна температура повітря в найтепліші дні підвищувалася до плюс 31°C, мінімальна в найпрохолодніші ночі знижувалася до 7-9°C тепла.

Упродовж червня розвиток сільськогосподарських культур відбувався за умов помірного температурного режиму та дефіциту опадів. Вологозабезпеченість посівів знаходилась на хорошому та оптимальному рівнях. Такі погодні умови були сприятливими для формування урожаю зернових культур та бульбо коренеплодів. Оптимальними були умови для росту та розвитку, а також для накопичення рослинної маси теплолюбних та пізніх культур.

Перша декада **липня** на Тернопільщині дивувала контрастом погодних умов. З 02 по 07 липня утримувалася антициклональна погода – було спекотно, сонячно та сухо. А 08-10 липня територією нашої області пройшли активні атмосферні фронти, що спричинили сильні, місцями значні дощі, у супроводі гроз та штормового вітру, на заході області спостерігався град діаметром до 5

мм. Впродовж другої декади погоду Тернопільщини формували холодні атмосферні фронти. Утримувався помірний температурний режим, також спостерігалися зливи дощу у супроводі гроз та посилення швидкості вітру. Третя декада липня виявилася помірно теплою та дощовою, така погода була спричинена проходженням холодних атмосферних фронтів.

Середня місячна температура повітря становила 28,5-19,7°C тепла, що є близьким до кліматичної норми. Максимальна температура повітря підвищувалася до плюс 30-35°C, мінімальна температура в найпрохолоднішу ніч складала плюс 10°C.

Упродовж місяця утримувалися сприятливі умови для вегетації пізніх зернових, технічних та овочевих культур. Сприятливим фактором були оптимальні температури повітря та ґрунту, що покращило умови формування коренеплідів, зернівок гречки, качанів кукурудзи, наростання рослинної маси трав. Через часті дощі та високу вологість повітря збір урожаю зернових колосових культур ускладнювався.

На початку першої декади **серпня** погоду області формували холодні атмосферні фронти, що спричиняли помірний температурний режим та опади. Надалі встановився антициклоніальний характер погоди – температурні показники підвищились, опадів не спостерігалось. Погоду Тернопільщини на початку другої декади серпня формували антициклони – було сонячно, тепло та сухо. В другій половині декади з проходженням холодного атмосферного фронту спостерігалось зниження температурних показників. На початку третьої декади погоду Тернопільщини формували холодні атмосферні фронти, що спричинили зниження температурних показників та випадіння зливових дощів. В другій половині декади встановився антициклоніальний характер погоди – температурні показники значно перевищували норму, атмосферних опадів не спостерігалось.

Середня місячна температура повітря становила 23-24°C тепла. Максимальна температура повітря підвищувалася до плюс 31°C, мінімальна температура повітря в нічні години знижувалася до 6,6-9,0°C тепла.

Погодні умови серпня були сприятливі для завершення вегетації пізніх сільськогосподарських культур та підготовки ґрунту під сівбу озимих культур. Помірні показники повітря та опади утримували зволоження ґрунту на достатньому рівні.

У першій декаді **вересня** в області панував антициклон. Переважала сонячна, тепла, суха та слабо вітряна погода. Наприкінці декади з проходженням холодного атмосферного фронту відбулося зниження температурних показників та по всій території пройшли дощі, місцями з градом. Протягом другої декади вересня на Тернопільщині спостерігався

неоднорідний характер погоди. В середині декади з проходженням атмосферних фронтів у супроводі гроз та поривів вітру та зниженням температурних показників. Надалі до кінця декади встановився антициклональний характер погоди – було сонячно, сухо та тепло. В третій декаді вересня відбулась зміна погодних умов. На початку декади в області ще панував антициклон – було тепло, сонячно та сухо. Надалі з впливом холодних атмосферних фронтів похолодало та задощило. Спостерігався перший осінній заморозок на поверхні ґрунту та на висоті 2 см над ґрунтом.

Середня місячна температура повітря становила 15,9-16,3°C тепла, що на 1,6-2,6°C вище кліматичної норми. Максимальна температура повітря підвищувалася до плюс 30-31°C, мінімальна температура повітря опустилася до 1-4°C тепла.

Агрометеорологічні умови впродовж декади були неоднорідними. На початку декади були сприятливими для продовження збору урожаю та проведення посівної кампанії 2026 року. Надалі зі зміною синоптичної ситуації територією області пройшли дощі, що ускладнило проведення осінньо-польових робіт.

На початку **жовтня** на Тернопільщині переважав циклональний характер погоди. З проходженням атмосферних фронтів спостерігалися часті опади різної інтенсивності. Температурний режим був низьким. В другій декаді жовтня, як і в першій, температурний режим виявився нижчим кліматичної норми. Спостерігалися заморозки в повітрі та на ґрунті. Кількість опадів була значно меншою декадної норми. Упродовж третьої декади жовтня в області панував підвищений температурний режим з дефіцитом опадів та сильним вітром.

Середня місячна температура повітря за декаду становила 7,7-8,9°C тепла, що нижче норми на 2,1-3,1°C. Максимальні температури повітря підвищувалася до плюс 16°, мінімальна – знижувалася до 2°C морозу.

Агрометеорологічні умови третьої декади жовтня складались сприятливо для початкового росту та укорінення озимини. Через дефіцит ефективного тепла та пізню сівбу озимих зернових культур фазовий розвиток рослин відстає в середньому на 10 днів.

Погоду першої декади **листопада** формував антициклон та тепла повітряна маса. Які обумовлювали теплу погоду з різними атмосферними явищами. Окрім дощів відмічались роси, тумани, серпанки. Середньодобові температурні показники були вищими +5°C, що продовжило період вегетації. Впродовж другої декади листопада переважала тепла та волога погода.

Наприкінці декади з проходженням холодних атмосферних фронтів відбулось зниження температурного режиму. В останній декаді листопада температурний режим виявився вищим кліматичної норми. Кількість опадів була близькою до норми.

Середньодобові температурні показники становили 4,8-6,0°C градусів, що є вищим норми на 1,6-2,6°C. Максимальна температура повітря в найтепліші дні листопада підвищувалася до 15-18°C градусів. Мінімальна температура повітря вночі знижувалась від 6°C градусів морозу.

Агрометеорологічні умови впродовж декади були задовільними. Зниження середніх добових температур повітря припинило активні ростові процеси рослин. Озимина перейшла у стан спокою. Посіви знаходяться в доброму стані. Умови для підготовки озимини до перезимівлі впродовж осені виявились цілком задовільними – тривало накопичення поживних речовин у рослинах та вологи в ґрунті.

Упродовж першої декади **грудня** на Тернопільщині переважала аномально тепла для початку зими погода. Температурні показники відповідали першій половині листопада. Упродовж другої декади панував антициклон та поле підвищеного атмосферного тиску. Температурні показники відповідали середині листопада. Спостерігались різноманітні атмосферні явища : на початку декади спостерігались слабкі опади переважно у вигляді мряки, часом дощу, а також роса, в другій п'ятиденці – густі тумани та серпанки, а також іній та ожеледиця. В останній декаді грудня встановився зимовий режим погоди – температурні показники знизились, відбулась зміна фази опадів. Утворився сніговий покрив, також спостерігався штурмовий вітер.

Середня місячна температура повітря за декаду становила 2,4-3,5°C тепла, що вище норми на 3,7-4,7°C. Максимальні температури повітря підвищувалася до плюс 11°, мінімальна – знижувалася до 9°C морозу.

Впродовж декади загрозливих явищ для перезимівлі озимих та плодових культур по території області не спостерігалось. Озимина знаходилася в стані зимового спокою.

У першій декаді **січня** на Тернопільщині зберігалась неоднорідна за температурним режимом погода із значними опадами, яку обумовлював активний південний циклон. У другій половині першої декади атмосферні фронти спричинили значне ускладнення погодних умов: сильний сніг, хуртовини, снігові замети, ожеледицю, пориви вітру. У другій декаді січня утримувався стійкий зимовий режим. На початку декади погоду області формували атмосферні фронти, щл спричинили опади у вигляді снігу. Вподальшому область знаходилася під впливом потужного Сибірського антициклону, що викликало суттєве зниження температури повітря, до

показників на 10°C нижче кліматичної норми. Ця декада виявилась найхолоднішою за останніх 38 років. тиичч

БАГАТОЇДНІ ШКІДНИКИ

В агроценозах області **мишоподібні гризуни** є одним з найбільш поширених і небезпечних шкідників. В посівах с/г культур, інших стацій на території області, за видовим складом домінувала полівка звичайна, розвивалась та шкодила польова миша, зустрічалась лісова та хатня, жовтогорла миші, ховрахи. Вони створюють загрозу посівам зернових культур, соняшнику, багаторічних трав, овочевих культур, можуть завдавати шкоди молодим садам, вигризаючи коріння і стовбури. Також мишоподібні гризуни є переносниками збудників різних інфекційних та інвазивних захворювань людини, домашніх тварин.

У 2025 році в Тернопільській області спостерігалася підвищена активність мишоподібних гризунів. На це вплинули сукупні фактори: сприятливі погодні умови восени, велика кормова база після тривалого збирання зернових, соняшнику, цукрових буряків і кукурудзи, а також високий рівень заселення неорних площ і багаторічних трав. Через це на окремих масивах фіксувалися значні щільності колоній.

В посівах сільськогосподарських культур, інших стацій на території Тернопільської області, за видовим складом домінувала полівка звичайна, розвивалась та шкодила польова миша, зустрічалась лісова та хатня, жовтогорла миші.

Зимовий період 2025 року характеризувався мінливою погодою: короткочасні холодні періоди чергувалися з тривалими відлигами. Сніговий покрив був нестійким, а опади мали переважно вигляд мряки, дощу, снігу чи мокрого снігу. Такі умови сприяли частковій загибелі шкідників — за зимовий період загинуло близько 24% популяції мишоподібних гризунів.

Уже з третьої декади лютого встановилася тепла погода з незначними опадами, що створило сприятливі умови для відновлення чисельності гризунів. У літній період тривалі дощі, які змінювалися спекотними днями, були несприятливими для масового розмноження, тому на посівах зернових та просапних культур їхня чисельність залишалася незначною.

Зростання популяцій відмічалось в другій половині серпня — у цей час тепла погода сприяла розмноженню та розселенню гризунів на посівах просапних культур, де середня чисельність становила 2,3–4 жилих колонії/га.

На посівах озимих культур урожаю 2026 року заселення гризунами розпочалося у фазу сходів, а ознаки шкідливості спостерігалися вже в другій половині вересня.

У 2026 році, за умови сприятливої перезимівлі — помірного танення снігу, відсутності крижаної кірки у лютому–березні, частих відлиг із zalиванням нір талою водою, а також відсутності дератизаційних заходів,

можливе значне підвищення чисельності та шкідливості мишоподібних гризунів на посівах сільськогосподарських культур.

Заходи боротьби з мишоподібними гризунами.

З метою запобігання збільшення чисельності та шкідливості гризунів слід проводити постійний моніторинг їх розвитку та профілактичні заходи щодо зменшення чисельності шкідників. Першочерговим в обмежені чисельності мишоподібних гризунів залишаються профілактичні агротехнічні заходи: знищення бур'янів, зменшення втрат урожаю при збиранні, завчасна і якісна зяблева оранка, що позбавляє гризунів корму та надійного сховища, знищення гризунів у резерваціях з метою недопущення їх розселення в посівах сільськогосподарських культур.

За наявності 3-5 і більше жилих колоній на 1 га для боротьби з гризунами слід застосовувати хімічні та біологічні засоби. До препаратів хімічної групи родентицидів відносяться отруєні принади на основі бродіфакуму: Антимиша, Бродівіт, Бродіфакум, 0,25%, Мишолов - 10 г в нору, з вмістом діючої речовини 0,005%, принада Багіра – 1,5-2,5 кг/га, родентицидна принада «Щелкунчик, ПР» – 10-25 г/5 кв. м; на основі бромадіолону: Рат Кіллер Супер, Бромакем - 5-10 кг/га та інші дозволені до використання препарати. Із групи біологічних препаратів рекомендований Бактеронцид гель – 1,0 л препарату на 10 кг принади.

Боротьбу з гризунами варто вести систематично, комбінуючи різні методи і засоби. Пам'ятайте: застосування навіть найефективніших засобів не рятує від повторного заселення гризунів. А головне — у гонитві за ефективністю не варто забруднювати навколишнє середовище і піддавати ризикові своє і чуже життя.

ГРУНТОВІ ШКІДНИКИ

Дротяники, несправжні дротяники - личинки жуків коваликів і чорнишів – створюють загрозу для посівів кукурудзи, зернових колосових, картоплі, буряків, пошкоджуючи посіяне насіння, сходи і підземні частини рослин. Вони розгризають вузол кущіння злаків, прогризають ходи у корінні, при основі стебла та у корене- і бульбоплодах. Зимують у ґрунті на глибині від 25-35 до 70-90 см. Навесні при прогріванні ґрунту дротяники піднімаються у верхні шари і живляться набубнявілим насінням, проростками, корінцями та підземною частиною стебел рослин. Найбільше поширені дротяники на важких глинистих ґрунтах, у вологих умовах, а при підсиханні верхнього шару, мігрують вглиб. Дротяники, пошкоджуючи рослини, відкривають шляхи для проникнення в рослини і бульби збудників грибкових і бактеріальних хвороб.

Зимовий період грудня–січня характеризувався частими потепліннями, що спричиняло чергування морозів і відлиг. У лютому спостерігалася типова для цього періоду погода з різкими коливаннями температури повітря та дефіцитом опадів. Ґрунт поступово промерзав на глибину 1–28 см, місцями до 48 см, а

подальше відтавання призвело до часткової загибелі личинок дротяників, яка становила близько 18%.

Рання весна із швидким підвищенням температури у другій декаді березня сприяла прогріванню верхніх горизонтів ґрунту та початку весняної міграції шкідника у верхні шари. Цей процес відмічався у кінці третьої декади березня і проходив повільно та розтягнуто. Із третьої декади квітня, з настанням стійкої теплої погоди, відбувалося інтенсивне відновлення активності дротяників та підвищення їх шкодочинності щодо сільськогосподарських культур. Навесні дротяниками було пошкоджено 2,6% рослин озимої пшениці, 1,0% ячменю, 0,7% сходів цукрових буряків і 0,9% — кукурудзи.

Погодні умови літа, особливо червня та першої декади липня, були сприятливими для розвитку шкідника — поєднання вологої та теплої погоди створювало оптимальні умови для живлення й росту личинок. У другій половині літа (жарка, але відносно волога погода) відбувалося заляльковування та відродження молодих особин. Суха погода серпня –вересня спричинила міграцію частини шкідників у нижчі шари ґрунту. В передзбиральний період спостерігалось пошкодження дротяниками 4,5% цукрових буряків.

За результатами осінніх ґрунтових розкопок, дротяниками було заселено 84% обстежених площ (в минулому році – 86%). Середня чисельність становила 0,7 екз/кв.м, (на рівні минулого року), місцями — до 1,5 екз/кв.м.

З огляду на високий запас шкідника, що йде на зимівлю, у 2026 році, за умов ранньої та вологої весни, прогнозується значне пошкодження дротяником сільськогосподарських культур, особливо сходів ранніх ярих зернових, цукрових буряків, картоплі та овочевих культур.

Травневі та червневі хрущі. Дорослі комахи живляться листям деревних і чагарникових рослин, личинки підгризають корені дерев, чагарників, шкодять на посадках овочевих культур, картоплі, просапних культур, в ягідниках, пошкоджуючи підземну частину стебел, коріння. Личинки травневих хрущів розвиваються у ґрунті 3-4 роки, червневих – 2 роки, здійснюючи горизонтальні та вертикальні переміщення, періодично линяючи і з досягненням більшого віку та розмірів спроможні завдавати відчутних пошкоджень підземній частині рослин.

Впродовж вегетаційного періоду 2025 року у видовому складі хрущів, як і в минулі роки, переважаючим видом залишається травневий хрущ, менш поширеним і чисельним – червневий.

Рання весна 2025 року не сприяла активному розвитку шкідника через нестійку, прохолодну погоду та часті заморозки у I–II декадах квітня. Потепління в останній декаді квітня сприяло початку льоту жуків *травневого хруща*, який відмічено 23 квітня (у минулому році — 18 квітня). Інтенсивність льоту була середньою, на рівні показників попереднього року. Середня чисельність жуків у період масового льоту (друга декада травня) становила 7–16 екз/дерево. Пошкодженість листя на плодових та інших деревних насадженнях сягала 7–36%.

Яйцекладка травневого хруща розпочалася 5 травня, а відродження личинок спостерігалось 4 серпня. У поточному році відзначено зростання чисельності та шкідливості травневого хруща на посівах зернових, цукрових буряків і картоплі. На початку збирання врожаю цукрових буряків середня чисельність личинок становила 0,9 екз/кв.м, а пошкодженість рослин за вегетаційний період — 4,2%. На посадках пізньої картоплі під час збирання середня чисельність личинок становила 1,5 екз/кв.м, при пошкодженні до 7,3% кущів. Особливо висока чисельність шкідника спостерігалася на полях, що межують із лісами та лісосмугами.

У 2025 році також відмічено поодинокий літ *червеного хруща*. Його чисельність та шкодочинність впродовж всього вегетаційного періоду утримувались на низькому рівні та господарського значення для формування урожаю сільськогосподарських культур не мали.

За результатами осінніх ґрунтових обстежень, личинками хрущів було заселено 80% обстежених площ (в минулому році – 83%), при середній чисельності 0,8 екз/кв.м, що дещо вище рівня минулого року (0,7 екз/кв.м). У структурі популяції переважають личинки I–II віків.

З урахуванням високого запасу шкідника, що йде на зимівлю, у 2026 році, за сприятливих погодних умов, прогнозується зростання чисельності та підвищення шкідливості хрущів. Личинки у період вегетації можуть становити значну загрозу посівам зернових і просапних культур.

Заходи боротьби з ґрунтовими шкідниками. Агротехнічні прийоми – дотримання сівозміни, луцення стерні, зяблева оранка, сівба в оптимальні строки, внесення добрив, боротьба з бур'янами, міжрядні обробітки. Пізньоосіння оранка за умов переходу температури через 0°C уможливорює загибель 50-70% популяції дротяників. Поля із високою чисельністю ґрунтових шкідників слід відводити під посіви бобових, гречки, проса, чорний пар, вони погіршують умови живлення і розвитку шкідників.

Ефективно захищає насіння обробка його інсектицидними або комбінованими препаратами за типом інкрустації (гаучо, гаучо Плюс, еместо Квантум, кайзер, командор Гранд, космос, круїзер, круїзер Форс Маїс, нупрід, нупрід Макс, ПКУС 600, семафор, сідопрід, сонідо, табу, форс, інші дозволені) у рекомендованих дозах для конкретних культур у разі виявлення порогової чисельності ґрунтових шкідників.

Розсаду овочевих культур від ґрунтових шкідників захищають замочуванням (0,2-процентним розчином препарату Актара) коренів рослин перед висаджуванням у відкритий ґрунт у суспензії актари, в.г. 1,4 г розвести в 0,7 л або упаковку 6 г у 3 л води. Перед висадкою в 1 л розчину замочують 250 рослин розсади при температурі 18-23°C та експозиції 1,5-2 години; у суспензії престижу, т.к.с. 100 мл на 10л води за експозиції 6-8 годин.

Для саджанців плодкових, лісових і декоративних культур проти ґрунтових шкідників дозволений до використання ініціатор 200,ТБ 1-2 табл. на

саджанець (внесення препарату в лунку при посадці або в кореневу зону в період вегетації)

На посадках капусти, томатів, картоплі, сої, соняшнику, суниць проти ґрунтових шкідників можна вносити в лунки (рядки) під час сівби або висадки в ґрунт форс 1,5,г., регент 20 г в рекомендованих нормах для різних культур.

Підгризаючі совки. Гусениці у молодшому віці обгризають паренхіму з нижнього боку листків, пізніше переходять в поверхневий шар ґрунту і пошкоджують посіяне насіння, перегризають сходи рослин, виїдають верхню частину коренеплодів. Перше покоління шкідника пошкоджує овочеві, просапні культури, гусениці другого покоління пошкоджують переважно озимі зернові культури.

Упродовж вегетаційного періоду 2025 року в агроценозах Тернопільської області найбільш поширеними видами підгризаючих совок були озима та оклична. За чисельністю переважала озима совка, тоді як оклична масово розмножується лише періодично. Розвиток і поширення озимої совки на посівах сільськогосподарських культур відбувалося за сприятливих погодних умов у двох поколіннях.

Совка перезимувала у фазі гусениці старших віків (переважно шостою), на глибині 16–23 см. Весняними обстеженнями встановлено, що середня чисельність гусениць становила 0,4 екз/кв.м, а максимальна – 1,0 екз/кв.м. За період зимівлі від хвороб і ентомофагів загинуло 22% гусениць. У третій декаді квітня, за теплої погоди з низькою вологістю, відбувалося прогрівання ґрунту на глибині 10 см до 11-16°C, що сприяло підняттю гусениць у верхні шари ґрунту, де вони заляльковувалися.

Літ метеликів першого покоління тривав із кінця третьої декади травня до початку третьої декади червня за оптимальних умов: вологості повітря 65–75% і середньодобової температури 14–20 °С. Це забезпечило швидке статеве дозрівання і високу плодючість самиць. Відкладання яєць тривало з 4 по 21 червня. Відродження гусениць відбувалося у другій – третій декадах червня, але прохолодна погода знижувала їх шкідливість. Заляльковування тривало у другій половині липня за жаркої та сонячної погоди та достатній відносній вологості повітря.

За цей період озима совка пошкодила 3,2% рослин цукрових буряків, 4,8% картоплі, 1,7% сої, 2,0% озимої пшениці та 2,1% кукурудзи при середній чисельності гусениць 0,2–0,7 екз/кв м.

Літ метеликів другого покоління розпочався наприкінці третьої декади липня і тривав до третьої декади серпня за теплої, сухої погоди, що сприяло активному відкладанню яєць. Чисельність шкідника частково була стримана природними ентомофагами: до кінця яйцекладки трихограмою було паразитовано 20% яєць. Відродження та живлення гусениць другого покоління тривало з 17 серпня до початку вересня і носило локальний характер, здебільшого на просапних культурах та ягідниках. Було пошкоджено 0,3% рослин озимої пшениці при середній чисельності 0,2 екз/кв.м, 0,5% цукрових буряків з чисельністю 0,4 екз/кв.м. та 0,4% сої з чисельністю 0,2 екз/кв.м.

За результатами осінніх обстежень, зимуючий запас озимої совки становить 0,4 екз/кв.м.

У 2026 році, зважаючи на наявний запас шкідника, прогнозується можливе збільшення його чисельності та шкідливості на посівах сільськогосподарських культур.

Заходи захисту сільськогосподарських рослин від підгризаючих совок.

Велике значення в обмеженні чисельності лускокрилих мають агротехнічні прийоми: оптимальні строки сівби, міжрядне розпушування просапних, зокрема, цукрових буряків та овочевих культур; знищення бур'янів та квітучих нектароносів; культивування парових попередників у період масового відкладання яєць або відразу після його закінчення. У зоні зрошування, за умов поливу дощуванням під час заляльковування гусені першої та виплодження другої генерації, можлива загибель понад 80% гусениць совок.

Випуск яйцеїда-трихограми на початку та за масового відкладання яєць розпочинають за наявності 0,4-0,6 яйця на кв.м. У посівах цукрових буряків, соняшнику, озимої пшениці, багаторічних трав за наявності 30 яєць шкідника на 7 кв.м норма випуску трихограми становить 30 тис. самиць на га, а понад 30 яєць на кв.м норму визначають з розрахунку одна самиця на 10 яєць шкідника. На парах перший випуск 10 тис. самиць на га, наступні залежно від чисельності яєць на кв.м: до 1 яйця 1:1, з розрахунку одна самиця на одне яйце шкідника, тобто 10 тис. на га; до 5–1:5, тобто до 17 тис. на га; до 15 яєць – 1:7, тобто до 20 тис. на га; понад 15 яєць на кв.м 1:10.

Дієвим заходом проти підгризаючих совок є передпосівна обробка інсектицидом насіння озимих зернових, кукурудзи, гречки, цукрових буряків, овочевих і баштанних культур, що істотно знижує шкідливість гусениць на ранніх стадіях розвитку рослин.

За появи осередків високої чисельності гусениць (ЕПШ у посівах буряків 1-2, кукурудзи, соняшнику, картоплі, інших просапних 3-8, озимої пшениці, 2-3 екз. на кв.м) застосовують інсектициди за регламентами існуючих технологій. Найефективніші суміші фосфорорганічних і піретроїдних інсектицидів у половинних нормах з додаванням 3-4 кг/га сечовини. Кращі результати дають обробки у вечірні години, коли гусінь підгризаючих совок харчується рослинами. Інсектициди доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи їх другого віку, коли вони живляться відкрито і найбільш уразливі. В цей час ефективність заходів забезпечують гормональні препарати та інгібітори синтезу хітину.

Листогризучі совки. В агроценозах Тернопільської області впродовж вегетаційного періоду 2025 року посівам сільськогосподарських культур завдавали шкоду гусениці листогризучих совок, які розвивалися у двох поколіннях. Найпоширенішою була капустиана совка, дещо меншою мірою — совка-гамма та совка С-чорне. Відзначено також збільшення шкідливості бавовникової совки.

Літ метеликів **капустяної совки** першого покоління розпочався в першій половині червня за середньодобової температури повітря 16,5–20,6°C та температури ґрунту на глибині 5 см — 20–24°C. Тепла й суха погода першої декади червня сприяла інтенсивній яйцекладці й розвитку шкідника. Відродження гусениць капустяної совки відбувалося в другій половині червня — під час дощової, часом грозової й прохолодної погоди, що знижувало їхню активність та шкідливість.

Гусеницями капустяної совки першого покоління було пошкоджено 3,5% рослин цукрового буряка та 1,6% сої при середній чисельності 0,4 екз/кв.м. Заляльковування гусениць розпочалося в першій половині липня в умовах нестійкої погоди: теплі, сухі дні змінювалися прохолодними та дощовими. Через нестачу вологи частина лялечок увійшла в діапаузу або загинула.

Літ метеликів другого покоління капустяної совки відбувався в другій половині липня за сонячної та спекотної погоди. Високі температури та низька вологість обмежили плодючість самиць, а також сприяли активізації природних ворогів: до кінця яйцекладки трихограмою було паразитовано 25% яєць.

Відродження та живлення гусениць капустяної совки другого покоління розпочалося 25 липня і тривало до середини вересня. Заляльковування відбувалося наприкінці вересня. Шкідливість гусениць другого покоління була подібною за інтенсивністю до першого: пошкоджено 4,3% рослин цукрового буряка при середній чисельності 0,5 екз/кв.м.

Сприятлива, тепла та суха погода в період льоту метеликів сприяла активному відкладанню яєць совки **С-чорне** та **совки-гамма**, а також розвитку та шкодочинності гусениць цих видів. Вони пошкодили 1,9% рослин цукрових буряків в слабкому ступені, при середній чисельності 0,3 екз/кв.м.

Впродовж вегетації 2025 року **бавовникова совка** розвивалась у двох генераціях. Перше покоління бавовникової совки було малочисельним, як і в минулі роки, живилося переважно на бур'янах, тому не завдало шкоди посівам культурних рослин.

Теплі й сухі умови серпня-вересня сприяли розвитку другого покоління бавовняної совки. Найбільшу шкоду вона завдала посівам кукурудзи, сої та соняшнику. Так, пошкоджено кукурудзи — 3,2–6% рослин, при чисельності 0,4 екз/кв.м; соняшнику — 2,1–4% рослин, при чисельності 0,3 екз/кв.м.

За результатами осінніх обстежень встановлено такі показники зимуючого запасу листогризухих совок: капустяна совка — 0,4 екз/кв.м, совка С-чорне — 0,4 екз/кв.м, совка-гамма — 0,4 екз/кв.м, бавовняна совка — 0,4 екз/кв.м.

За умови сприятливої перезимівлі листогризухих совок у 2026 році, а також за наявності оптимальних погодних умов під час вегетаційного періоду (підвищена температура повітря та достатня вологість), можливе зростання чисельності та шкідливості гусениць совок на посівах сільськогосподарських культур.

Заходи захисту від листогризухих совок. Для профілактики спалахів чисельності шкідників ефективними є агротехнічні прийоми – належний

обробіток ґрунту (оранка, культивуація, розпушування міжрядь), знищення квітучих бур'янів, що погіршує умови живлення метеликів, розпушування міжрядь просапних культур, зяблева оранка на глибину 30см, що призводить до глибокого загортання в ґрунт лялечок та яєць.

Проти гусениць листогризучих совок застосовують: альтекс, ексірель, децис Профі, золон, драгун, верімарк, белт, інші дозволені інсектициди у рекомендованих нормах для різних культур. Застосування інсектицидів проти листогризучих совок на посадках томатів, перцю, баклажанів бажане до початку плодоутворення. У посадках капусти ефективні гормональні препарати: матч, номолт. З біологічних заходів від листогризучих совок застосовують випуск *трихограми*.

Стебловий кукурудзяний метелик розповсюджений в посівах кукурудзи усіх районів області. Гусениці пошкоджують листки, стебла, качани, а також волоть. Пошкоджені стебла від вітру ламаються й падають, молодий качан і волоть теж підламуються. До того ж, пошкоджені качани інтенсивніше вражаються хворобами.

У вегетаційний період 2025 року, за помірно теплих та відносно вологих погодних умов, стебловий кукурудзяний метелик у господарствах Тернопільської області розвинувся в одній генерації. За період перезимівлі від хвороб і ентомофагів загинуло 17% гусениць шкідника. У червні встановилася помірно тепла погода з достатнім зволоженням, що сприяло відновленню вегетації культур і створило сприятливі умови для розвитку стеблового кукурудзяного метелика. Його літ розпочався наприкінці третьої декади червня після періоду помірних температур і рясних зливових дощів.

Відродження гусениць у звітному році відбувалося за сприятливих погодних умов. Тепла та волога погода сприяла їх активному живленню й підвищенню виживаності, унаслідок чого відмічено збільшення чисельності шкідника та розширення площ його заселення.

Перед початком збирання врожаю шкідником було пошкоджено 6,7–10% стебел за середньої чисельності гусениць 1,4 екз/рослину. На кінець вегетаційного періоду гусениці завершили живлення та перебували в доброму фізіологічному стані. На зимівлю залишається значний запас гусениць, що може зумовити зростання чисельності шкідника в наступному році. Основним заходом обмеження його розвитку залишається подрібнення та глибоке заорювання післяжнивних решток кукурудзи.

За умов м'якої зими, що сприятиме високій виживаності гусениць, а також помірно теплої та достатньо зволоженої весни, у 2026 році прогнозується підвищення чисельності та шкідливості стеблового кукурудзяного метелика. Тривале утримання теплої погоди та часті опади створюватимуть оптимальні умови для розвитку личинок і активного льоту імаго. Найбільша загроза очікується у районах із високою часткою посівів кукурудзи, мінімальним обробітком ґрунту та значною кількістю післяжнивних решток, що забезпечуватиме шкіднику сприятливі умови для відродження та зимівлі.

Піщаний мідяк. Підвищений температурний режим із дефіцитом опадів в третій декаді квітня, сприяв ранньому виходу шкідника на поверхню. Дощова і прохолодна погода в травні не сприяла розселенню жуків та заселенню ними посівів цукрового буряка. Після спарювання та відкладання яєць, що тривало до початку червня, почався вихід личинок з середини червня.

Розвиток піщаного мідяка та поширення його на посівах сільськогосподарських культур протягом вегетації проходив в незначному ступені, шкідником заселено 7% обстежених площ, 6% площ цукрових буряків та 14% площ кукурудзи. Наростання чисельності та шкідливості мідяка проходило повільно, шкідником за період розвитку пошкоджено 0,5% рослин кукурудзи, при середній чисельності 0,4 екз/кв.м.

Осіньними обстеженнями виявлено, що зимуючий запас жуків шкідника становить – 0,3-0,5 екз/кв.м.

В наступному 2026 році, при добрій перезимівлі шкідника та посушливої погоди у весняно-літній період вегетації, можлива поява і розвиток піщаного мідяка на посівах сільськогосподарських культур.

У 2025 році в агроценозах Тернопільської області **слимаки** зустрічалися в садах, на городах, полях та у парках, часто у значній кількості. Найпоширенішими видами були садовий, польовий та сітчастий слимаки. найбільш численний - сітчастий слимак.

Молоді особини цього виду з'явилися наприкінці травня – у червні, а найбільшої шкідливості завдавали в липні. Підвищена вологість повітря та ґрунту сприяла їх активному розвитку та масовому розмноженню. Натомість спекотні й посушливі погодні умови серпня були менш сприятливими для їх живлення та відтворення.

Погодні умови вересня знову виявилися сприятливими для розвитку та збільшення чисельності шкідника, особливо на площах овочевих культур, картоплі, полуниці, а також у вологих місцях під час зберігання продукції. Значної шкоди слимаки завдавали сходам та розсаді овочевих культур. При підвищенні чисельності шкідника виникає загроза загибелі рослин, оскільки він виїдає значні площі листової поверхні. Пошкоджуючи коренеплоди (моркву, буряк, картоплю), слимаки утворюють глибокі ямки. Крім прямої шкоди, слимаки є активними розповсюджувачами грибкових хвороб, зокрема сірої гнилі, борошнистої роси та пероноспорозу, переносячи збудників із уражених рослин на здорові.

У 2026 році, за умов сприятливої перезимівлі, прогнозується збільшення чисельності слимаків і посилення їх шкідливості, особливо у вогнищах із підвищеною вологістю та на ділянках із розвиненою кормовою базою.

Капустянка звичайна (медведка, вовчок) – шкідлива комаха, осередково завдає шкоди посадкам сільськогосподарських рослин переважно у присадибному секторі, на дачних ділянках. Найбільш небезпечна у ранньовесняний період, коли живиться молодими рослинами, личинки перегризають корені рослин, у другій половині літа вигризають дупла у коренеплодах буряків, моркви, бульбах картоплі та інших рослин.

В 2025 році шкідника виявлено на площах поблизу водойм та річок, а також в дрібних селянських господарствах. Шкідник пошкоджував розсаду капусти, помідорів, картоплю, моркву, столові буряки, шкодив на квітниках.

Ступінь пошкодження рослин було від середнього до сильного. Сприятливим місцем проживання для капустянки є луг і заплави річок, комахи віддають перевагу вологим територіям.

На полях, ґрунти яких насичені органічними добривами та розміщені поблизу річок та водойм зберігається можливість поширення даного шкідника у 2026 році.

Для обмеження чисельності капустянки ефективні багаторазові розпушування міжрядь просапних культур під час вегетації. Закладанням гною в ґрунт восени до відходу капустянки на зимівлю з наступним розкиданням взимку знищується 80-90% шкідника.

Використовують і інші нетрадиційні прийоми: механічні пастки, отруйні принади, настої, розчини. Дозволений до використання препарат проти медведок – АнтиМедведка, ГР (3-7кг/га або 3-7г/м.кв.)

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Злакові попелиці – заселяють в області посіви озимих і ярих зернових культур. Попелиці заселяють зернові культури в період від появи сходів до воскової стиглості зерна. Вони висмоктують з рослин сік, що негативно впливає на формування зерна та його якість. Сильне пошкодження перед колосінням призводить до пустоколосиці. Пошкодження в пізніші строки спричинює щуплозерність. Крім того, попелиці є переносниками збудників вірусних хвороб, падеві виділення попелиць є живильним середовищем для розвитку збудників різних хвороб.

Восени минулого року заселення площ шкідником відбувалось одразу з появою сходів. Умови недостатнього зволоження, високі денні температури та короткий період вегетації стримували розвиток шкідників, тому їх чисельність залишалася незначною.

Тепла погода жовтня позитивно впливала на розвиток шкідника. Фітофагом на початок куціння заселено 1,0% рослин, при середній чисельності 1,7 екз/рослину, максимально – 4,0 екз/рослину.

Перезимівля попелиць була тривалою, без значних морозів, при наявності стійкого снігового покриву. Агрокліматичні умови весни сприяли ранньому пробудженню шкідників та виходу їх із місць зимівлі, що призвело до заселення посівів озимої пшениці наприкінці першої декади квітня. Водночас мінливий температурний режим, нічні похолодання, заморозки та нерівномірне випадання опадів стримували розвиток і поширення шкідників.

Восени минулого року заселення площ шкідником відбувалось одразу з появою сходів. Вересень цього року суттєво не відрізнявся від минулорічного. Переважала дощова, прохолодна погода з частими дощами, поривчастим

вітром та шквалами. Прохолодна, із заморозками, без опадів погода другої та третьої декад жовтня стримувала наростання чисельності шкідника.

Зимуючий запас яєць в середньому 2,0 екз/заселену рослину (в минулому році – 2,7 екз/ рослину).

В наступному 2026 році, при сприятливих погодних умовах, ранній помірно вологий і теплий весні, враховуючи велику плодючість шкідника, можливе масове розмноження злакових попелиць на посівах озимих та ярих зернових культур.

Хлібні клопи. У 2025 році серед шкідників зернових культур найбільш поширеними були хлібні клопи, причому видова структура популяції переважно представлена *шкідливою черепашкою* (*Eurygaster integriceps* Put.). У меншій кількості відзначалася *елія гостроголова* (*Aelia acuminata* L.), а поодинокі зустрічі припадали на *щитника язідного* (*Dolicoris baccarum* L.) та *черепашку маврську* (*Eurygaster maurus* L.).

Осінні погодні умови минулого року були відносно сприятливими для зимівлі шкідника: температура повітря залишалася помірною, опадів було небагато, сніговий покрив нестійкий, але достатній для збереження більшої частини популяції. Після зимового періоду загинуло близько 20% клопів, а середня чисельність становила 0,2 екз/кв.м.

Початок весни цього року був раннім, але прохолодним, із різкими коливаннями температури. У березні спостерігалися перепади від $-3...-10^{\circ}\text{C}$ до $+13...+20^{\circ}\text{C}$ при дефіциті опадів. У другій декаді квітня переважала арктична повітряна маса, що супроводжувалася опадами різного фазового стану. Подальший розвиток шкідника стримували інтенсивні травневі опади та зниження середньодобових температур. Заселення посівів носило осередковий характер і не створювало загрози для формування врожаю. Поява перезимувалих хлібних клопів на озимій пшениці відбувалася у строки, тотожні минулорічним.

На посівах поблизу лісових масивів спочатку спостерігалася заселення елії гостроголової, а пізніше – клопа шкідливої черепашки. На ранньому етапі відкладання яєць погодні умови - тепла температура в поєднанні з короткочасними зливовими опадами та поривчастим вітром були малосприятливими для розвитку шкідника. Під час масового відкладання яєць і відродження личинок чисельність комах стримували пониження температури, грозові опади та активність паразитів; зараженість яєць теленомінами становила 5%.

Період відкладання яєць і відродження личинок тривав досить довго, масове відродження спостерігалася з 8 по 23 червня. У третій декаді червня значне накопичення ефективної температури прискорювало розвиток рослин та скорочувало міжфазні періоди. В районах із сильними зливами, супроводженими шквалистим вітром і градом, фіксувалися механічні ушкодження рослин, що ускладнювало проведення агротехнічних заходів. На початку фази наливу зерна заселення озимої пшениці шкідником становило 17,0% обстежених площ, при середній чисельності личинок 0,3 екз/кв.м.

У літній період розвиток клопа-черепашки суттєво залежав від погодних умов. Часті коливання температури повітря, поєднані з грозовими дощами та поривчастим вітром, негативно впливали на активність та живлення личинок, сповільнюючи їх розвиток і знижуючи інтенсивність пошкодження рослин.

За умов прохолодної та дощової погоди у фазу формування зернівки, а також при помірно прохолодній погоді з незначними опадами у фазу наливу зерна, заселення озимої пшениці шкідником становило 17% обстежених площ, при середній чисельності личинок 0,3 екз/кв.м. Встановлено, що зниження температури та підвищена вологість ґрунту обмежували активність шкідника, уповільнювали його розвиток та локально зменшували шкодочинність. Крім того, на чисельність личинок впливали природні вороги та наявність паразитів, що частково регулювало популяцію.

Згідно з даними обстежень місць зимівлі клопів, восени заселеність лісів та лісосмуг становила 23%, при середній чисельності 0,3 екз/кв.м, що відповідає показникам минулого року.

В 2026 році, враховуючи потенційну спроможність популяції клопів до розмноження, за умов сприятливих для дружнього заселення посівів та відкладання ними яєць у найбільш оптимальні фенологічні строки, оптимальній синхронності розвитку личинок і посівів, можливе зростання чисельності й посилення шкідливості фітофага - пошкодження зерна, особливо поблизу місць зимівлі. Також, якісний та кількісний склад популяції хлібних клопів залежатиме від погодних умов перезимівлі, умов весняно-літнього періоду вегетації для розвитку шкідника.

Злакові п'явиці. В Тернопільській області поширені синя (*Oulema lichenis*, *Oulema gallaeciana*) та червоногруда (*Oulema melanopus* L.) злакові п'явиці. Більша їх шкодочинність спостерігається на ярих зернових, де через виникнення осередків із високою чисельністю злакових п'явиць нерідко виникає потреба у проведенні обробітків інсектицидами. Шкодять жуки та личинки п'явиць. Жуки вигризають поздовжні отвори у листках у фазі трубкування та колосіння, личинки живлячись м'якоттю скелетують листки, які стають білуватими і нерідко засихають, що призводить до пригнічення рослин, відставання у рості і зниження продуктивності.

Навесні 2025 року спостерігався ранній вихід жуків п'явиці з місць зимівлі. Живлення імаго відбувалося за умов прохолодної погоди та короткочасного повернення заморозків наприкінці квітня. Середня відносна вологість повітря залишалася високою (61–72%), що свідчило про чергування більш вологих і сухих періодів. Такі погодні умови зумовлювали нестійкий режим вологості на поверхні ґрунту, що впливало на живлення та розмноження шкідника. Загибель жуків під час перезимівлі становила близько 20%.

Заселення посівів озимої пшениці відбувалося у фазу весняного кущіння, при цьому домінуючим видом залишалася синя п'явиця. На цьому етапі чисельність шкідника була низькою, а його шкідливість — незначною. Живлення імаго проходило за умов прохолодної погоди з поверненням заморозків наприкінці квітня.

У фазу виходу озимої пшениці в трубку заселеними було 44% площ, пошкоджено 3,1% рослин, при чисельності 1,4 екз/кв.м.

У фазу колосіння озимої пшениці чисельність личинок становила 1,7 екз/кв.м, пошкоджено 3,4% рослин на 45% обстежених площ.

На посівах ярого ячменю личинки п'явиць живилися від фази виходу рослин у трубку до початку воскової стиглості зерна. У період колосіння пошкодження відмічено на 59% площ, де уражено 3,1% рослин.

Осінніми обстеженнями місць зимівлі встановлено, що зимуючий запас шкідника становив 0,4 екз/кв.м,. Така чисельність свідчить про відносно стабільну потенційну шкодочинність у наступному сезоні та відображає вплив погодних умов і природних факторів на популяцію шкідника протягом року.

У 2026 році підвищення чисельності злакової п'явиці та збільшення пошкодженості рослин можливе за умов теплої та помірно вологої погоди в першій половині вегетаційного періоду. Такі умови можуть сприяти ранньому виходу імаго з місць зимівлі, активному відкладанню яєць і швидкому розвитку личинок. Підвищена вологість ґрунту та регулярні помірні опади можуть забезпечити сприятливі умови для виживання яєць та личинок, тоді як стабільно тепла температура прискорюватиме їхній розвиток. У разі одночасного поєднання теплої та вологої погоди пошкоджуваність сходів зернових культур, особливо озимої пшениці та ярого ячменю, може суттєво зрости.

Хлібна жужелиця. Погодні умови 2025 року суттєво впливали на життєдіяльність, чисельність та поширення шкідника. Коливання температури, кількість опадів і стан ґрунту визначали тривалість періоду розвитку і поведінкову активність жуків. Зимовий період характеризувався частими коливаннями температури: потепління чергувалися з похолоданнями, відлигами та короткочасним випаданням снігу при нестійкому сніговому покриві, що створювало умови для нерівномірної перезимівлі. За період перезимівлі загибель шкідника становила 15%, внаслідок ураження хворобами та паразитами, загинули переважно личинки молодших віків. Зимівля личинок різних віків проходила в ґрунті на глибині 20-30 см.

Вихід на поверхню ґрунту розпочався в період формування зерна озимої пшениці, масово – у фазі молочної стиглості.

У весняний період 2025 року, за низького рівня заселеності посівів озимих культур хлібним туруном (у середньому 0,3 екз/кв.м), шкідливість фітофага господарського значення не мала. Весна характеризувалася прохолодною, вітряною погодою з незначною кількістю опадів. Середньодобова температура повітря у квітні була нижчою від середньобагаторічних показників, що дещо затримувало пробудження жуків і початок їх живлення. Нічні похолодання та заморозки у першій половині місяця обмежували активність личинок і уповільнювали розвиток шкідника.

У період наливу та досягання зерна їх чисельність становила близько 0,4 екз/кв.м, а середній рівень пошкодження рослин озимої пшениці - 0,8%.

Живлення більшості жуків хлібної жужелиці завершилося до початку жнив, після чого вони заглибилися в ґрунт, де перебували у стані літньої діапаузи. Поява жуків на поверхні ґрунту відмічалася на початку вересня, коли спостерігалось поступове зниження температури повітря та збільшення вологості ґрунту внаслідок випадання перших осінніх опадів. За таких умов спостерігалася активізація шкідника.

У вересні переважала тепла погода з періодичними дощами різної інтенсивності, що зумовили підвищення вологості ґрунту та створили сприятливі умови для розвитку шкідників. У цей період у посівах озимої пшениці, розміщених по стерньових попередниках, спостерігалася активізація живлення личинок хлібної жужелиці. У місцях осередкового заселення відмічено пошкодження рослин - у середньому 0,5%, за чисельності личинок близько 0,3 екз/кв.м. Такі погодні умови сприяли подальшому розвитку личинок, однак рівень їх чисельності залишався нижчим за економічний поріг шкодочинності.

За результатами осінніх вибіркового обстежень встановлено, що хлібними турунами заселено 22% площ у межах сівозмін, із середньою чисельністю личинок 0,4 екз/кв.м. У віковій структурі популяції переважають личинки другого віку. Заселеність посівів озимих культур у поточному році становить 16% обстежених площ, при середній чисельності фітофага 0,3 екз/кв.м. Поширення і чисельність турунів залишаються на невисокому рівні.

У 2026 році формування осередків із надпороговою чисельністю шкідника малоімовірне. Проте за сприятливих погодних умов — помірно теплої погоди, достатнього зволоження ґрунту — а також за наявності порушень у дотриманні агротехніки вирощування озимих зернових культур, не виключається локальне підвищення чисельності та шкідливості хлібної жужелиці в окремих господарствах.

У минулому 2025 році потепління в лютому призвело до повного відтавання ґрунту в другій половині місяця. Тепла погода на початку березня сприяла ранньому відновленню вегетації озимих культур у першій декаді місяця та пробудженню жуків **хлібної смугастої блішки** в місцях зимівлі. У другій декаді березня, у фазу кущення озимої пшениці, за умов помірно теплої погоди та відсутності опадів, розпочалося заселення посівів шкідниками.

У першій декаді квітня переважала прохолодна й похмура погода з частими дощами, подекуди тривалими, що спричинило підвищену вологість повітря та зниження температури ґрунту, наростання активного тепла не відбувалося. У другій декаді квітня спостерігалось тимчасове зниження температури, випадання опадів у вигляді дощу і посилення вітру до 16 м/с, що стримувало подальше розселення блішок. На посівах ярого ячменю у третій декаді квітня середня чисельність шкідника становила 4,5 екз/кв.м, при цьому було пошкоджено 3,1% рослин у слабкому ступені. В подальшому установлення теплої, переважно сухої погоди з окремими короткочасними зливами створило сприятливі умови для активного живлення, розмноження та

поширення жуків хлібної смугастої блішки на посівах ярих зернових і кукурудзи.

Осінніми обстеженнями встановлено, що зимуючий запас жуків хлібної блішки становить 2 екз/кв.м. З огляду на сприятливі погодні умови для розвитку шкідника в другій половині вегетаційного періоду, а також достатній запас жуків, що залишаються на зимівлю, у 2026 році можливе зростання чисельності та шкідливості хлібної смугастої блішки. Найбільша ймовірність підвищення її чисельності прогнозується в районах із ранніми строками сівби ярих зернових, мінімальним обробітком ґрунту та за умов теплої малосніжної зими, що сприятиме успішній перезимівлі шкідника.

Пшеничний трипс у області поширений осередково, в основному на посівах озимої, рідше ярої пшениці та ячменю після стерньових попередників. Рослинам завдають шкоди дорослі трипси, а також личинки. Масова поява дорослих трипсів збігається з початком колосіння озимої пшениці. Вони скупчуються за піхвою верхнього листка, пошкоджують колосові луски, квіткові плівки, ості, висмоктуючи з них сік, викликають часткову білоколосість і щуплозерність, личинки під час наливу зерна живлячись соком зерна, знижують його вагу та насінневі якості.

Вихід із ґрунту та поява дорослих особин пшеничного трипса в посівах озимої пшениці відмічалися у фазу трубкування — прапорцевого листка, у другій половині травня. Цей період характеризувався підвищенням температури повітря та випаданням опадів, що створювало сприятливі умови для активізації шкідника.

Заселення посівів озимої пшениці спостерігалось у другій декаді травня, у фазу трубкування, при чисельності 1,0–2,0 імаго на рослину. Небажаними для розвитку шкідника виявилися погодні умови під час яйцекладки та відродження личинок: дощовий період у червні стримував збільшення його чисельності. Часті коливання температури в червні та першій декаді липня, у фазу масового формування зернівки та дозрівання, були помірно сприятливими для розвитку личинок пшеничного трипса.

Найбільша чисельність та заселеність посівів пшениці спостерігалася у фазу наливу зерна. У цей період було заселено 50% площ *озимої пшениці* при середній чисельності 3,3 екз/колосок; 50% площ *ярої пшениці* — 2,3 екз/колосок; 40% площ *ячменю* — 2,6 екз/колосок; та 100% площ *вівса*, де середня чисельність личинок становила 4,0 екз/колосок.

У 2026 році за умов доброї перезимівлі личинок шкідника та теплої, помірно вологої погоди навесні, особливо в період трубкування озимих культур, можливе підвищення чисельності та шкідливості пшеничного трипса. Сприятливими факторами для активізації шкідника є підвищення середньодобової температури повітря до +15...+20 °С, помірна вологість повітря й ґрунту, а також короткочасні опади, що забезпечують оптимальні умови для виходу дорослих особин із місць зимівлі та початку живлення. За таких умов трипси можуть активно заселяти посіви, що підвищуватиме ризик їхньої шкодочинності.

Злакові цикадки. Шкідливість фітофага полягає у висмоктуванні соку з листків, що викликає їх знебарвлення та в'янення, а також ослаблення всієї рослини. Цикадки є переносниками вірусних хвороб.

Погодні умови весняно-літнього періоду у 2025 році позитивно впливали на розвиток і активність цикадок та забезпечували сприятливі умови для їхнього поширення.

Осінь минулого року також сприяла активному розмноженню шкідника: у першій половині вересня теплі та сухі умови були оптимальними для розвитку цикадок на падалиці та озимині. Наприкінці першої декади жовтня зниження температури та поява перших заморозків зумовили помірно сприятливі умови для подальшого збільшення чисельності шкідника й заселення посівів озимої пшениці.

В осінній період цикадки заселили 15% площ озимої пшениці, пошкодивши 0,3–2% рослин.

У 2026 році можливе підвищення чисельності злакових цикадок за умов теплої та посушливої весни, а також сприятливих кліматичних умов у другій половині літа. Тепла осінь може сприяти подальшому зростанню чисельності та підвищенню їхньої шкідливості на зернових колосових культурах.

Злакові мухи у області поширені мало, не створюючи істотної загрози посівам зернових культур. Вони заселяють сходи озимини, самки відкладають яйця за пазуху листків (шведська *Oscinella*).

Масовий літ шкідників проходив в першій декаді травня, при теплій погоді, з частковими дощами. Проте сильного пошкодження у весняний період не відмічено.

Восени 2025 року злакові мухи заселяли посіви озимої пшениці протягом вересня. У третій декаді вересня – на початку жовтня погода стала прохолоднішою та сухішою, що призвело до зменшення інтенсивності розвитку шкідника.

Подальше похолодання повітря і опади у вигляді дощу стримали дальший розвиток шкідника.

У 2026 році, за умов теплої та вологої весни, з достатньою кількістю опадів і помірними температурами, а також наявності зимуючого запасу злакових мух, може збільшитися їх чисельність та шкідливість у посівах зернових культур.

ХВОРОБИ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР

Погодні умови Тернопільської області, часто, із значною кількістю опадів протягом року, сприятливі для розвитку хвороб сільськогосподарських рослин, в тому числі і зернових. Найбільш поширеними у посівах зернових колосових є грибкові хвороби: септоріоз, гельмінтоспоріози, піренофороз, кореневі гнилі, борошниста роса, фузаріоз, іржасті та сажкові хвороби. За масового розвитку вони спроможні призвести до значних втрат врожаю та погіршення його якості.

Кореневі гнилі, як і в попередні роки, повсюдно уражували посіви всіх зернових культур, зокрема, озиму пшеницю та ярий ячмінь. Хвороба проявилася за осіннього кушіння і в подальшому прогресувала до молочної

стиглості. Здебільшого спостерігався змішаний тип інфекції хвороби (фузаріозна, церкоспорельозна, гельмінтоспорозна).

Розвиток фузаріозних кореневих гнилей на посівах озимої пшениці на початку вегетації відбувався повільно через несприятливі для хвороби умови – помірно теплу погоду та недостатню кількість опадів. Подальші погодні умови у період наливу та досягання зерна, що також характеризувалися підвищенням температури та дефіцитом вологи, не сприяли активному розвитку кореневих гнилей. У фазу молочно-воскової стиглості ураження рослин становило 3,4% у слабкому ступені на 26% площ посівів озимої пшениці.

Восени минулого року ознаки ураження кореневими гнилями були виявлені у фазі третього листка – на рівні 0,4–1% рослин озимої пшениці на 9% обстежених площ. Суттєва частина озимих зернових культур у структурі посівів висівалася по зернових попередниках, що збільшує ризик збереження інфекційного фону та подальшого розвитку хвороби.

З огляду на наявний фітосанітарний стан та очікуваний достатній запас інфекції, у 2026 році існує висока ймовірність інтенсивного поширення кореневих гнилей на посівах озимої пшениці, жита та ячменю. Проте рівень розвитку хвороби істотно залежатиме від погодних умов у період вегетації та загального стану рослин після перезимівлі.

Навесні, до початку перезараження, зимуюча стадія збудника **септоріозу** була виявлена на 19% площ озимої пшениці. Початок перезараження посівів озимини зафіксовано 14 квітня у фазі кущення (у минулому році — 12 квітня). На початкових етапах вегетації розвиток хвороби відбувався повільно через недостатню вологість повітря.

У літній період висока денна температура, підвищена вологість повітря та випадання опадів сприяли активному поширенню септоріозу. Найінтенсивніше ураження озимої пшениці спостерігалось від фази колосіння до фази молочної стиглості. До початку досягання хвороба уразила 10,7% рослин із поширенням на 82% площ посівів. Для порівняння, у минулому році ураження становило 9,2% рослин за 100% поширення.

З огляду на наявний зимуючий запас збудника та за умови сприятливих погодних умов у 2026 році, існує ймовірність масового розвитку септоріозу листків на посівах озимої пшениці, особливо в період формування зерна.

Прояв **гельмінтоспоріозу** на посівах ярого ячменю в 2025 році спостерігався у фазі кущення. На початковому етапі розвиток хвороби був уповільнений через несприятливі погодні умови — суху та прохолодну погоду.

Активне наростання ураженості гельмінтоспоріозом відмічено у період від формування зернівки до початку фази молочної стиглості. Цьому сприяла нестійка погода з перепадами температур і дощовими опадами. На момент молочної стиглості гельмінтоспоріозом було уражено 13,6% рослин, розвиток хвороби становив 3,4% при поширенні на всіх (100%) площах посівів ярого ячменю.

У 2026 році, за умови вологої весни та помірно теплого і вологого літа, ймовірне збільшення ураженості гельмінтоспоріозом посівів ярого ячменю.

Також не виключається помірний розвиток хвороби на посівах ярої пшениці. З огляду на ситуацію, рекомендується передбачити проведення хімічного захисту посівів ярого ячменю від гельмінтоспоріозу, насамперед на насінневих ділянках.

Прояв **піренофорозу** на листках озимої пшениці зафіксовано на початку другої декади квітня, на початку фази виходу в трубку. Несприятливі погодні умови, зокрема підвищена вологість і зниження температур у травні, сприяли поширенню хвороби.

У фазі колосіння піренофорозом було уражено 1,8–5,0% рослин на 8% обстежених площ. У період молочної стиглості ураження озимої пшениці становило 5,6–12% рослин на 18% площ.

У 2026 році ймовірний подальший розвиток і поширення піренофорозу в посівах озимої пшениці. Найбільша загроза поширення хвороби очікується на ділянках із мінімальним обробітком ґрунту, при вирощуванні по стерньових попередниках, а також за умов тривалого зволоження листкової поверхні росами або опадами.

Навесні 2025 року **бура іржа** проявилась 26 травня - у фазі колосіння. Поширенню хвороби сприяли несприятливі погодні умови травня, однак під час наливу та достигання зерна високі температури повітря стримували їх розвиток.

За період вегетації бура іржа поширилася на 26% площ із ураженням 3,7% рослин.

Восени минулого року повторний прояв бурої іржі на падалиці озимої пшениці зафіксовано 8 вересня, а на посівах після стерньових попередників — 24 жовтня. Хвороба була поширена на 6% площ із ураженням 0,2% рослин у слабкому ступені.

У 2026 році, за умов сприятливої перезимівлі та сприятливих погодних факторів у період вегетації, прогнозується подальше поширення та розвиток жовтої та бурої листкової іржі на посівах озимої та ярої пшениці.

На посівах озимої пшениці врожаю 2025 року **борошниста роса** вперше була зафіксована 4 жовтня з ураженням 0,3% рослин у слабкому ступені. До кінця жовтня хвороба поширилася на 21% площ посівів озимої пшениці, з ураженням 1,4% рослин у слабкому ступені.

Навесні початок перезараження посівів озимої пшениці зимуючою стадією збудника, що зберігся з осені, зафіксовано 6 квітня у фазі кушення. У період весняної вегетації, за умов сухої погоди, розвиток борошнистої роси був незначним. Під час колосіння випадання дощів різної інтенсивності сприяло активнішому поширенню інфекції та росту ураженості рослин.

Від фази прапорцевого листка до фази молочної стиглості борошнистою росами було уражено 13,4% рослин озимої пшениці на 100% обстежених площ, а також 11,2% рослин озимого ячменю на 100% площ, 12,3% рослин ярої пшениці на 100% площ, 9,6% рослин ярого ячменю.

На посівах озимої пшениці врожаю 2026 року хвороба виявлена 7 жовтня, коли було уражено 0,3% рослин у слабкому ступені. До кінця жовтня борошниста роса поширилася на 18% площ із ураженням 1,2% рослин.

У 2026 році, з огляду на наявний запас інфекції та можливі сприятливі погодні умови у період вегетації, прогнозується ранній прояв і активний розвиток борошнистої роси на посівах озимої пшениці. Заходи з хімічного захисту рекомендовано передбачити на всіх площах озимини.

Хвороби колоса

При переважанні під час колосіння - наливу зерна дощової погоди зернові колосові уражуються хворобами колосу – фузаріоз, септоріоз, гельмінтоспоріоз, достиглі колоски - альтернاریозом, оливковою пліснявою (кладоспоріозом), які можуть призвести до зниження врожаю, погіршення товарних та посівних якостей зерна.

У 2025 році прояв **фузаріозу** колоса на посівах озимої пшениці було зафіксовано у фазу молочної стиглості.

Погодні умови липня сприяли помірному розвитку хвороби на посівах озимих та ярих зернових культур.

Перед початком жнив хворобою було уражено 2,1% колосків озимої пшениці на 21% площ; 1,4% колосків ярої пшениці на 23% площ; 1,1% колосків озимого ячменю на 13% площ; 1,7% колосків ярого ячменю на 9% площ; 0,7 % колосків вівса з поширенням хвороби на 27% площ.

У 2026 році, з огляду на значний рівень інфекційного фону в поточному сезоні, за умови вологої погоди в другій половині вегетації та порушення технологій вирощування, прогнозується можливе зростання ураженості фузаріозом колоса посівів зернових колосових культур.

Недостатнє вологозабезпечення в період формування зерна – початку дозрівання спричинило слабкий розвиток **септоріозу** колоса та його неоднорідне поширення територією області: зокрема, у північних районах розвиток хвороби на колосі не спостерігався.

По області септоріоз колоса озимої пшениці виявлено на 17% обстежених площ, уражено 1,9% рослин. На посівах ярої пшениці уражено 1,0% колосків на 8% площ; озимого ячменю – 0,6% колосків на 3% площ; ярого ячменю – 0,6% рослин на 9% обстежених площ.

У 2026 році, з огляду на наявний рівень інфекційного фону, за умови вологої погоди в другій половині вегетаційного періоду та порушення агротехнологічних заходів, прогнозується можливе зростання ураженості септоріозом колоса посівів зернових колосових культур.

Протягом вегетаційного періоду 2025 року прояву та поширення **твердої сажки** на посівах зернових колосових культур не зафіксовано.

У наступному році, за умови недотримання технології вирощування озимої пшениці та наявності інфекційного фону, зокрема на площах дрібних господарств, можливий розвиток і поширення хвороби колоса на посівах зернових колосових культур.

Летуча сажка. У минулому році прояву та поширення летючої сажки на посівах усіх зернових колосових культур не спостерігалось.

У 2026 році поява летючої сажки на посівах у дрібних господарствах, а також у сільськогосподарських підприємствах можлива в разі порушення технології вирощування зернових культур.

В посівах зернових колосових культур крім вищеназваних хвороб відмічався розвиток на колосі **гельмінтоспоріозу, альтернаріозу, оливкової плісняви, борошнистої роси, бактеріозу.** Розвиток цих хвороб за спекотних умов при дозріванні культур, дефіциті опадів був низьким.

Запас інфекції вище названих хвороб колоса достатній для прояву і розвитку цих хвороб в 2026 році.

Система захисту озимих зернових колосових від шкідників і хвороб

(На основі рекомендацій Інституту захисту рослин НААНУ)

1. Відновлення вегетації – куціння (березень, початок квітня). За умов проявлення снігової плісняви, помірного та сильного ураження кореневими гнилями, борошнистою россою, іншими хворобами, пошкодженні личинками хлібної жужелиці – ранньовесняне боронування посівів упоперек рядків, прикореневе підживлення азотними, іншими добривами. У осередках високої чисельності личинок хлібної жужелиці (понад 3-4 екз./кв.м), що приводить до утворення плішин – вибіркоче обприскування посівів *альфагардом*, к.е.0,10-0,15л/га, *нурелом Д*, к.е. 0,75-1л/га, *нортоном*,к.е. 1,0л/га, *шаманом*,КЕ 1л/га, *пірінексом Супер*, КЕ 1 л/га, іншими дозволеними інсектицидами.

2.Весняне куціння – для підвищення стійкості рослин до стресових умов – обприскування рідкими комплексними добривами з вмістом мікро- та мікроелементів та регуляторами росту.

3.Вихід в трубку (квітень). За умов ураження борошнистою россою, бурою іржею, гельмінтоспоріозними плямистостями, ринхоспоріозом за інтенсивності ураження 1%, септоріозом листя, піренофорозом 3-5%, при достатньому зволоженні – обробіток рослин одним із фунгіцидів: *альто 240 ЕС,КЕ 0,3-0,4л/га*, *альто Супер*, к.е. 0,4-0,5 л/га, *абакус*,мк.е. 1,25-1,75л/га, *авіатор Хпро 225*, ЕС,КЕ 0,8-1,5л/га, *аканто плюс 28*, КС 0,5-0,75л/га, *акула*, КЕ 0,8-1,0л/га, *бампер супер*,к.е. 0,8-1,2 л/га, *дерозал*, к.с. 0,5 л/га, та його аналоги, *імпакт 500,КС 0,25л/га*, *імпакт К*,к.с. 0,6-0,8 л/га, *топсін М 500*, КС 1,2-1,4 л/га, *тілт* к.е. 0,5 л/га, на ячмені проти плямистостей – *бонтіма 250 ЕС,КЕ 1,5-2,0л/га*, проти борошнистої роси – *флексіті*,к.с. 0,15-0,25л/га, *таліус 20,КЕ0,15-0,25л/га*, інші дозволені.

В кінці квітня-першій половині травня за чисельності дорослих хлібних клопів 2-4 екз./кв.м і більше – обприскування посівів *актарою*,ВГ0,1-0,14кг/га, *акцентом*,КЕ1,5л/га, *альтексом*,КЕ 0,-0,15л/га, *арріво 25%*, КЕ 0,2л/га, *Бі-*

58новим, к.е. 1,5 л/га (бімер), данадимом Мікс, КЕ 1,0 л/га, енжіо, мк.с. 0,18 л/га, карате зеоном, мк.с., 0,15 л/га, нурелом Д, к.е. 0,75-1,0 л/га, іншими дозволеними.

4. Колосіння (травень). Проти вищезгаданих хвороб при поновленні і наростанні їх розвитку після попереднього обробітку, проти хвороб колоса за умов теплої, вологої, з частими дощами та тривалими росами погоди – обприскування посівів *альто Супер*, к.е. 0,4-0,5 л/га, *абакусом*, мк.е. 1,25-1,75 л/га, *аканто плюс 28*, КС 0,5-0,75 л/га, *акулою*, КЕ 0,8-1,0 л/га, *авіатором Хпро 225*, ЕС, КЕ 0,8-1,5 л/га, *адексаром Плюс*, КЕ 0,5-1,5 л/га, *фолікуром*, к.е. 1,0 л/га, *рекс Дуо*, к.е., 0,4-0,6 л/га, *рекс Плюс*, СЕ 0,8-1,2 л/га, *амістаром Екстра* к.е. 0,5-0,75 л/га, *амістаром тріо*, к.е. 1,0-1,2 л/га, *тілтом*, к.е. 0,5 л/га, *тілтом Турбо 575* ЕС 0,8-1,0 л/га, *імпактом Т*, к.с. 1,0 л/га, *солігором*, к.е. 0,7-1,0 л/га (ячмінь), *медісоном*, к.с. 0,7-0,9 л/га, *магнелло 350* ЕС, 1,0 л/га, *канало*, СЕ 1,0-1,5 л/га, *фальконом*, к.е. 0,6 л/га, *бампер Супер*, к.е. 0,8-1,2 л/га, *фулгор*, к.с. 0,5 л/га, *супрім 400*, в.е. 0,75-1,5 л/га, *осірісом Стар*, КЕ 0,75-1,5 л/га, *вареоном 520*, к.е. 0,6-1,0 л/га, *скайвей Хпро 275* ЕС 1,0-1,25 л/га, *евіто Т*, КС 1,0-1,5 л/га, *імпера Голд* КЕ 0,8-1,2 л/га, іншими дозволеними препаратами.

При сприятливих для розвитку хвороб погодних умовах – часті дощі при помірних температурах повітря, обприскування фунгіцидами проводять з більшою кратністю разів, враховуючи період захисної дії препаратів, а також корегуючи затрати з вартістю очікуваного врожаю.

Проти шкідників, при надпороговій їх чисельності: п'явиці (0,5-1,0 личинок/стебло при ушкодженні 8-10% листкової поверхні), хлібні клопи (2 і більше екз./кв.мв посівах цінних сортів пшениці, 4-6 екз./кв.м на решті посівів, 8-10 екз./кв.м на ячмені), попелиці (5-10 екз./стебло), трипси (8-10 екз./колос) – суцільні або вибіркові обприскування посівів одним із інсектицидів: *альфагард*, к.е. 0,10-0,15 л/га, *децис Профі*, в.г. 0,04 кг/га, *карате Зеон*, мк.с. 0,15-0,2 л/га, *золон*, к.е. 1,5-2,0 л/га, *БІ-58 новий*, к.е. (*рубіж*, к.е., *біммер*, к.е.) 1,0-1,5 л/га, *актара*, в.г. 0,1-0,14 кг/га, *моспілан*, р.п. 0,1-0,12 кг/га, *коннект*, к.с. 0,4-0,5 л/га, *енжіо*, к.с. 0,18 л/га, *фастак*, КЕ 0,1 л/га, *маврік*, ЕВ 0,15-0,2 л/га, іншими дозволеними. Проти клопа черепашки, трипсів, п'явиць дозволений до використання біологічний препарат *натургард*, в.р. 0,3-1,0 л/га, 1-кратний обробіток під час вегетації.

5. Повна стиглість зерна (липень). Для запобігання погіршенню якості зерна від личинок хлібних клопів, хвороб колоса – першочергове і в стислі строки збирання врожаю цінних сортів пшениці, насінневих посівів, а також посівів, заселених хлібними клопами та уражених фузаріозом, іншими хворобами.

6. Допосівний період (липень-серпень). Для обмеження чисельності та шкідливості комплексу шкідливих організмів в початковий період росту і розвитку рослин – добір кращих попередників, максимальне обмеження колосових попередників, впровадження оптимальних технологій обробітку ґрунту, систем удобрення.

7. Передпосівний період (серпень-вересень). Проти комплексу хвороб (сажки, кореневі гнилі, пліснявіння насіння, септоріоз, борошниста

роса, іржі) – протруєння насіння із зволоженням або водними суспензіями (10 л/т) одного із протруювачів: *вайбранс Інтеграл 235 FS,ТН 1,5-2,0л/т, вітавакс, в.к.с.2,5-3л/т, максим Стар, т.к.с. 1,0-1,5 л/га, максим Форте, т.к.с. 1,5-2,0л/т, кінтоДуо, к.с. 2,0-2,5 л/га, дітан М-45, з.п. 2,0-3,0 кг/га, вінцит, к.с. 2л/т, вінцит Форте, КС 1,0-1,25л/т, супервін, КС 1,0-1,8л/га, раксіл Ультра, т.к.с. 0,2 л/т, ультрасил Дуо, ТН, 0,5л/т, іншур Перформ, т.к.с. 0,5л/т, ламардор, 400FS, ТН т.к.с. 0,2 050 FS, ТН 0,75-1,0л/т, рекорд, ТН 3,0л/т, оріус 5, ТН 1,25-1,5л/т, оріус Універсал ЕН 1,75-2,0л/га, пасаад 0,3-0,5л/га, ламардор Про 180 FS, ТН 0,5-0,6л/т, сценік 80, ТН 1,-1,6л/т, система, ТН 0,75-1,5л/т, сертіккор, ТН 0,3-0,5л/т, іншими дозволеними. Вибір препаратів в залежності від спектра фунгітоксичної дії та рівнів захисної спроможності стосовно комплексу хвороб, видовий склад яких визначають фітоекспертизою насіння. Системні протруйники краще використовувати безпосередньо перед сівбою. В осередках високої чисельності ґрунтових шкідників за 1-5 днів до сівби насіння доцільно обробити інсектицидним протруювачем (*рубіж, к.е. 2л/т, круїзер, т.к.с. 0,4-0,5 л/т, нупрід600, к.с.0,5-1,6л/т, ПКУС 600, ТН 0,3-1,6л/т, сідопрід, ТН.*) або комплексними фунгіцидно-інсектицидними протруювачами: *Юнта Квадро, т.к.с.1,4-1,6 л/т, селестТоп, т.к.с. 1,0-2,0л/га* (озима пшениця, ярий ячмінь), *рекорд Квадро, ТН 0,3-0,4л/т, селест Макс 165 ТН 1,5-2,0л/т, нупрід Макс, т.к.с. 2,5л/т.**

При підготовці насіння до сівби ефективним є використання регуляторів росту рослин.

8. Період сівби (вересень-жовтень). Маневрування строками сівби залежно від сортів, попередників, удобрення, умов зволоження ґрунту (після кращих попередників, в умовах достатнього зволоження сівбу проводять у другу половину оптимального періоду, після інших попередників і за нестачі вологи в ґрунті – пов'язують з допустимим для сівби зволоженням ґрунту на глибині загортання насіння).

9. Сходи – початок куціння (жовтень-перша половина листопада). Крайові або суцільні обробки ранніх добре розвинених посівів у разі їх заселення злаковими попелицями, злаковими мухами в умовах теплої погоди одним із інсектицидів: *актара 0,1-0,14 кг/га, альфагард 0,15 л/га, БІ-58 новий 1,5 л/га, енжіо 0,18л/га, фастак 0,1 л/га, карате Зеон 0,15л/га*, іншими дозволеними. В осередках високої чисельності личинок хлібного туруна (поява плішин на полях) посіви обприскують осередково або всуціль *нуреллом Д 0,75-1 л/га, альфагардом, к.е. 0,15л/га, нортонном, к.е.1л/га, шаманом, КЕ 1л/га*, іншими.

10. Куціння (2-3 етапи) – на посівах ранніх строків сівби – проти борошнистої роси, бурої листкової іржі за інтенсивності ураження 1%, септоріоз листя – 5%, у разі появи хвороби і за умов достатнього зволоження обприскування посівів системними фунгіцидами, тими що й у фазі виходу в трубку при досягненні критичного порогового рівня ураження однією з основних хвороб

11. Кущіння (осінь-зима). Проти мишоподібних гризунів при чисельності 3-5 і більше колоній/га – застосування родентицидів, дозволених до використання.

Система захисту ярих зернових колосових культур

1. Допосівний період (лютий-квітень) – проти сажкових хвороб, корневих гнилей, плямистостей листя, пліснявіння насіння - обов'язкове протруєння насіння тим же способом, що й озимих одним із препаратів: *вінцит*, к.с., 1,5-2 л/т, *вінцит форте*, к.с., 1-1,25 л/т, *вітавакс 200* ФФ, в.с.к., 2,5-3 л/т та аналогами, *дерозал*, к.с., 1,5 л/т та аналогами, *кінто дуо*, к.с., 2-2,5л/т, *ламардор 400*, т.к.с 0,2 т, *максим стар*, т.к.с., 1,5-2 л/т та аналогами, *оріус Універсал ЕН* 1,75-2,0л/га, *раксіл ультра*, т.к.с, 0,25 л/т, *систіва*, ТН 1,0-1,5л/т, *сценік 80ТН* 1,3-1,6л/т, *фундазол*, з.п., 2-3 кг/т.

2. Період сівби (березень-квітень) – формування посіву з підвищеною стійкістю та витривалістю проти комплексу шкідливих організмів через створення оптимальних стартових умов для проростання насіння, появи сходів, росту і розвитку рослин. Сівба в ранні стислі строки за настання польової стиглості ґрунту.

3. Сходи – 3-й листок (квітень-травень) – проти смугастої хлібної блішки (30-50 екз. на кв.м), шведської мухи (40-50 екз. на 100 помахів сачком), п'явиці (10-30 жуків на кв.м) - обприскування крайових смуг або всього посіву *альфагардом*, к.е., 0,15л/га, *біммером*, к.е., 1-1,5л/га, *Бі-58 новим*, к.е, 1,5 л/га, *карате зеоном*, мк.с., 0,15-0,2 л/га, *енжіо 247* КС 0,18-0,22л/га, *рубіжем*, к.е., 0,5-1,5 л/га.

4. Кущіння - вихід у трубку (травень-червень) - п'явиця в посівах пшениці, ячменю та вівса (150-200 і більше личинок на кв.м.). Клоп шкідлива черепашка в посівах пшениці 1-2, ячменю 3-4 екз. на кв.м, попелиця 5-10 екз. на стебло. Обприскування посівів в осередках шкідників *актарою*, к.с, 0,15л/га; *акцентом*, к.е., 1,5л/га, *альфагардом*, к.е. 0,15 л/га, *децисом ф-Люкс25 ЕС*, КЕ, 0,3-0,4 кг/га, *карате зеоном*, мк.с., 0,15-0,2 л/га, *пірінексом*, к.е., 0,75-1 л/га, *золоном*, к.е., 1,5-2 л/га, *Бі-58 новим*, к.е., 1,2 л/га.

5. Вихід у трубку (травень-червень) – гелмінтоспориозні плямистості листя, ринхоспориоз, борошниста роса, іржасті хвороби, септоріоз за таких умов, як в озимих зернових культурах - обприскування посівів одним з фунгіцидів: *абакус*, мк.е. 1,25-1,75л/га, *абруста*, КС 0,7-1,3л/га, *авіатор Хпро 225 ЕС*, КЕ 0,6-1,5л/га, *аканто плюс 28*, КС 0,5-0,75л/га, *альто 24 ЕС*, КЕ 0,3-0,4л/га, *альто супер*, к.е., 0,4-0,5 л/га, *амістар екстра*, 0,5-0,75 л/га, *дерозалом*, к.с., 0,5 л/га, аналогами, *імпактом 500*, КС 0,25 л/га чи аналогами, *фолікуром*, к.е., 0,5-1 л/га та аналогами; *рексом дуо*, к.е., 0,5 л/га, *тілтом*, к.е., 0,5 л/га чи аналогами.

6. Цвітіння - формування зерна (червень-липень) – клоп шкідлива черепашка (личинки на кв.м.): пшениця: 1-2-тверді сорти; 4-6 - м'які сорти; ячмінь: 8-10 – насінневі; 20-25 – товарні посіви; личинки трипсів – 40-50 екз. на колос, попелиці – 15-25 екз. на стебло. Вибіркове або суцільне обприскування

посівів *актарою*, к.с., 0,15 л/га, *акцентом*, к.е., 1,5 л/га, *альфагардом*, к.е., 0,15л/га, *Бі-58 новим*, к.е., 1,5л/га, *біммером*, к.е., 1,0-1,5 л/га, *карате зеоном*, мк.с., 0,15-0,2 л/га, *фастаком*, к.е., 0,1-0,15л/га.

7. Повна стиглість зерна – післязбиральний період (липень-серпень) – зниження чисельності шкідників і розвитку хвороб у посівах, обмеження втрат урожаю і збереження якості зерна в буртах, на токах і зерносховищах. Організаційно-господарські заходи такі, як і для озимих зернових.

Система хімічного захисту зернових від бур'янів

Зернові колосові культури частіше засмічуються двосім'ядольними бур'янами – свиріпою звичайною, талабаном польовим, триреберником непахучим, волошкою синьою, підмаренником чіпким, лободою білою, осотами (рожевим, польовим), березкою польовою. Частина посівів забур'янена однорічними злаковими - курячим просом, мишіями, та багаторічними – пирієм повзучим. В посівах озимих культур збільшується чисельність метлюгу звичайного, фіалки триколірної, підмаренника чіпкого, осотів.

Боротьбу з бур'янами необхідно починати в літньо-осінній період, після збирання попередника. Залежно від видового складу агрофітоценозу проводять 2-3 разове лушіння стерні. За умов сильного засмічення попередника багаторічними бур'янами, краще застосовувати хімічне прополювання. Для цього використовують один із гербіцидів суцільної дії (гліфоган 480, в.р., раундап, в.р. та інші), які вносять при відростанні бур'янів, але не пізніше, як за 2 тижні до сівби культури.

Весною для знищення зимуючих та озимих бур'янів в посівах озимих культур в залежності від їх стану, щільності і механічного складу ґрунту, необхідно проводити боронування середніми або важкими боронами. Досить ефективними на ґрунтах усіх типів є застосування голчастих борін.

Ярі зернові культури засмічуються переважно однорічними двосім'ядольними бур'янами – редькою дикою, триреберником непахучим, лободою білою, щиріцями, гірчаком, підмаренником чіпким, гречкою березковидною; злаковими – просом курячим, мишіями, багаторічними – осотом рожевим, берізкою польовою, кореневищними – пирієм повзучим.

Строки застосування гербіцидів слід диференціювати в залежності від видового складу агрофітоценозу. Якщо домінують однорічні двосім'ядольні бур'яни, посіви обробляють на початку кушіння, багаторічні коренепаросткові – у фазі повного кушіння. Засмічені багаторічними злаковими та коренепаростковими бур'янами площі обробляють до сівби одним із гербіцидів на основі гліфосату – раундап, гліфоган, інші.

Види бур'янів	Культура	Назва гербіциду	Норма витрати кг, л /га	Спосіб, строки обробітку, обмеження, фаза розвитку культури, бур'янів
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Пшениця озима	Хармоні 75,в.г.	15-20	Обприскування посівів у фазі кушіння культури Обприскування посівів у фазі 3-7 листків культури - « - від фази кушіння до виходу в трубку - « - у фазу кушіння культури - « - - « - від 2-3 листків до прапорцевого листка -«- -«- від 2-3 листків до виходу в трубку -«- від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка культури -«-
	Пшениця озима	Гранік, ВГ	20-25	
	Пшениця, ячмінь	Аркан 75 ВГ	20	
	Пшениця яра та озима, ячмінь, овес	Базагран, в. Базагран М,в.	2,0-4,0 2,0-3,0	
	Пшениця озима Ячмінь ярий	Вебб, ВГ	15-25 15-20	
	Пшениця озима Пшениця, ячмінь ярі	Шеріф, РГ	20-25 15	
	Пшениця озима	Гренадер Максі	30-35	
Зернові колосові культури	Маркіз БТ, РГ	20-25		
Однорічні двосім'ядольні	Пшениця та ячмінь озимі і ярі	Квелекс 200, ВГ	50-60г/га +ПАР	Обприскування від початку кушення до фази прапорцевого листка культури
Однорічні та деякі багаторічні двосім'ядольні	Пшениця яра та озима, ячмінь	Томіган 250,к.е.	0,5-0,7	Обприскування посівів від фази 2-х листків до прапорцевого листка - « - від фази кушіння до початку виходу в трубку - « - у фазу 2-3 листків до кушення -«- у фазі прапорцевого листка Обприскування посівів в фазу кушення до першого міжвузля культури
	Пшениця і ячмінь озимі і ярі	Мушкет 20 ВГ	50-60	
	Пшениця яра та озима, ячмінь ярий	Логран 75,в.г.	6,5-10	
	Пшениця, ячмінь озимі та ярі	Естерон,60, к.е.	0,6-0,8	
	Зернові злакові	Віво, СЕ	0,4-0,6	
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Бомба, ВГ	20-25г/га+ ПАР АдьюЖ, 200мл/га 25-30г/га+ ПАР АдьюЖ, 200мл/га	
	Пшениця озима та яра, ячмінь озимий	Бюктрил Універсал 560 ЕС, КЕ	0,8-1,0	
Зернові злакові культури	Диво Н, РК	0,15-0,3	Обприскування в фазі кушення до виходу в трубку культури	
	Зернові злакові	Агент, СЕ	0,4-0,6	Від фази кушення до

				1-2 міжвузлів культури
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні	Пшениця.ячмінь ярі, озимі, жито, тритикале	Пріма, с.е.	0,4-0,6	Обприскування посівів від фази кушіння до утворення 1-2 міжвузлів культури
	Пшениця, ячмінь	Балерина, СЕ	0,3-0,5	- « -
	Пшениця озима та яра, ячмінь озимий та ярий	Дербі,к.с.	0,05-0,07	Обприскування від фази кушіння до фази прапорцевого листка у культури
	Пшениця озима та яра, ячмінь озимий та ярий	Естет 905,к.е.	0,6-0,8	Обприскування від фази кушіння до виходу в трубку
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Римакс Плюс 750 в.г.	25-30г/га 20 г/га + ПАР Максимум 200 мл/га	Обприскування посівів від фази кушіння до появи прапорцевого листка у культури включно
	Пшениця озима,яра, ячмінь озимий,ярий	Гранстар Голд 75 в.г.	20-35г/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка у культури включно
	Пшениця	БААЛ БТ,СЕ	0,3-0,5л/га	Обприскування посівів від фази кушіння до утворення 1-2міжвузлів культури
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Елегант 2,СЕ	0,4-0,6л/га	Обприскування від фази кушіння до 2-го міжвузля культури
	Озимі пшениця та ячмінь	Римакс 750, ВГ	20-25г/га	Обприскування посівів від фази 2-3листіків до появи прапорцевого листка культури включно
	Ярі пшениця та ячмінь		15г/га	Обприскування посівів від фази 2-3листіків до виходу в трубку культури
Пшениця озима та яра, ячмінь, овес, жито	Грантокс,РК	1,0-1,5	Обприскування посівів від фази кушіння до виходу в трубку культури	

	Зернові злакові культури	Примус, СЕ	0,3-0,5	Обприскування посівів з фази кушення до утворення 1-2 міжвузлів культури
	Пшениця озима	Пік 75 ВГ	15-20г/га	Обприскування посівів від фази кушення до прапорцевого листка включно
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Серто Плюс, в.г.	0,15-0,2+ ПАР Цитоветт Про 0,15-0,2	Обприскування у фазі кушіння культури
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4Д	Пшениця озима, ячмінь озимий	Гранстар Про, в.г	20-25 г/га ПАР Тренд90	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка включно
	Пшениця озима, Ячмінь озимий	Пойнтер 75 в.г.	20-25г/га+ ПАР Тренд90	
	Пшениця і ячмінь ярі		15г/га+ ПАР Тренд90	
	Пшениця озима, Ячмінь озимий	Камео 75 в.г.	20-25г/га+ ПАР Тренд90	
	Пшениця і ячмінь ярі		15г/га+ ПАР Тренд90	
	Пшениця яра та озима, ячмінь ярий	Гроділ Максї, о.д.	0,09-0,1	
	Пшениця озима, Ярий ячмінь	Грізний, в.д.г.	20-25 г/га 15 г/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до виходу в трубку(у фазі 2-4 листків у однорічних, розетки у багаторічн. бур'янів
	Пшениця озима	Альфа-стар, в.г. Голд Стар, ВГ	20-25 г/га	Обприскування посівів у фазі кушення культури до появи прапорцевого листка включно
	Пшениця озима, яра, ячмінь, ярий, жито, овес	Калібр, в.г.	30-60 г/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка
	Пшениця озима	Діален супер, в.р.к. Мікодин, в.р.к.	0,8	Обприскування посівів від фази кушіння до виходу в трубку
- « -	Дікам Плюс, в.р.к.	- « -		
Ячмінь ярий	Діален супер, в.р.к. Мікодин, в.р.к.	0,5-0,7		

	- « -	Дікам Плюс, в.р.к.	- « -	
	Пшениця озима	Лінтур, в.г.	0,15-0,18	Обприскування посівів від фази 4 листків до кінця кушіння культури
	Ячмінь ярий	- ,, -	0,12-0,15	
	Пшениця, ячмінь (ярі та озимі)	Еллай Супер, в.г.	15 г/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка
	Пшениця, ячмінь (ярі та озимі)	Ларен Про, з.п. Екзіт, в.г. ММ 600, з.п.	8-10 г/га	Обприскування посівів у фазі кушіння
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Гербілан Плюс, ВГ	- « -	Обприскування у фазі кушіння
	Пшениця, чмінь озимі	Римакс Д 762, ВГ	0,13-0,18	Обприскування від фази кушіння до виходу в трубку
	Пшениця озима, ячмінь озимий, жито	Грінфорт ТМ 750, ВГ	20-25г/га	Обприскування від фази кушіння до виходу в трубку культури
Однорічні злакові (вівсюг, мітлиця, мишії) та багаторічні дводольні	Пшениця, ячмінь (ярі та озимі)	Ланцелот 450, в.д.г.	33г/га	Обприскування від фази кушіння до фази утворення 1-2 міжвузля культури
	Зернові злакові	Пума Супер, м.в.е.	1,0	По вегетуючих бур'янах, починаючи з фази 2-го листка до кінця кушіння Від фази початку кушіння культури до прапорцевого листка включно
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Аксіал 045 к.е.	1,0	
	Пшениця озима і яра	Еверест, в.г.	35-120г/га	Обприскування посівів у фазу 1-3 листків бур'янів
	Пшениця	Овсюген Експрес, КЕ	0,4-0,6	По вегетуючих бур'янах починаючи з фази 2-го листка до кінця кушіння культури
	Пшениця озима і яра	Паллас 45 МД	0,15-0,4	Від початку до середини фази кушіння бур'янів, незалежно від фази розвитку культури
Однорічні і багаторічні злакові і двосім'ядольні	Пшениця озима	Монітор, в.г.+ ПАР Гентамін	13-26г/га+ 0,4-0,6	Обприскування посівів від 2-3 листків до появи прапорцевого листка культури

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ КУКУРУДЗИ

Посіви кукурудзи в умовах області пошкоджують **грунтові шкідники** – дротяники (виїдають зародок та ендосперм у посіяному насінні, пошкоджують сходи, підземну частину стебел), личинки хрущів (об’їдають коріння, підземну частину стебел сходів та вегетуючих рослин). Пошкодження ґрунтовими шкідниками може призводити до пригнічення росту, в’янення та загибелі рослин.

У 2025 році їх шкодочинність була помітна в основному на площах після багаторічних трав, або зернових культур, більшою мірою у присадибному секторі. Зважаючи на це, для зниження шкодочинності ґрунтових шкідників важливим є правильний підбір попередників, уникаючи повторних посівів кукурудзи. У разі необхідності сіяти кукурудзу після багаторічних трав, чи на землях, що давно не використовувались, доцільним є проведення ґрунтових розкопок навесні, а при виявленні у ході їх проведення надпорогової чисельності ґрунтових шкідників слід застосовувати передпосівну обробку насіння інсектицидними протруювачами. Важливим є також знищення кореневищних бур’янів, особливо злакових.

Стебла та качани кукурудзи в умовах області пошкоджують також гусениці стеблового **кукурудзяного метелика** (прогноз розвитку та поширення шкідника описано у відповідному розділі).

На початку періоду розвитку шкідника спостерігалися прохолодні та дощові погодні умови. У травні середньодобова температура повітря становила близько +14...+16 °С, а кількість опадів перевищувала норму, що не сприяло збільшенню чисельності **злакових попелиць**. Початок заселення посівів кукурудзи цим шкідником відмічено 18 травня, у фазу листоутворення.

Погодні умови літнього періоду були сприятливими для розвитку та поширення шкідника на всіх площах посівів кукурудзи. Збільшення чисельності попелиць відмічалось з фази викидання волоті; у фазу цвітіння в середньому нараховувалося 18 екз/рослину (Лановецька зона обслуговування).

Розвиток злакових попелиць тривав на площах кукурудзи до жовтня. Запас чисельності шкідника залишається досить високим. Погодні умови поточного року загалом були помірно сприятливими для розвитку попелиць на посівах кукурудзи.

У посівах кукурудзи відмічалася активність природних ворогів злакових попелиць — ентомофагів, серед яких переважали личинки та імаго сонечок і золотоочки. Їх діяльність сприяла зниженню чисельності попелиць, особливо у другій половині літа, стримуючи надмірне розмноження шкідника.

У 2026 році, за сприятливих умов для розвитку шкідника в літній період, а також враховуючи його високу плодючість, очікується можливе значне пошкодження рослин кукурудзи під час вегетації.

Кукурудза уражується рядом **хвороб**, які негативно впливають на розвиток та знижують урожайність цієї культури.

На початкових етапах онтогенезу проростки культури можуть уражуватися **пліснявінням**, особливо при високій вологості та низькій

температурі ґрунту, утворення ґрунтової кірки під час проростання, за умов сівби не протруєним насінням. На ослаблених посівах за погодних стресів (перепади температури, короткочасні дощі під час утворення листків та цвітіння) може відбуватися ураження рослин кореневими та стебловими гнилями, найчастіше фузаріозною.

У 2025 році хвороба не мала значного поширення, тому втрати сходів були мінімальними. У період проростання спостерігалася помірно тепла та волога погода, що була несприятливою для розвитку хвороби на насінні.

Хвороба проявилася на ділянках кукурудзи, засіяних насінням, яке було неякісно оброблене протруйниками. Пліснявінням було уражено 1,1% проростаючого насіння кукурудзи на 10% площ.

У наступному 2026 році інтенсивність ураження насіння пліснявінням буде визначатися комплексом факторів, зокрема якістю насіння, рівнем аерації та вологості ґрунту, перезволоженням, ущільненням ґрунту, наявністю ґрунтових шкідників, а також погодними умовами в період проростання сходів. Особливо важливими будуть температура та вологість ґрунту, які безпосередньо впливають на проростання насіння та розвиток грибкових інфекцій, а порушення агротехнічних заходів може сприяти локальному поширенню хвороби.

У минулому році, протягом вегетаційного періоду, **кореневі гнилі** кукурудзи розвивалися слабо і не мали господарського значення. **Кореневі та стеблові гнилі** проявлялися вже на стадії проростання, а у фазі 2–3 листків ураження спостерігалася переважно на посівах, засіяних неякісно підготовленим насінням та на ділянках з недостатньою аерацією ґрунту.

Стеблові гнилі, що проявлялися у вигляді фузаріозного ураження нижньої частини стебла, розвивалися переважно на ділянках, пошкоджених стебловим кукурудзяним метеликом, а також за умов високої вологості ґрунту та порушення агротехнічних заходів. Погодні умови в період вегетації — помірно тепла та волога погода — створювали сприятливе середовище для розвитку грибкових інфекцій, хоча загалом їхнє поширення залишалося обмеженим.

Кореневими та стебловими гнилями було уражено 0,6% рослин на 35% площі (Лановецька зона обслуговування).

У наступному 2026 році за умов порушення технології вирощування кукурудзи, сприятливих для розвитку хвороб погодних умов та підвищеної активності кукурудзяного стеблового метелика, прогнозується прояв і розвиток корневих та стеблових гнилей на посівах кукурудзи.

Пухирчаста сажка - хвороба, що уражує качани, стебла, листки у вигляді характерних жорстких пухлин різної величини до 15 см у діаметрі, вміст яких при досяганні перетворюється на чорно-оливкове скупчення теліоспор. Зимують збудник у ґрунті, уражених рослинних рештках. Найбільш сприйнятливі до ураження рослини від фази 4-6 листків до початку молочної стиглості. Шкодочинність хвороби полягає у значному недоборі урожаю, безплідності качанів за умов раннього ураження молодих рослин, уражені рослини втрачають кормову цінність.

Тепла та дощова погода в червні створила сприятливі умови для прояву та розвитку пухирчастої сажки кукурудзи. Прояв хвороби на посівах відмічено у другій декаді липня, у фазу цвітіння.

У період серпня — вересня ураження рослин хворобою збільшилося. На початку збирання було уражено 2,8% рослин та 0,8% качанів на 29% площі.

До періоду збирання спостерігалось зменшення ураження кукурудзи, що було пов'язано зі стабілізацією погодних умов, підвищенням температури повітря та зниженням вологості ґрунту. Також на зменшення інтенсивності ураження вплинули завершення активного розвитку шкідників та природна здатність рослин відновлюватися після ранніх пошкоджень.

У 2026 році хвороба може набувати значення за короткочасних опадів на ослаблених рослинах, при порушенні технології вирощування або механічних ушкодженнях. Для обмеження шкодочинності рекомендується застосовувати системні протруйники, уникати повторних посівів та дотримуватися рекомендованої технології вирощування.

Погодні умови, тепла, дощова погода липня, створили передумови для прояву та розвитку пухирчастої сажки кукурудзи.

Летуча сажка уражує суцвіття, волоть, качани. Проявляється в період цвітіння, волоть перетворюється в чорну летучу масу, качани – в чорний, сухий конусоподібний клубок з укороченими обгортками. Шкодочинність полягає у недоборі врожаю внаслідок ураження початків, при сильному ураженні недобір урожаю може становити 15-20%. Протягом останніх років хвороба поширена у області ще меншою мірою, ніж пухирчата сажка, зустрічається тільки осередково у присадибному секторі. У 2025 році хвороби на посівах кукурудзи не виявлено.

У 2026 році за умови використання неякісно обробленого насіння, на ділянках із підвищеною вологістю ґрунту або за несприятливих погодних умов можливе ураження кукурудзи летючою сажкою.

Гельмінтоспоріоз - хвороба, яка проявляється у вигляді великих коричневих плям на листках, які з часом збільшуються й охоплюють майже всю пластинку листка, внаслідок чого листки засихають і відмирають, при цьому знижується врожай зерна, зеленої маси рослин. Джерелом хвороби є уражені рослинні рештки і насіння. Сприятливими для розвитку та поширення гельмінтоспоріозу є надмірне зволоження при підвищених температурах.

У 2025 році погодні умови — нестійка погода з частими коливаннями температури та дощі в червні й у першій та другій декадах липня — сприяли прояву та розвитку гельмінтоспоріозу листя кукурудзи.

У другій декаді серпня хворобою було уражено 3,8% рослин на 29% площі.

Тривалий період без опадів на початку вересня та низька вологість ґрунту були несприятливими для розвитку хвороби. На більшості площ збирання врожаю кукурудзи завершилося в жовтні, коли умови для поширення інфекції залишалися мінімальними.

У 2026 році, за умов достатнього зволоження та враховуючи наявний запас інфекції, розвиток і поширення гелмінтоспориозу листя в посівах кукурудзи можуть збільшитися.

Прояв **фузаріозу качанів** відмічено у фазу молочної стиглості. До початку збирання хворобою було уражено 0,4–2,0% качанів, при цьому інтенсивність ураження була вищою на ділянках, де рослини зазнали пошкодження шкідниками.

Прояв **бактеріозу** спостерігався у фазу молочно-воскової стиглості. У цей період спостерігалася помірно тепла погода з незначними локальними дощами, що створювало обмежено сприятливі умови для розвитку бактеріозу.

Пліснявіння качанів відмічено в другій декаді вересня у фазу воскової стиглості. Сильного поширення хвороби не було — уражено 1,3% качанів. Погодні умови цього періоду характеризувалися коливанням температури, незначними опадами та зниженням вологості повітря, що обмежувало активний розвиток грибкових інфекцій. Вплив погодних умов, таких як нестійкий температурний режим та локальні опади, а також стан рослин після ранніх стресів, визначав локальний характер поширення хвороб.

У 2026 році, враховуючи значний зимуючий запас інфекції, за сприятливих умов вегетації прогнозується прояв і більш інтенсивний розвиток хвороб качанів на посівах кукурудзи.

Система захисту кукурудзи від шкідників та хвороб (На основі рекомендацій Інституту зернового господарства НААНУ)

1. Допосівний період

1.1. Дотримання сівозміни, висівати кукурудзу на одному й тому ж полі тільки через 3 роки (для запобігання пошкодження личинками західного кукурудзяного жука), при високій чисельності дротяників – уникнення висіву кукурудзи протягом 3 років після багаторічних трав. Не сіяти кукурудзу на площах, де виявлено понад 10 екз./кв.м дротяників.

1.2. Якісна підготовка ґрунту.

1.3. Для запобігання ураження хворобами – інкрустування насіння з введенням у робочий розчин одного з протруйників: *вітавакс 200* ФФ, ВСК 2,5-3л/т, *максим 025*, ТН, або *максим XL 035FS*, т.к.с. 1 л/т, *максим Кватро 382,5 FS*, ТН 1,0-1,5л/т, *іншур Перформ*, т.к.с. 0,5 л/т, *редіго М 120* ТН 1,5-1,8л/т, *аліос*, ТН 1-2л/т, *стаміна*, ТН 0,25л/т, *февер 30 FS*, ТН 0,6-0,9л/т, та ін. дозволених з додаванням мікроелементів, регуляторів росту.

1.4. За чисельності на кв.м понад 3 дротяників та інших ґрунтових шкідників протруювання насіння одним із інсектицидних протруйників: *круїзер 350FS*, т.к.с. 6-9л/т (в т.ч. і проти личинок ЗКЖ), *круїзер Форс Маїс 280 FS*, ТН 6,2-12,5л/т, *пончо 600 FS*, ТН 1,4-3,5л/т, *космос 250*, ТН 4 л/т, *гаучо*, з.п. 28 кг/т, *нупрід 600*, ТН 5,0-9,0л/т, та ін. дозволеними препаратами. Або внесення ґрунтового інсектициду регент 20,г. 5-10кг/га спеціальними сошниками та дозаторами під час сівби, або суцільним способом з подальшим загортанням в ґрунт перед сівбою.

2. Посівний та післяпосівний періоди – оптимальні строки, норми та глибина висіву, дотримання технології застосування гербіцидів.

3. Сходи – у разі заселення довгоносиком (2-3 екз/кв.м), озимою совкою (2 екз/кв.м) – крайове або суцільне обприскування інсектицидом *коннект* 112,5 КС 0,4-0,5л/га, інші.

4. Викидання волоті – формування зерна – обприскування посівів одним з інсектицидів в разі наявності понад 18% рослин із яйцекладками або 6-8% рослин із гусеницями кукурудзяного стеблового метелика: *децис ф-Люкс*, к.е. 0,4-0,7л/га, *карате зеон*, к.с. 0,2 л/га, *кайзо*, в.г. 0,3 кг/га, *кораген* 20 КС 0,15л/га, іншими дозволеними.

Проти кукурудзяного стеблового метелика на початку та в період масового відкладання яєць можна застосовувати вогнівочну, совочну форму **трихограми** (50-100 тис. самиць/га).

Проти ЗКЖ дозволени до використання інсектициди *карате зеон*, к.с 0,3 л/га, *кайзо*, в.г. 0,3кг/га.

У разі ураження **хворобами** (гельмінтоспоріоз, іржа) – обприскування фунгіцидами: *абакус*, мк.с, 1,5-1,75л/га, *коронет*, к.с. 0,6-0,8л/га, *ретенго*, к.е. 0,5л/га, *пиктор Актив*, КС 0,4л/га, інші дозволени.

Для обробітків кукурудзи у фазу викидання волоті- формування зерна необхідна наявність спеціальних висококліренсних обприскувачів або застосування авіації.

5. Збирання врожаю і післязбиральний період: для зниження загрози пошкодженості качанів хворобами – стислі строки збирання, сушіння, уникання механічного травмування зерна; для зниження зимуючого запасу гусениць кукурудзяного стеблового метелика – низький зріз стебел (не вище 10см); проти комплексу шкідників (в т.ч. і ЗКЖ) та хвороб – подрібнення післязбиральних решток, глибока зяблева оранка.

Система хімічного захисту кукурудзи від бур'янів

Види бур'янів	Назва гербіциду	Спосіб, строки обробки, обмеження, фази розвитку культури, бур'янів
Однорічні двосім'ядольні	2,4-Д 500, в.р. Дезормон 600, в.р.	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Хармоні 75, в.г.+ПАР Тренд-90	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури
	Формула, в.г.+ ПАР Тандем або без ПАР	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури
	Тіфі, в.р.г.+ ПАР Мікс	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури
	Гармонік, в.г.+ ПАР Ескорт або без ПАР	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури

	Оріон, в.г.+ ПАР або без ПАР	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури
	Фугурин, в.г.	- " -
	Сміт, в.г.+ ПАР «Йорк» або без ПАР	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури
Однорічні двосімядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д і 2М-4Х	Базагран, в.р. Набоб, в.р.к.	Обприскування посівів у фазі кушення Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури
Однорічні та деякі багаторічні двосімядольні	Рейтар, к.с. Нельсон, КС.	Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби, після сівби але до сходів культури
	Діален Супер, в.р.к. Квін, в.р.к.	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури
	Естерон 600ЕС, к.е.	- " -
	Дезормон 600, в.р.	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури
Однорічні та деякі багаторічні двосімядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д і 2М-4Х	Банвел 4 S 480, в.р.к. Барель, в.р.к. Діанат, в.р.к. Дікбан, Р.К.	Застосовується у фазі 3-5 листків, як добавка до 2,4-Д або у чистому вигляді Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури
Однорічні двосімядольні в т.ч. стійкі до 2,4-Д та деякі багаторічні двосімядольні	Дикамба Форте, РК. Компас 970 Р.Г. МайсТер Пауер, OD	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури - у фазі 3-7 листків у культури
Однорічні двосімядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д та багаторічні коренепаросткові	Лонтрел 300, в.р.	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури - у фазі розетки (за висоти осотів 15-20 см), до 6-8 листків культури
Однорічні та багаторічні двосімядольні	Серто Плюс, в.г.	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків у культури
	Естет 905, к.е. Фактор, КЕ	- " -
	Оптимум, в.р.к. Ультра Плюс, к.е.	- " -
	Естерон 60 (шефілд), к.е.	- " -
	Пріма, с.е. Гроділ Максі 375 OD	Обприскування посівів від 3 до 7 листків культури (включно)
В т.ч. стійкі до 2,4-Д та триазимів	Гармонік WG + Сміт, в.г.+ ПАР Йорк або без ПАР	Обприскування посівів від 3 до 7 листків (на ранніх фазах розвитку бурянів)
- та однорічні злакові	Стеллар, в.р. + ПАР «Метолат»	Обприскування посівів від 2 до 5 листків (на ранніх фазах розвитку)

		бур'янів)
Однорічні та багаторічні двосімядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Аркан 75 WG	Обприскування посівів від 3 до 5 листків (на ранніх фазах розвитку бур'янів)
Однорічні злакові та деякі двосімядольні	Дуал Голд 960 ЕС Трофі 90 ЕС Тайфун, к.е. Фронт'єр Оптіма, к.е.	Обприскування ґрунту до посіву але до появи сходів у культурі (в зонах недостатнього зволоження із загортанням) Обприскування ґрунту до сівби або до появи сходів культурі Обприскування ґрунту до сівби, після сівби але до появи сходів культурі.
Однорічні злакові та двосімядольні	Харнес, к.е. Ацетоган, к.е. Люмакс 537,5 SE Сахара (піонер, екстрем, атлантикс), к.е. Примекстра Голд 720 SC, Примекстра TZ Голд 500 SC Аценіт А, к.е. Мерлін 750, ВГ Аденго 465 SC Максимус, к.е. Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби, після сівби але під до сходів культурі за недостатнього зволоження із загортанням Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби після сівби але до сходів, або по сходах у фазі 3-5 листків культурі Обприскування ґрунту до сівби або до сходів культурі (в зонах недостатнього зволоження – із загортанням)
Однорічні злакові та багаторічні дводольні	Ланцелот 450 WG	Обприскування посівів у фазі 3-7 листків у культурі
Однорічна та багаторічні злакові та деякі двосімядольні	Мілагро 240 (пріоритет, муссон), к.с. Ніка WG	Обприскування у фа-зі 4-10 листків куль-тури (2-6 листків у однорічних та 10-15 см у баг. бур'янів)
Однорічні та багаторічні злакові та двосімядольні	Тітус 25,в.г.+ПАР Тренд 90	Обприскування посівів у фазі 1-7 листків кукурудзи (у фазі кушіння однорічних злакових і висоти багаторічних бур'янів 10-15 см)
	Крейсер, в.г.+ ПАР «Флокс»	- " –
	Таск 64, в.г.+ ПАР Тренд 90	- у фазі 2-6 листків при ранніх стадіях розвитку бур'янів
	Базис 75, в.г.+ ПАР Тренд 90	Обприскування посівів у фазі 2-5 листків культурі
	Бату, в.г.+ ПАР «Талант»	
	Апач, в.г. + ПАР Флокс	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культурі

Однорічні двосімядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-д та триазинів	Гармонік WG +ПАР Ескорт без ПАР	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури на ранніх стадіях розвитку бурянів
--	---------------------------------	--

Інші гербіциди – відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ ГОРОХУ

Умови перезимівлі **горохової попелиці** минулого року були помірно сприятливими. Відродження личинок на багаторічних травах відбулося одразу з настанням теплої погоди в I декаді травня. У період цвітіння чисельність попелиць в середньому становила 34–59 екз/100 помахів сачком.

У посівах гороху крилаті самки-розселювачки попелиці відмічалися з 4 травня, у фазу листкоутворення. Заселення посівів відбувалося за умов теплої та помірно вологої погоди, проте заморозки в кінці першої та на початку другої декади травня, а також часті слабкі та помірні опади перешкоджали інтенсивному розселенню шкідника.

Збільшення чисельності попелиць почалося з фази бутонізації. Найвища чисельність спостерігалася на початку цвітіння гороху — 37–68 екз/100 помахів сачком, при співвідношенні хижак:попелиця 1:35, що відповідає рівню минулого року.

Погодні умови осіннього періоду були помірно сприятливими для розвитку шкідника. Зимуючий запас становив у середньому 2,0 яйця/кв.м, максимальний — 7,0 яйця/кв.м.

У 2026 році за сприятливих умов для розвитку (+18...+22°C, відносна вологість 60–80%) існує ймовірність масового розмноження фітофага в посівах гороху, конюшини та люцерни.

Бульбочкові довгоносики. Основна шкідливість бульбочкових довгоносиків полягає в об'їданні листків. Особливо небезпечне знищення сім'ядольних листків сходів і точок росту, що веде до загибелі рослин. Личинки живляться бактеріальною тканиною бульбочок на коренях бобових, внаслідок чого зменшується азот в коренях і ґрунті та знижується урожай.

Розселення бульбочкових довгоносиків з місць зимівлі розпочалося в третій декаді березня, коли денна температура повітря при сухій сонячній погоді підвищувалася до +10...+16°C.

Початок заселення посівів конюшини шкідником відмічено 3 квітня, а сходів гороху — 20 квітня. Тепла та помірно волога погода сприяла заселенню посівів гороху бульбочковим довгоносиком. У період сходів пошкодженими були 3,2% рослин гороху, переважно в слабкому ступені, при чисельності шкідника 1,7 екз/кв.м.

Зимуючий запас шкідника становив 3,6 екз/кв.м, що трохи вище рівня минулого року (3,5 екз/кв.м).

У 2026 році за умов теплої та сухої погоди в період появи сходів гороху бульбочкові довгоносики можуть становити загрозу значного пошкодження рослин.

Гороховий зерноїд. Весною 2025 року початок заселення посівів гороху жуками горохової зернівки відмічено у фазу бутонізації, масове — на початку цвітіння. У цей період утримувалася помірно тепла погода, спостерігалися дощі та грози з поривчастим вітром, що не сприяло наростанню чисельності шкідника в посівах.

У період цвітіння чисельність шкідника становила 6,0 екз/100 помахів сачком, у вогнищах — 8–20 екз/100 помахів сачком. Вчасно проведені хімічні обробки на початку цвітіння суттєво зменшили чисельність шкідника.

Початок яйцекладки відмічено 7 червня за сприятливих погодних умов (середньодобова температура +15...+25°C, дефіцит опадів). У другій декаді червня переважала прохолодна, суха та вітряна погода, що негативно вплинула на процес яйцекладки та відродження личинок.

Погодні умови третьої декади липня та серпня, а саме тепла та суха погода, сприяли розвитку личинок горохової зернівки.

Зараженість зерна шкідником у 2025 році була вищою порівняно з минулим роком. Пошкоджено 2,8% бобів на 36% площі.

Зимуючий запас шкідника становив 1,0 екз/кв.м., що достатньо для створення загрози пошкодження гороху в 2026 році.

Навесні минулого року початок льоту метеликів **горохової плодожерки** в посівах гороху відмічено в першій декаді червня, наприкінці фази бутонізації. У цей період переважала тепла суха погода, яка в другій декаді червня змінилася на прохолодну, суху та вітряну.

Подальший літ метеликів проходив за сприятливих погодних умов. Масове відкладання яєць та відродження гусениць відбувалося під час підвищених температур повітря. Гусениці завершили живлення до збирання гороху. У поточному році плодожеркою було пошкоджено в середньому 3,2% бобів та 0,5% зерен гороху, чисельність — 1,0 екз/біб.

Зимуючий запас шкідника становив 0,8 екз/кв.м, тоді як у минулому році — 1,0 екз/кв.м.

У 2026 році за теплої помірно вологої погоди під час льоту метеликів та відкладання ними яєць можливе осередкове підвищення чисельності та шкідливості горохової плодожерки.

Гороховий комарик. Погодні умови травня поточного року були посушливими і мали помірний вплив на розвиток пупаріїв горохового комарика. Літ шкідника на посівах гороху відмічено 28 травня, початок відкладання яєць — 9 червня. Літ у фазу бутонізації гороху був незначним — 4,0 екз/100 помахів сачком на 10% площі.

На початку цвітіння проведені обробітки та дощова погода, місцями з градом, не сприяли розвитку шкідника та збільшенню чисельності личинок.

У період утворення бобів личинками шкідника було пошкоджено до 0,5% бутонів, 0,7% квіток та 1,2% бобів. Господарського значення шкідник не мав.

У 2026 році загроза від даного фітофага можлива лише в осередках за сприятливих умов під час вильоту шкідника та оптимальних умов для його розвитку.

Початок заселення посівів гороху дорослими особинами **горохового трипса** в поточному році відмічено 26 травня, у кінці фази галуження — на початку бутонізації. Масове заселення посівів трипсом відбувалося у фазу цвітіння. На початку заселення пошкоджено було 0,3% рослин, чисельність шкідника становила 0,8 екз/рослину. Проведені обробки та погодні умови того періоду були несприятливими для розвитку шкідника і стримували збільшення його чисельності.

У фазу цвітіння трипсом було заселено 5,7% рослин із чисельністю 2,1 екз/квітку. У фазу утворення бобів шкідник заселяв 8,3% рослин, чисельність — 1,9 екз/квітку. На початку фази дозрівання личинками трипсів було пошкоджено 3,2% бобів із чисельністю 1,4 екз/біб. Стримуючим фактором для наростання чисельності шкідника були погодні умови: заляльковування проходило в період дощів, із чергуванням підвищених температур повітря та ущільнення ґрунту.

Осінніми обстеженнями встановлено, що зимуючий запас горохового трипса становив 0,3–1,0 екз/кв.м.

У 2026 році за умов підвищеного температурного режиму під час бутонізації — утворення бобів та помірних опадів або їх дефіциту чисельність і шкідливість горохового трипса може зрости.

Хвороби гороху

В 2025 році ураження **кореневими гнилями** посівів гороху розпочалося із фази сходів, уражених було 0,5% рослин. Погодні умови весняного періоду були малосприятливими для інтенсивного розвитку хвороби.

Тепла та волога погода в червні сприяла розвитку корневих гнилей у фазу бутонізації та цвітіння: уражено 1,0–1,2% рослин на 20% площі. Проведення захисних фунгіцидних обприскувань на початку цвітіння та підживлення позитивно вплинуло на стан посівів гороху.

Часті та рясні дощі у фазу наливу бобів і дозрівання збільшили ураженість посівів кореневими гнилями: уражено 2,9% рослин на 27% площі. На початку збору врожаю ураженими виявлено 3,1–5,0% рослин на 29% площі.

У 2026 році, з урахуванням наявного запасу інфекції в ґрунті, насінні та рослинних рештках, а також можливого тривалого періоду з інтенсивним зволоженням під час вегетації, слід очікувати прояву корневих гнилей на всіх площах посіву гороху.

В 2025 році ураження рослин гороху **пероноспорозом** відбулося у фазу галуження – початок бутонізації, під час дощової погоди. Розвиток хвороби впродовж усього вегетаційного періоду відбувався повільно. Проведення фунгіцидних обробок стримувало подальше поширення пероноспорозу. На початку цвітіння ураженими було 4,1% рослин.

Коливання денних і нічних температур повітря, а також короткочасні дощі у червні сприяли розвитку хвороби. У фазу наливу зерна ураження спостерігалось на 7,8% рослин, із поширенням на 67% обстежених площ посівів гороху.

У 2026 році наявність інфекції в ґрунті, підвищена вологість повітря та часті опади можуть сприяти інтенсивному розвитку й поширенню пероноспорозу в посівах гороху.

Прояв аскохітозу в посівах гороху минулого року відмічено в другій декаді травня, у фазу галушення.

Інтенсивніший розвиток аскохітозу спостерігався у фазу цвітіння: уражено 5,7% рослин, при цьому поширення хвороби становило 60% площі. Високі температури повітря під час дозрівання на фоні дощів різної інтенсивності сприяли найбільшому розвитку хвороби — уражених виявлено 10,2% рослин.

Враховуючи наявність інфекції аскохітозу в насінні, ґрунті та рослинних рештках, у 2026 році за умов високої відносної вологості та температури повітря +20...+25°C слід очікувати прояв та розвиток хвороби в посівах гороху.

У 2025 році прояв **сірої гнилі** в посівах гороху відмічено в кінці вегетації на 2% обстежених площ (Кременецька зона обслуговування), уражених було 1,1% рослин. Вплив на формування врожаю хвороба не мала.

Збільшенню ураження та поширення сірої гнилі в посівах гороху в 2026 році сприятимуть загущені посіви, часті дощі, висока вологість та підвищена температура повітря в період наливу та формування бобів.

Система заходів захисту гороху від шкідників та хвороб

Допосівний період	Зимуючі стадії шкідників і хвороб	Строки проведення заходів
Перед посівом	Кореневі гнилі, аскохітоз, пероноспороз, іржа	Протруєння насіння одним з препаратів: Максим XL 035 FS т.к.с., фундазолом 50% з.п. з додаванням плівкоутворювачів та мікроелементів (бор, цинк, молібден). Сівба в оптимальні строки за температури ґрунту 2-4°C.
Сходи	Бульбочкові довгоносики (10-15 жуків на кв.м)	Знищення кірки. Обприскування: Актара 240 SC, Акцент к.е., Децис ф-люкс 25 ЕС, к.е., Карате 050 ЕС, к.е., Фаскорд, к.е., Фастак 10% к.е., Ф'юрі 10% в.р., ін. відповідно до «Переліку ...»

Бутонізація, початок цвітіння	Гороховий зерноїд (2-3 жуки на 10 помахів сачка), горохова попелиця (250-300 екз. на 10 помахів сачка), горохова плодожерка	Обробка інсектицидами: Альтекс, к.е., Актара 25WC, в.г., Бі-58 новий, Енжіо 247 SC к.с., Сумі-альфа 5% к.е., Карате 050 EC, к.е., Ф'юрі, в.е., а також дозволені для застосування в посівах зеленого горошку: Фастак 10% к.е., Ф'юрі 10%, в.е., Альтекс к.е.
Утворення бобів	Горохова плодожерка, листогризучі совки	Випуск бурі та жовтої трихограми у період відкладання яєць.
Пожовтіння нижніх стручків та за вологості зерна до 45% (за 7 днів до збирання)	Комплекс хвороб, шкідників, підсушування травостою	Десикація посівів Вулкан Плюс в.р., Раундап Макс в.р.
Збирання врожаю	Комплекс шкідників та хвороб	Збирання зерна на насіння провести в оптимальні, стислі строки із неуражених посівів.
Після збирання врожаю	Гороховий зерноїд (більше 10 екз. в 1 кг) та комплекс шкідників і хвороб	Оранка гороховищ не пізніше 7-10 діб після збору врожаю. Очищення, сушіння, сортування насіння, фумігація зерна.

Система боротьби з бур'янами в посівах гороху

Види бур'янів	Назва Гербіцидів	Спосіб, строки обробки, фази розвитку культури, бур'янів
Однорічні злакові та деякі двосім'ядольні	Дуал Голд 960 EC	Обприскування ґрунту до сівби або до сходів культури (при засусі з загортанням).
	Фронт'єр Оптіма к.е.	Обприскування ґрунту до сівби, після сівби, але до появи сходів культури.
Однорічні двосім'ядольні та злакові	Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту до сходів культури. -//-
Злакові та однорічні двосім'ядольні	Юпітер, в.р.к.	Обприскування ґрунту до сівби, до сходів або після сходів у фазі 3-6 листків культури.
Однорічні двосім'ядольні	Агрітокс, в.р.	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури.
	Базагран в.р. (горох на зерно) Ефес, в.р.к.	Обприскування посівів у фазі 5-6 листків культури. -//-
Однорічні злакові	Центуріон +ПАР Аміго Пантера, 4% к.е. Селект 120, к.е.	Обприскування посівів у фазі 2-4 листків бур'янів. Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 3-5 см.

Багаторічні злакові	Центуріон +ПАР Аміго Пантера, 4% к.е. Селект 120, к.е.	За висоти бур'янів 10-15 см. За висоти бур'янів 15-20 см.
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Фюзілад Форте 150 ЕС, к.е. + Базагран в.р.	Обприскування посівів у фазі 5-6 листків культури.
Однорічні та багаторічні злакові	Фюзілад форте 150 ЕС, к.е.	Обприскування культури у фазі 2-4 листків бур'янів.

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ СОЇ

Сходам сої, проростаючому насінню в ґрунті можуть завдавати шкоди ґрунтові шкідники – **дротяники, личинки хрущів, гусениці підгризаючих совок**. При цьому пошкоджене насіння може загнивати, не даючи сходів, пошкоджені сходи уражуються бактеріальними та грибковими хворобами.

Дротяники прогризають ходи у набубнявілому насінні, паростках і стебельцях молодих рослин, а також у прикореневій частині стебельця. Інколи спостерігається 50—60% загибелі рослин (після багаторічних трав).

Сім'ядольні та перша пара справжніх листків сої можуть пошкоджуватися різними видами листогризучих шкідників: довгоносиками, личинками зеленого коника. **Довгоносики** (бульбочкові) вигризають листки з країв, особливо у суху жарку погоду, коли рослини можуть затримуватися у рості, і навіть гинути. Пізніше личинки бульбочкових довгоносиків, що відроджуються із відкладених самками яєць, проникають у середину бульбочок на корінні сої, якими живляться. Жуки другого покоління у кінці червня – липні пошкоджують листки верхнього та середнього ярусів. При високій чисельності довгоносики спроможні спричинити навіть загибель рослин.

Найбільш поширеними шкідниками сої, які щороку заселяють посіви культури в області є сисні шкідники: павутинний кліщ, трипси, попелиці, різні види клопів. Вони висмоктують сік із молодих листків, стебел, бруньок квітів, бобів. При високій чисельності павутинного кліща листки жовтіють, можуть навіть засихати, передчасно опадати, що негативно впливає на формування врожаю. Трипси, попелиці, клопи висмоктують сік із листків, переносять вірусні хвороби, погіршують фотосинтез, затримують розвиток рослин. На місці уколів клопів (ягідний, люцерновий, польові) з'являються обезбарвлені плями, при сильному пошкодженні частини рослин можуть в'янути та обпадати. Сисні шкідники сприяють поширенню бактеріальних хвороб через пошкоджене зерно. Активності та розвитку сисних шкідників у посівах сої сприяє переважання під час літньої вегетації жаркої сухої погоди, що спостерігається протягом останніх років.

Заселення посівів сої **бульбочковим довгоносиком** відмічено у фазу сходів. Погодні умови цього періоду — тепла погода з помірними опадами —

сприяли активному заселенню посівів шкідником. У поточному році чисельність довгоносиків на посівах сої у фазу сходів становила в середньому 0,7 екз/кв.м, пошкоджено 1,0% рослин. У фазу 2–6 листків спостерігалось зростання щільності шкідника: чисельність імаго становила 1,8 екз/кв.м, пошкоджено 2,1% рослин.

Прохолодна погода з незначними опадами та недостатнім зволоженням ґрунту в період масового відкладання яєць і відродження личинок негативно вплинули на формування їх чисельності.

Чисельність зимуючого запасу бульбочкового довгоносика становить 3,4 екз/кв.м.

З огляду на наявний зимуючий запас шкідника, у наступному році за умов сухої та теплої погоди в період сходів можливе масове заселення і пошкодження посівів сої бульбочковими довгоносиками.

У видовому складі **листогризучих совок** на посівах сої у 2025 році протягом вегетаційного періоду розвивалися: капустяна совка, совка С-чорне, совка-гамма та бавовникова совка. Найбільш чисельним і шкідливим було друге покоління шкідників.

Розвиток листогризучих совок I покоління відбувався за мінливих погодних умов, що не дозволило повною мірою реалізувати потенційну плодючість шкідника. Часті дощі та зливи протягом вегетаційного періоду сприяли змиванню гусениць, що відроджувалися. Гусеницями I покоління було пошкоджено 1,6–4,0% рослин сої (залежно від строків сівби) при чисельності 0,3–1,0 екз/рослину.

Літ метеликів, відкладання яєць і відродження гусениць II покоління проходили за умов нестійкого температурного режиму та нерівномірних опадів, що не сприяло інтенсивному розвитку та підвищенню шкідливості совок. Гусениці совки С-чорне II покоління у фазу наливу бобів пошкодили 2,2% рослин сої в слабкому ступені при середній чисельності 0,4 екз/рослину. Чисельність совок II генерації регулювалась високою активністю природного ентомофага — трихограми, яка паразитувала яйця шкідника.

З урахуванням високого зимуючого запасу шкідників (0,4 екз/кв.м), у 2026 році можливе зростання їх чисельності та посилення шкідливості листогризучих совок на посівах сої.

Заселення посівів сої **чортополохівкою** минулого року мало осередковий характер і відзначалося незначною чисельністю. Помітної шкоди шкідник завдавав лише на окремих полях господарств області, де посіви були забур'янені осотом. Мінлива, прохолодна погода з частими дощами не сприяла інтенсивному льоту метеликів чортополохівки першого покоління.

Літ метеликів другого покоління спостерігався у фазу бутонізації сої, за умов значних коливань температури повітря та опадів різної інтенсивності, що негативно вплинуло на плодючість самок. Інтенсивність льоту метеликів коливалася від 1 до 3 екз. за 10 хвилин у полі зору, залежно від території, і була

нижчою порівняно з минулим роком. Відродження гусениць відбувалося за умов надмірного зволоження ґрунту та помірно низьких температур.

У фазу цвітіння сої гусеницями чортополохівки було пошкоджено 0,8% рослин при середній чисельності 0,3 екз/рослину. У фазу досягання пошкоджено 1,2% рослин при чисельності 1 екз/рослину, на площі близько 10% (Кременецька зона обслуговування).

У 2026 році зберігається ймовірність збільшення чисельності та шкідливості гусениць чортополохівки на посівах сої.

Минулого року заселення рослин сої **тютюновим трипсом** відмічено у фазу бутонізації. У цей період тепла погода, що супроводжувалася грозами, подекуди з градом та сильними вітрами, не сприяла значному зростанню чисельності шкідника. У фазу бутонізації заселено 0,8% рослин при середній чисельності 0,8 екз/рослину.

У фазу цвітіння сої погодні умови зі змінним температурним режимом і періодичними опадами стримували збільшення чисельності популяції шкідника. Середня чисельність становила 1,6 екз/рослину, а заселеність рослин зросла до 1,7%.

У фазу наливу бобів поступове підвищення температури повітря за умов незначних опадів також не сприяло інтенсивному розвитку тютюнового трипса. У цей період було заселено 2,4% рослин при середній чисельності 1,9 екз/рослину, що нижче рівня минулого року (2,8% рослин при 1,8 екз/рослину).

У наступному році, за сприятливих погодних умов та доброї перезимівлі шкідника, можливе підвищення його чисельності та шкідливості на посівах сої.

Минулого року **соєву попелицю** на посівах сої відмічено у фазу сходів. В останній декаді травня встановилася прохолодна погода, спостерігалися часті дощі з грозами та поривчастим вітром, що стримувало швидке зростання чисельності шкідника.

До фази бутонізації попелиця заселила 1,8% рослин сої при середній чисельності 2,0 екз/рослину. Співвідношення хижак : попелиця становило 1:35. Грозові дощі у другій половині червня також мали регулюючий, негативний вплив на популяцію шкідника. У фазу цвітіння сої попелицями було заселено 3,7% рослин при середній чисельності 3,1 екз/рослину.

Протягом липня, у період формування бобів, помірно тепла погода з періодичними опадами сприяла збільшенню чисельності фітофага. У цей період заселено 5,2% рослин при середній чисельності 5,8 екз/рослину. Співвідношення хижак : попелиця становило 1 : 45.

У 2026 році, за сприятливих погодних умов вегетаційного періоду, можливе значне зростання чисельності та шкідливості соєвої попелиці. Рекомендується передбачити проведення хімічних обробок інсектицидами на посівах сої за перевищення економічного порогу шкідливості.

Павутинний кліщ розпочав заселення посівів сої у період завершення фази бутонізації — 0,6% рослин при середній чисельності 1,0 екз/листок.

Упродовж першої половини вегетаційного періоду спостерігалася поступове наростання чисельності кліща, що частково стримувалося частими

дощами. Так, у фазу цвітіння було заселено 1,3% рослин при середній чисельності 2,2 екз/листок.

Найвищу шкідливість фітофага на посівах сої відмічено у фазу дозрівання, за умов спекотної та сухої погоди. У цей період кліщем було заселено 4,1% рослин при середній чисельності 2,4 екз/біб, що дещо менше порівняно з минулорічними показниками. Пошкоджені боби передчасно достигали й розтріскувалися, а насіння формувалося щуплим.

У 2026 році, за умов підвищеної температури повітря та дефіциту опадів, особливо у серпні під час формування й достигання бобів, можливе зростання чисельності та шкідливості павутинного кліща на посівах сої.

У 2025 році в посівах сої спостерігалось осередкове живлення гусениць **акацієвої вогнівки** наприкінці фази бутонізації. Нестійкий температурний режим і часті опади стримували зростання чисельності та поширення шкідника.

Заселення посівів сої **люцерновим клопом** відмічено у період завершення фази п'яти листків, чому сприяли високі температури повітря та сприятливі погодні умови.

У фазу дозрівання бобів акацієвою вогнівкою було пошкоджено 1,1% рослин при середній чисельності 0,6 екз/кв.м. Люцерновим клопом у фазу формування бобів пошкоджено 1,8% рослин при середній чисельності 0,6 екз/кв.м.

У 2026 році, за умов доброї перезимівлі шкідників і сприятливих погодних умов у вегетаційний період, можливе підвищення чисельності та шкідливості люцернового клопа й акацієвої вогнівки на посівах сої.

Посіви сої уражуються **хворобами**, що за сприятливих умов під час вегетації спроможні набути значного розвитку та поширення.

У період проростання насіння – сходів можливе ураження **фузаріозом** найчастіше ослаблених рослин, що може призвести до загибелі або значного погіршення фізіологічного стану. Фузаріоз сої проявляється у вигляді загнивання насіння під час його проростання, кореневої гнилі, некрозу сім'ядоль, загибелі точки росту, в'янення рослин, плямистості листків, загнивання стебел, бобів і насіння. У поточному році прояв фузаріозу на посівах сої відмічено на 11% площ при ураженні 0,8% рослин у другій декаді травня, у фазу сходів. Надмірне зволоження ґрунту в передсходовий період та значні коливання його температури сприяли прояву і поширенню хвороби.

Поширенню фузаріозу на сім'ядолях у період проростання насіння та появи сходів сої також сприяла підвищена температура ґрунту у третій декаді травня. У цей період уражено 1,1% рослин на 21% площ (Кременецька зона обслуговування).

Навесні 2026 року, за умов низьких температур ґрунту під час проростання насіння, порушення водного режиму та використання неякісно підготовленого посівного матеріалу, можливе збільшення ураження рослин фузаріозом на посівах сої.

Прояв **корневих гнилей** минулого року на посівах сої відмічено у фазу сходів. У цей період уражено 0,6% рослин на 6,1% площ.

Подальший розвиток хвороби спостерігався до фази досягання сої — у цей час уражено 2,6% рослин на 24,7% площ. Розвитку корневих гнилей сприяли високі середньодобові температури (19–23°C), максимальні температури (34–39°C) та низька відносна вологість повітря (45–60%).

У 2026 році, за сприятливих погодних умов і за умови низького рівня агротехніки, можливий прояв та інтенсивний розвиток корневих гнилей на посівах сої.

Минулого року прояв **пероноспорозу** відмічено наприкінці фази бутонізації. У цей період уражено 0,5% рослин на 7% площ, розвиток хвороби становив 0,2%.

Нестійкий температурний режим та часті опади обмежували поширення інфекції й стримували інтенсивний розвиток хвороби. У період цвітіння пероноспорозом було уражено 1,4% рослин на 17% площ при розвитку хвороби 0,3%.

У фазу формування та дозрівання бобів уражено 4,8% рослин на 43% площ.

У 2026 році передбачається прояв пероноспорозу на посівах сої. На інтенсивність розвитку хвороби впливатиме наявність джерел інфекції, а також помірно тепла та волога погода в період вегетації.

Аскохітоз може уражувати всі органи рослини: сім'ядолі, листя, стебла, боби і насіння. Найбільш сильно уражує сою у фазу цвітіння – плодоутворення та на початку дозрівання. На листках утворюються плями світло-коричневі або сірувато-білі з різким бурим обідком. При ураженні бобів стулки їх стають трухлявими і білуватими, насіння в бобах щупле, дрібне, загниває. Джерела інфекції - заражені рослинні рештки та насіння. Аскохітоз може бути причиною зниження схожості насіння, випадання сходів і дорослих рослин, зменшення асиміляційної поверхні листя.

В 2025 році прояв **аскохітозу** на посівах сої відмічено у фазу бутонізації. У цей період було уражено 1,7% рослин на 15% площі. Інтенсивному розвитку хвороби сприяли коливання температурного режиму та часті опади.

Інтенсивніший розвиток аскохітозу спостерігався у фазу цвітіння: було уражено 3,1% рослин на 29% площі, при цьому розвиток хвороби становив 0,9%.

Найбільшого поширення хвороба набула у фазу дозрівання — уражено 8,4% рослин на 73% площі, розвиток хвороби становив 2,3%.

В наступному 2026 році, з урахуванням наявності джерел інфекції та сприятливих погодних умов, очікується прояв та розвиток аскохітозу на посівах сої.

Прояв **жовтої мозаїки** минулого року на посівах сої відмічено у фазу цвітіння. У цей період було уражено 0,9% рослин, при цьому поширення хвороби становило 10% площі.

На початку вегетації погодні умови не сприяли розвитку хвороби, тому її поширення відбувалося повільно.

Найбільшого розвитку хвороба набула у фазу дозрівання: уражено 2,6% рослин на 23% площі.

У наступному 2026 році прогнозується прояв та збільшення ураженості посівів сої жовтою мозаїкою, з урахуванням сприятливих погодних умов у період досягання та наявності зимуючої інфекції.

Минулого року прояв **бактеріального опіку** на посівах сої відмічено наприкінці фази цвітіння. У цей період було уражено 0,6% рослин на 7% площі.

На початку вегетації погодні умови не сприяли розвитку хвороби.

Найбільшого поширення хвороба набула у фазу дозрівання, коли було уражено 3,4% рослин на 25% площі.

У наступному 2026 році, за сприятливих погодних умов у період цвітіння – досягання та за наявності зимуючої інфекції, прогнозується прояв і збільшення ураженості посівів сої бактеріальним опіком.

Система захисту сої від шкідників і хвороб

(на основі рекомендацій ННЦ «Інститут землеробства НААНУ»)

Строки проведення, фаза розвитку рослин	Шкідливі організми	Зміст заходів, назви, норми витрати препаратів
Допосівний період	Зимуючі стадії ґрунтових шкідників, збудників хвороб, довгоносики	Дотримання сівозміни, повторні посіви через 4 роки, своєчасний якісний обробіток ґрунту, оптимальні дози добрив, підбір сортів.
	Насіннева інфекція пероноспороз, септоріоз, бактеріози, церкоспороз Ґрунтові та наземні шкідники сходів	Протруювання насіння препаратами максимХЛ т.к.с. 1 л/т, бенорад, ЗП 3,0 кг/т, металакс, ТН 2,0-2,5 л/т, стаміна, ТН 0,25-0,5л/т, стандак Топ, ТН 1,0-2,0 л/т, февер, ТН 0,2-0,4л/т Команч, ВГ 7,0кг/т, табу, КС 0,4-0,6/т, ПКУС 600, ТН 0,3-0,5л/т, гаучо Плюс 466 FS, ТН 0,5л/т
Сівба	Кореневі гнилі	Висівання у прогрітій до 10-12°С ґрунт. В день сівби проводять інокуляцію насіння симбіотичними азот фіксуючими бактеріями і одночасно обробляють мікродобривами: бором і молібденом (40-50г на гектарну норму насіння). Сіють рядковим (міжряддя 15 см) або широкорядним (міжряддя 45 см) способами на глибину 3-5 см, 500-700 тис. схожих насінин на 1 га. У зріджених посівах через гілкування збільшуються втрати при збиранні, а в загущених – рослини вилягають і уражуються епіфітними хворобами.
Сходи	Фузаріоз сходів, сім'ядольний бактеріоз	Розпушування кірки і знищення сходів бур'янів досходовим боронуванням і після сходовими культиваціями. Перед посівом, до або по сходам сої і до початку утворення першого трійчастого листка сої вносять гербіциди (див. відповідний розділ).
2-6 листочків	Бульбочкові довгоносики (8-15 жуків на кв.м) люцерновий клоп (2-5 екз. на рослину, попелиці (250-300 екз на 10 помахів сачка)	Обприскування посівів препаратом Бі - 58 новий, к.е., 0,5-1 л/га, коннект, КС 0,4-0,5л/га, мовенто 100 КС 0,7-1,0л/га. На насінневих посівах обприскування проводити відразу після виявлення сисних шкідників для запобігання пошир. вірусної інфекції.
	Пероноспороз, церкоспороз	Видалення дифузно уражених рослин з насінневих посівів

Бутонізація- цвітіння	Пероноспороз, церкоспороз, аскохітоз, септоріоз, бактеріози	При виявленні перших ознак хвороб на насінницьких посівах рекомендується проводити обробку рослин одним із препаратів: абакус, м.к.е 1,5л/га, амістар Екстра 280, КС 0,5-0,75 л/га, бампер Супер, КЕ 0,8-1,5л/га, бенорад, ЗП 1,5л/га, імпакт К, КС 0,8л/га, колосаль Про, МЕ 0,4-0,6л/га, коронет 300, КС 0,6-0,8л/га, мерпан 80, ВГ 2,0-2,5кг/га, кустодія, КС 1,0-1,2л/га, пропульс 250 СЕ 0,8-1,0л/га, інші дозволені.
	Вірусні хвороби	Видалення уражених рослин з насінницьких посівів
Формування бобів	Акацієва вогнівка (1-2 гусениці на кв.м.), листо-гризучі совки (1-3 гусениці на кв.м.), тютюновий трипс (10-15 екз на рослину), павутинний кліщ (заселено 10% рослин)	Обприскування посівів препаратами: шаман, КЕ 0,75-1,0л/га, Бі-58 новий, к.е., 0,5-1 л/га, цезар, к.е.0,2-0,3л/га, суперкіл 440, КЕ 0,5-0,75л/га, коннект 112,5 КС 0,4-0,5л/га, кораген 20, КС 0,15л/га, ампліго 150 ФК 0,2-0,4л/га, балазо, КЕ 0,2-0,3л/га, діабло, КЕ 0,2-0,3л/га, альфазол, РК 0,25л/га, белт 480 КС 0,1-0,15л/га, вертимек 018 ЕС, КЕ 0,6-1,0л/га, інші дозволені ортус, КС 0,7-0,9л/га, енвідор 240, КС 0,4-0,5 л/га, антикліщ Макс, КЕ 0,8-1,0л/га, аполло, КС 0,3-0,5л/га, масаї, ЗП 0,4-0,8л/га, мовенто 100 КС 1,0л/га, інші.
Дозрівання	Біла і сіра гнилі, фомопсис	В роки з підвищеною кількістю опадів, перед збиранням врожаю за вологістю насіння 35-40%, проводять десикацію посівів за 14 днів до збирання врожаю раундапом Макс, в.р., 2,4 л/га, везувієм, РК 2-3 л /га, бастою 150, РК 2,0л/га, вулканом Плюс, РК 3,0л/га, реглон Ейр 200, РК 1,5-2,0 л/га, реглор Спектрум, РК 2,0-3,0 л/га, торнадо 500, РК 2,0л/га, ретро 150, РК 2-3л/га.
Після збирання врожаю	Комплекс насінневої інфекції	Насіння сої очищують, перевіряють на вологість, за необхідності підсушують до 12% вологості. Зберігають за температури до 10°C

Система хімічного захисту сої від бур'янів

Види бур'янів	Назва гербіцидів	Спосіб, строки обробки, фази розвитку культури і бур'янів
Однорічні злакові та деякі двосім'ядольні	Трофі, 90 Е.С к.е. Дуал Голд 960 ЕС	Обприскування ґрунту до сівби (в зонах недостатнього зволоження-із загортанням) або відразу після сівби; - до-, під час-, після сівби, але до появи сходів культури. Обприскування ґрунту до сівби або до сходів культури.
Однорічні злакові та деякі двосім'ядольні	Фронтєр Оптіма,к.е.	Обприскування ґрунту до чи після сівби, але до появи сходів культури.
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Трефлан 480 КЕ Харнес, к.е. Примекстра Голд 720 SC Олрайт, к.е. Кратос, к.е. Екстрем, к.е. Ацетоган, к.е. Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту з негайним загортанням до сівби, під час сівби або до сходів культури Обприскування ґрунту до сівби,під час сівби або до сходів культури. Обприскування до,після сівби, але до появи сходів культури. Обприскування ґрунту до сходів культури. -//-
Однорічні двосім'ядольні та злакові	Зенкор Ліквід SC	Обприскування ґрунту до сходів культури.
	Просан 50, к.е. Сапфір, в.р.к Пікадор, в.р.к. Тапір, в.р.к. Пульсар 40, в.р. Зонтран, к.к.р.	Обприскування ґрунту до сівби,до сходів або після сходів у фазі 2-3 справжніх листків культури. Обприскування посівів у фазі 2-3 справжніх листків культури. Обприскування посівів у фазі 1-3 трійчастих листків культури.
Однорічні злакові	Тарга супер, к.е. Ачіба 50 ЕС, Міура,к.е.	Обприскування вегетуючої культури у фазі 2-4 листків бур'янів.
	Центуріон, к.е.+ ПАР Аміго Пантера, к.е.	-//-
	Фюзілат Форте 150 ЕС, к.е.	-//-
	Оберіг Гранд,к.е. +ПАР Корона Шквал, к.е.	-//-
	Селект 120,к.е. Блейд, к.е.	Обприскування посівів за висоти бур'янів 3-5 см, незалежно від фази розвитку культури.
Однорічні та багаторічні злакові	Агіл 100, к.е.	Обприскування вегетуючої культури від фази 2 листків до куціння однорічних бур'янів,за висоти пір'ю 10-15 см.

Однорічні двосім'ядольні	Хармоні 75, в.г.+ ПАР тренд 90	Обприскування посівів у фазі 1-2 справжніх листків культури (в ранні фази розвитку бур'янів).
Багаторічні злакові	Ачіба 50 ЕС, Гамма Тотал ЕС, Міура, к.е. Тарга Супер к.е Шквал, к.е. Блейд, к.е	Обприскування культури за висоти бур'янів 10-15см.
	Центуріон, к.е.+ ПАР Аміго Фюзілад Форте 150, к.е. Оберіг Гранд, к.е. +ПАР Корона Антей, к.е.+ПАР «Посейдон» Пантера, к.е.	-//-
	Селект 120, к.е.	Обприскування посівів за висоти бур'янів 15-20 см, незалежно від фази розвитку культури

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ БАГАТОРІЧНИХ БОБОВИХ ТРАВ

Погоду в більшість днів квітня минулого року визначала нестійка повітряна маса з недобором опадів. В останні дні другої декади квітня температура повітря підвищувалася до плюс 12-15°, що привело до прогрівання ґрунту на глибині 10 см до 7-10°C тепла, це посприяло виходу із місць зимівлі та заселенню посівів конюшини жуками апіона. В подальшому спостерігалася нестійка повітряна маса з незначними опадами, та заморозками в окремі ночі, що не сприяло високому рівні заселеності жуками посівів конюшини, тому шкідливість **конюшинного довгоносика насіннеїда - апіона** була невисока.

В 2025 році, внаслідок ранньої весни, на кінець III декади березня — початок I декади квітня температура ґрунту на глибині 10 см становила 8–10°C. Це сприяло виходу з місць зимівлі та масовому заселенню посівів конюшини довгоносиком насінневим — апіоном. Проте надалі сильної активності жуків не спостерігалось, шкідливість їх була незначною.

Заселеність головок конюшини личинками під час масового відродження складала 18,6%, при середній чисельності 1,1 екз/головку. Збирання конюшини I укусу пройшло на початку цвітіння, що не дозволило реалізувати потенційну плодючість та підвищення чисельності шкідника.

Липень характеризувався теплою та дощовою погодою, часом з грозами та помірним вітром. Такі умови не сприяли високій активності жуків. Яйцекладка шкідника відбувалася в умовах сонячної, місцями жаркої погоди з нерівномірними дощами. У період цвітіння конюшини другого укусу чисельність шкідника становила 23 екз/100 помахів сачком

Погодні умови періоду відродження личинок були сприятливими для зростання чисельності та шкідливості насінневого довгоносика. Личинками

шкідника пошкоджено 24,5% головок конюшини, при середній чисельності 1,9 екз/суцвіття.

Зимуючий запас насінневого довгоносика становив 3,4 екз/кв.м.

За умови збереження чисельності зимуючого запасу та теплої, помірно вологої погоди під час вегетації 2026 року можна очікувати високий рівень чисельності та шкідливості насінневого довгоносика — апіона на посівах конюшини.

В минулому році **товстоніжка** розвивалася у двох поколіннях. Літ імаго відмічено в другій половині травня, у період масової бутонізації конюшини, за нестійких температурних умов та незначних опадів. Виліт першого покоління тривав з травня до липня в умовах теплої, з незначними опадами, погоди. Яйцекладка та відродження личинок відбувалися на дикоростучій конюшині.

На насінницьких посівах другого укусу конюшини літ другого покоління товстоніжки розпочався в другій декаді липня. Яйцекладка проходила в першій декаді серпня при нестійкій, помірно теплій погоді з невеликими дощами. Личинками було пошкоджено 3,7% насіння конюшини.

У 2026 році товстоніжка може становити загрозу насінницьким посівам конюшини, особливо якщо відкладання яєць відбуватиметься за сухої, теплої погоди з помірними опадами.

В II декаді квітня 2025 року відмічено розвиток **фузаріозу** на коренях конюшини — уражено 1,6% рослин на 31% площі.

У 2026 році розвиток фузаріозу можливий за несприятливої перезимівлі та на посівах багаторічних трав тривалого використання.

Виявлення **антракнозу** в посівах першого укусу конюшини відбулося у фазу бутонізації. В II декаді травня переважала прохолодна погода з частковими заморозками та слабкими і помірними опадами, що обмежувало розвиток хвороби.

Внаслідок швидкого розвитку рослин, при нестійких температурних умовах в III декаді травня, та збиранням конюшини у фазу цвітіння, хвороба не мала сильного поширення і розвитку.

На період збиранням першого укусу конюшини у фазу цвітіння, ураженість рослин хворобою становила 3,8%, при розвитку 1,2% і була поширена на 36% площ.

В період відростання рослин на посівах конюшини другого укусу, було відмічено прояв та наростання хвороби після дощів, що пройшли в цей період. Ураженість антракнозом у фазу бутонізації становило 0,5% рослин. Цвітіння конюшини проходило в період теплої погоди з частковими дощами, що сприяло розвитку антракнозу. В цей період було уражено 1,9% рослин.

У фазу формування бобів було уражено 7,4% рослин, з розвиток хвороби 2,1%, цьому сприяла тепла погода з значними опадами в першій декаді серпня.

У 2026 році, враховуючи наявність інфекції та підвищену вологість повітря, прояв і розвиток антракнозу на посівах конюшини можливий за використання неякісного насіння.

Прояв та розвиток **борошнистої роси** спостерігався під час першого і другого укосів.

Початок ураження весною відмічено в другій половині травня на початку бутонізації при теплій погоді з невеликими опадами. На початок цвітіння уражено 4,2% рослин слабого ступеня на 38% площ.

На II укосі у фазу відростання та початку бутонізації уражено 0,5% рослин. У період цвітіння, за теплої та дощової погоди, хворобою було уражено 2,6% рослин. На фазу формування бобів припадає збільшення ураження до 3,4% рослин, розвиток хвороби — 1,1%, на 39% площ.

У 2026 році, враховуючи достатній запас інфекції та часте чергування вологих і спекотних періодів, очікується прояв, інтенсивний розвиток та поширення борошнистої роси на посівах конюшини.

Заходи захисту конюшини:

- правильні сівозміна, обробка і підготовка ґрунту;
- протруєння насіння фундазолом, з.п., 3 кг/т;
- ранньовесняне боронування в 2 сліди з видаленням з поля та спалювання решток відмерлих рослин;
- раннє скошування на сіно і вивезення з полів сильно уражених та пошкоджених трав;
- у насінниках перший укіс у фазі бутонізації рослин використовують на фураж;
- обприскування під час бутонізації другого укосу за чисельності насіннеїдів-апіонів 12, клопів-сліпняків 7 екз. на 100 п.с., інших шкідників одним із інсектицидів: Актеллік 500 ЕС, к.е., 1-1,5 л/га чи іншими;
- в разі потреби проти борошнистої роси чи антракнозу;
- в разі побуріння 75-80% головок конюшини, обприскування насінневих ділянок реглоном супер, в.р.к., 3-4 л/га, збирання врожаю через 5-7 днів;
- своєчасне збирання з полів скошених трав, зокрема обмолот насінників;
- оперативне очищення, сушіння, правильне зберігання насіння, боротьба з шкідниками запасів у складських приміщеннях.

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

Звичайний буряковий довгоносик - є найшкідливішим фітофагом цукрових буряків, а сірий буряковий – масовим шкідником. У всіх зонах проживання звичайний буряковий довгоносик розвивається в одному поколінні. Шкоди завдають жуки і личинки. Пошкодження особливо небезпечні в ранній період розвитку рослин. Жуки з'їдають сім'ядольні та справжні листки, перегризають паростки, іноді ще до виходу їх із ґрунту. Інтенсивність живлення залежить від температури повітря, різко підвищуючись у суху й жарку погоду. Сильно пошкоджені молоді рослини гинуть. Упродовж свого життя один жук з'їдає 13 – 14 г зеленої маси (в сто разів більше за свою власну масу).

У 2025 році, аналогічно до попереднього року, появи та поширення звичайного бурякового довгоносика на посівах цукрових буряків не відмічалось.

За результатами осінніх ґрунтових обстежень у поточному році, личинок та імаго шкідника не виявлено.

З урахуванням еколого-біологічних особливостей виду та можливих шляхів міграції, у 2026 році, не виключається поява та розповсюдження звичайного бурякового довгоносика на посівах цукрового буряка внаслідок його переселення з інших районів разом із цукросировиною або ґрунтовими залишками.

Сірий буряковий довгоносик живиться осотом, березкою, кропивою, чортополохом та іншими бур'янами, пізніше переходять на сходи цукрових буряків, соняшнику, кукурудзи, відростаючі бобові трави. Вони обгризають краї молодих листків і сім'ядолі так, що від рослин залишаються тільки пеньки.

Сірий буряковий довгоносик розпочав вихід жуків на поверхню ґрунту у другій декаді квітня, за температури ґрунту близько 10°C.

Шкідник був відмічений на 16% обстежених площ цукрових буряків, при цьому частка пошкоджених рослин становила в середньому 1,7%.

За результатами осінніх обстежень, зимуючий запас сірого бурякового довгоносика становив 04 екз/кв.м., що відповідає рівню попереднього року.

В наступному 2026 році, за умови задовільної перезимівлі та достатнього запасу перезимували особин сірого бурякового довгоносика, при помірно-теплій весняній погоді прогнозується підвищення його чисельності та шкідливості, особливо на забур'яненних посівах, зокрема засмічених осотом та берізкою польовою.

Бурякова й лободова щитоноски пошкоджують цукрові буряки, лободу, калюжницю. Шкоди завдають жуки і личинки. Личинки молодших віків виїдають на листі виразки. Жуки й личинки старших віків прогризають наскрізні отвори у листі.

У видовому складі щитосок, як і в попередньому році, переважала лободова щитоноска. Появу жуків на посівах цукрових буряків відмічено 8 травня, у фазі двох справжніх листків.

Протягом вегетаційного періоду 2025 року чисельність та шкідливість щитосок залишалися на низькому рівні, що зумовлено використанням інсектицидних протруйників насіння, які забезпечили надійний захист молодих рослин від пошкоджень. За період розвитку культури пошкоджено в середньому 1,4% рослин на 13% обстежених площ.

За результатами осінніх обстежень, зимуючий запас щитосок становив 0,3 екз/кв.м.

У 2026 році, за умов помірно-теплої та вологої весняної погоди, особливо на забур'яненних посівах, прогнозується підвищення чисельності та шкідливості щитосок на цукрових буряках. Не виключається формування локальних вогнищ значної шкідливості.

Бурякові блішки трапляються повсюдно, пошкоджують буряки, гречку, коноплю. В посушливих умовах може житися сходами еспарцету, хмелю та хрестоцвітими. Найбільшої шкоди цукровим бурякам жуки завдають у сонячну й суху погоду та при недружній появі сходів.

Заселення посівів цукрових буряків буряковими блішками розпочалося в третій декаді квітня, у фазу сходів. На початкових етапах шкідливість залишалася незначною, проте тепла, помірно волого весняна погода, сприяла активізації живлення та розмноження комах, що зумовило підвищення чисельності та інтенсивності пошкоджень.

У період сходів буряковими блішками було пошкоджено 4,6% рослин, за середньої чисельності 2,6 екз/кв.м.

Розвиток літнього покоління відбувався також за сприятливих умов, у результаті чого було пошкоджено 4,2% рослин.

За даними осінніх обстежень, зимуючий запас бурякової блішки становив 3,0 екз/кв.м.

В 2026 році, враховуючи достатній запас шкідника та можливі сприятливі погодні умови весняно-літнього періоду, прогнозується підвищення чисельності та шкідливості бурякових блішок на посівах цукрових буряків, особливо на ослаблених або зріджених посівах.

Бурякова крихітка. Трапляється повсюдно. Особливо численна вона у західних областях України, в районах з підвищеною вологістю. Жуки бурякової крихітки вигризають у підземних частинах сходів буряків овальні й круглі ямки, від мілких, поверхневих до глибоких. Іноді пошкоджують листки, прогризаючи в них дрібні отвори. Особливо небезпечний цей шкідник у роки з прохолодною й вологою весною. У разі значних пошкоджень рослини гинуть, що призводить до розрідження посівів. Навіть незначні пошкодження підсім'ядольного коліна сприяють розвитку коренеїда.

Вихід жуків **бурякової крихітки** на поверхню ґрунту, розпочався рано – за температури повітря 3 – 5 °С. Масове заселення посівів цукрових буряків відзначалося у фазі формування першої пари справжніх листків. Чисельність жуків крихітки, при промиванні проб ґрунту з минулорічного бурячища, складає 21 екз/кв.м.

Погодні умови весняного періоду – тепла з дефіцитом опадів – істотно вплинули на зниження активності та шкідливості шкідника. У фазу 1-2 справжніх листків частка пошкоджених рослин становила 3,4%.

Зимуючий запас бурякової крихітки на час завершення вегетації оцінюється на рівні 42 екз/кв.м.

З огляду на достатній рівень зимуючого запасу шкідника, у 2026 році, за умов вологої та теплої весни, ймовірно збільшення чисельності та шкідливості бурякової крихітки на посівах цукрових буряків, що може вимагати своєчасного проведення моніторингу та профілактичних заходів захисту.

Бурякова листкова попелиця – поліфаг, крім буряків пошкоджує бобові, пасльонові, складноцвіті, гарбузові та інші культурні рослини і бур'яни. Попелиця висмоктує сік із листків, заселяючи їх з нижнього боку. Пошкоджене

листя деформується, скручується в поздовжньому напрямку, потім в'яне і засихає. Значної шкоди попелиця завдає насінникам буряків, у яких крім листя пошкоджує пагони, що призводить до їх викривлення. Пошкоджені рослини тривалий час перебувають у хворобливому стані внаслідок отруйної дії ферментів слини навіть після знищення шкідника. Пошкоджена рослина відстає у рості, знижується її цукристість (до 0,7%) і маса коренеплодів (до 30%), зменшується вихід насіння і погіршується його якість. Часто попелиця є переносником вірусного захворювання — мозаїки буряків.

Восени, 2024 року, чисельність зимуючих яєць бурякової листкової попелиці становила 16 екз/погонний метр гілки кущів господарів, загибель за період перезимівлі складає 23%.

У 2025 році, на початку другої декади квітня, відмічено початок відродження личинок із зимуючих яєць. Погодні умови квітня та травня – тепла, мало дощова погода – сприяли активному розвитку та розселенню попелиці на посівах цукрових буряків.

У другій половині липня та в серпні спостерігалася тепла, суха погода з дефіцитом опадів, що створило сприятливі умови для подальшого зростання чисельності та шкідливості попелиці.

У фазу розетки бурякових рослин попелиця заселила 39%, по краю поля - 6,3% рослин, у середині поля – 3,4% рослин. У фазі змикання міжрядь заселено – 100% площ, по краю – 8,4% рослин, у середині поля – 5,3% рослин.

Частка рослин заселених ентомофагами, у період максимального розвитку попелиці становила 3,3%. Восени звітного року чисельність зимуючих яєць бурякової листкової попелиці збільшилась до 18 екз/погонний метр гілки кущів калини, що свідчить про збереження високого потенціалу популяції.

З огляду на зростання зимуючого запасу попелиці та можливі сприятливі погодні умови у весняно-літній період 2026 року, існує висока ймовірність збільшення чисельності та шкідливості бурякової листкової попелиці до загрозливого рівня.

Розвиток **бурякової мінуючої мухи** впродовж вегетаційного періоду 2025 року відбувався у трьох поколіннях. Літ бурякової мінуючої мухи I генерації спостерігався з 5 травня (у фазу двох справжніх листків цукрового буряка). Перші яйцекладки виявлено 12 травня. Пошкодження личинками I покоління зафіксовано на 5,1% рослин на 28% площ посівів цукрового буряка.

Літ мух II генерації відбувався за теплої погоди з періодичними опадами. Яйцекладками шкідника було заселено 6,0% рослин. Пошкодження личинками II покоління становило 4,9% рослин на 35% площ посівів.

Літ бурякової мухи III генерації проходив за жаркої погоди, чисельність та шкідливість були низькими. Пошкоджено личинками 4,1% рослин, переважно у слабкому ступені.

Восени звітного року зимуючий запас бурякової мінуючої мухи становить 0,5 екз/кв.м.

З урахуванням достатнього запасу пупаріїв та за умови сприятливих погодних умов у 2026 році, прогнозується можливе збільшення чисельності та шкідливості бурякової мінуючої мухи I покоління на посівах цукрового буряка.

Хвороби цукрових буряків

Перші прояви **коренеїда** на посівах цукрового буряка відмічено у пізні строки, у фазу першої пари справжніх листків. Розвитку хвороби сприяло висушування верхнього шару ґрунту внаслідок сухої погоди у після сходовий період. Поширенню захворювання також сприяли утворення ґрунтової кірки та ущільнення ґрунту, особливо на важких за механічним складом землях після інтенсивних опадів.

Значного розвитку та поширення хвороба не набула. У кінці фази трьох справжніх листків ураження спостерігалось на 1,4% рослин, у слабкому ступені, на 21% площ посівів цукрового буряка.

У наступному 2026 році. Розвиток та поширення даної хвороби залежатиме від: погодних умов у період сходів, вчасного проведення агротехнічних заходів та використання якісного посівного матеріалу.

Перші ознаки **пероноспорозу** на посівах цукрового буряка відмічено 5 вересня, у фазу пожовтіння нижніх листків. Розвиток захворювання у поточному році був незначним через суху та спекотну погоду в серпні та першій половині вересня, що стримувало поширення інфекції.

На період збирання врожаю уражено 2,06% рослин при розвитку хвороби 0,7% на 13% площ посівів цукрового буряка. Ступінь шкідливості був слабкий.

У наступному 2026 році, за сприятливих для розвитку патогену погодних умов (підвищена вологість, помірна температура), можливе значне поширення пероноспорозу та зростання ураження рослин на посівах цукрового буряка.

Перші прояви **церкоспорозу** на посівах цукрового буряка відмічено 24 червня, у фазу змикання міжрядь. У липні та серпні розвиток хвороби проходив повільно, чому сприяло проведення хімічних обробок фунгіцидами у липні. Наприкінці серпня уражено 7,8% рослин, із поширенням хвороби на 92% площ посівів цукрового буряка.

У вересні тепла та суха погода стримувала подальший розвиток інфекції, тому епіфітотійного характеру захворювання не спостерігалось.

На початку періоду збирання коренеплодів церкоспороз поширився на всі площі посівів цукрового буряка, при цьому уражено 20.6% рослин, розвиток хвороби становив 4,1%.

У наступному 2026 році, з урахуванням накопичення значного запасу інфекції та за сприятливих погодних умов (помірно тепла та волога погода) можливе інтенсивне поширення церкоспорозу на посівах цукрового буряка. Існує також ймовірність розвитку епіфітотії.

У 2025 році прояв **борошнистої роси** на листках цукрового буряка відмічено 6 вересня, у фазу пожовтіння нижніх листків. Хвороба мала слабкий розвиток і незначне поширення, що зумовлено сухою та спекотною погодою в серпні та першій половині вересня.

На початку збирання врожаю борошнистою россою було уражено 3.0% рослин, із поширенням хвороби на 18% площ посівів. Ступінь розвитку хвороби оцінюється як слабкий.

У 2026 році, за умови жаркого літа з періодичними опадами, що є сприятливими для розвитку збудника хвороби, очікується інтенсивний розвиток та поширення борошнистої роси на посівах цукрового буряка.

У минулому році, ураження **фомозом** на посівах цукрового буряка відмічено рано – 22 липня, у фазу закриття міжрядь.

Ранньому прояву та розвитку хвороби сприяла волога погода другої декади липня.

У серпні поширення фомозу було незначним. До кінця вегетації хворобою було уражено 11.0% рослин, із поширенням хвороби на 14% площ посівів цукрового буряка. Ступінь розвитку хвороби відмічається як помірний.

У наступному 2026 році, за умов несприятливого перебігу вегетації цукрових буряків у другій половині періоду росту (підвищена вологість, різкі коливання температур), прогнозується інтенсивний розвиток та поширення фомозу на посівах цукрового буряка.

Прояв **вірусної жовтяниці** в 2025 році на посівах цукрового буряка відмічено – 28 липня, у фазу закриття міжрядь. Розвитку та поширенню хвороби сприяло інтенсивне заселення посівів листковими попелицями, які є основними переносниками вірусу.

Розвиток вірусної жовтяниці у поточному році був інтенсивнішим ніж у попередньому, що зумовлено збільшенням чисельності бурякової листкової попелиці.

На прикінці вегетаційного періоду уражено 2,7% рослин, із поширенням хвороби на 10% площ посівів. Ступінь розвитку захворювання оцінюється як помірний.

У 2026 році, враховуючи наявність джерел інфекції восени поточного року, за умов сприятливої погоди (помірно тепла температура, відсутність тривалих опадів) та раннього заселення посівів листковою попелицею, прогнозується інтенсивний розвиток та поширення вірусної жовтяниці на посівах цукрового буряка. Можливе зростання ступеня ураження рослин, що може негативно вплинути на цукристість і врожайність коренеплодів.

Прояв **рамуляріозу** у минулому році на посівах цукрового буряка відмічено у фазу закриття міжрядь. Розвиток хвороби у поточному році був незначним, що пов'язано з несприятливими для патогену погодними умовами (переважно сухою та теплою погодою у середині літа).

На період збирання врожаю уражено 5,8% рослин, при розвитку хвороби 1,7% на 37% площ посівів цукрового буряка. Ступінь розвитку хвороби оцінюється як слабкий.

У наступному році, за сприятливих погодних умов (помірна температура, висока відносна вологість повітря, наявність краплинної вологи на листках),

передбачається активний розвиток та поширення рамуляріозу на посівах цукрового буряка. У разі відсутності профілактичних заходів можливе підвищення інтенсивності ураження листкового апарату та зниження фотосинтетичної активності рослин.

Хвороби голодування проявились на полях господарств з недостатнім та незбалансованим внесенням мінеральних добрив.

Унаслідок порушення технології вирощування цукрових буряків та дії несприятливих погодних умов – підвищених температур і дефіциту вологи впродовж I декади серпня – на посівах відмічено прояв фізіологічних (неінфекційних) хвороб голодування.

Ознаки азотного голодування зафіксовано на 26% обстеженої площі, уражено було 3,9% рослин. Ознаки калійного голодування виявлено на 16% площі, уражено 2,7% рослин. Ознаки борного голодування спостерігалися на 12% площі, ураження становило 1,2% рослин (Кременецька зона обслуговування).

У 2026 році, за умови повторення технологічних порушень та за сприятливих погодних умов для розвитку фізіологічних стресів (висока температура, дефіцит вологи), ймовірний повторний прояв хвороб голодування на посівах цукрових буряків з можливим розширенням площ їх поширення.

Хвороби коренеплодів. У 2025 році перші ознаки фузаріозних кореневих гнилей на посівах цукрового буряка зафіксована 18 серпня, у фазу пожовтіння нижніх листків.

До початку збирання врожаю фузаріозними кореневими гнилями було уражено 1,3% рослин, із поширенням хвороби на 26% площ посівів цукрового буряка. Сухі кореневі гнилі охопили 0,6% рослин, із поширенням на 7% площ, а хвостова гниль уразила – 0,8% рослин, із поширенням на 12% площ посівів.

Прояв звичайної парші коренеплодів відмічено 28 серпня. За період вегетації звичайною паршею було уражено 2,3% коренеплодів, із поширенням на 27% площ, тоді як поясковою паршею уражено 0,6% коренеплодів, із поширенням на 28% площ.

У наступному 2026 році, за умови несприятливих погодних факторів у період інтенсивного росту та формування коренеплодів (висока температура, дефіцит вологи, порушення живлення), можливе повторне або посилене проявлення хвороб коренеплодів – фузаріозної, сухої, хвостової гнилі, а також парші та дуплистості коренеплодів на посівах цукрового буряка.

Система заходів захисту цукрових буряків від шкідників і хвороб

Строк проведення	Шкідливі організми	Заходи	Зміст заходу, назва та норми витрати (л,кг/т; л,кг/га)
Щорічні заходи в літньо-осінній та весняний періоди	Бурякові довгоносики (звичайний, сірий, чорний, інші), блішки, крихітка, попелиці, коренеїд, церкоспороз, альтернаріоз, пероноспороз, інші шкідники та хвороби, бур'яни	Організаційно-господарські та агротехнічні (сівозміна, підготовка ґрунту, підвищення його родючості боротьба з бур'янами в полях сівозміни, впровадження стійких до хвороб сортів, дотримання технології вирощування культури, захисту рослин за рекомендаціями річного прогнозу розвитку і поширення шкідників, хвороб і бур'янів та фітосанітарного моніторингу посівів)	Повернення буряків на попереднє місце через 3-4 роки; Кращі попередники: озима пшениця після чорного і зайнятого парів, гороху та багаторічних трав одного року користування; просторова ізоляція (1000м від насінників і бурячищ); внесення збалансованих до потреб поля органо-мінеральних та мікродобрив, гербіцидів у рекомендовані строки; вапнування кислих ґрунтів, основний і передпосівний обробіток ґрунту відповідно до зональних схем і типу забур'яненості полів; оптимальні норми висіву і глибина загортання насіння
	Бурякова нематода	За наявності в 100 куб.см ґрунту 4-10 цист із вмістом у них 200-700 личинок за 2-3 роки до висіву буряків вирощувати культури, які зменшують чисельність паразита	Кращі попередники: багаторічні бобові трави, горох, кукурудза на зелений корм або силос; попередники: озиме жито, озима пшениця та пожнивні капустяні культури
Вересень-березень. Зберігання коренеплодів в у кагатах	Кагатна гниль	Захист коренеплодів від підморожування, під'явлення, задухи, травмування	Регулювання у кагатах температури в межах 1-3°C. Виявлення і знищення вогнищ кагатної гнилі
Впродовж 6 місяців до сівби	Комплекс наземних та ґрунтових шкідників сходів. Коренеїд, пероноспороз, інші	Допосівна обробка кондиційного насіння композицією захисно-стимулюючих речовин на насінневих заводах	Круїзер 600 т.к.с., Максим XL 035 FS, Мундус 380 FS, ТН, Нупрід 600, ТН

Березень - квітень	Основні шкідливі види комах	Проведення контрольних обстежень у місцях зимівлі для прогнозування ступеня загрози сходам буряків	Відповідно до методичних рекомендацій.
Квітень-вересень	Шкідники, хвороби	Фітосанітарний моніторинг посівів	-//-
Квітень-травень (до і після сівби)	Звичайний буряковий довгоносик, інші шкідники	За високого ступеня загрози сходам – обкопування буряковищ та прилеглих посівів буряків крайовими ловильними канавками	Механізоване викопування канавок глибиною 30-35см і шириною 15-16см та колодязів у них глибиною 30-35 см через кожні 5-10м. Систематичні обприскування їх дозволеними контактними препаратами.
Квітень-травень (після сівби)	Коренеїд, бур'яни	Розпушування верхнього шару ґрунту за його ущільнення, утворення поверхневої кірки, наявності проростків бур'янів	Боронування плантацій через 4-5 днів після сівби, повторно (за прохолодної погоди)- за 2-3 дні до сходів.
Квітень – поч. травня (розвинуті сім'ядольні –перша пара справжніх листків)	Коренеїд, бур'яни	Післясходове розпушування міжрядь в разі необхідності	Система боронувань або культивацій залежно від ущільнення ґрунту і кількості рослин буряків на 1 м рядка.
Сходи, 2-3 пари справжніх листків	Звичайний буряковий довгоносик, мідляк, блішки, щитоноски, крихітка, інші.	Обприскування за ЕПШ: довгоносик звичайний 0,2-0,3; Сірий 0,2-0,5; чорний 0,3; мідляк 0,3-0,5; блішки 3-7; щитоноски 0,7-1,2 екз.на кв.м.; крихітка-1,5-2,5 екз/в куб.дм. ґрунту, а також в разі сівби або пересіву культури нетоксикованим насінням	Рекомендовані препарати: Актара 25 WG, Актеллік 500 ЕС, Енжіо 247 SC, Фастак к.е., Ф'юрі, в.е., та інші.
Травень-липень З фази 2-3-х пар справжніх листків фабричних та утворення стебел у насінників буряків	Бурякова листкова попелиця, мінуючі мухи, павутинний кліщ, інші сисні шкідники	Обприскування крайових смуг чи всього поля за ЕПШ. Попелиці:заселено рослин у травні 5%, червні-10%, липні 15%; мухи: 30% заселених рослин і 3-5 личинок на рослину. За співвідношення ентомофаг: попелиця 1:30 або ураження 30%	Рекомендовані препарати: Актара 240, к.с. 0,09 л/га, Актеллік 500, к.е., Бі-58 новий к.е., 0,5-1 л/га, Моспілан, р.п.

		особин попелиці хворобами обробки інсектицидами недоцільні	
червень-серпень	Пероноспороз Церкоспороз Борошниста роса, фомоз, іржа, церкоспороз, інші хвороби листків	Обприскування: за появи ознак хвороби; За появи окремих плям на 3-5 рослин; За ураження еризифозом 5-10 % рослин; За наростання хвороб повторно (бажано іншим фунгіцидом) через 12-15, після обробки фундазолом через 20-25 днів	Альто Супер 330 ЕС, к.е., Замір 400, в.е., 0,75-1 г/га; Дітан М-45, з.п., Фитал, в.р.к., Аканто плюс 28, к.с., Амістар Екстра 280 SC к.с., Колфуго Супер, Фундазол, з.п., Фалькон 460 ЕС, к.е, інші.
Червень-вересень	Совки листогризучі, підгризаючі, лучний метелик, мінуюча міль Лускокрилі, бурякова нематода, коренева попелиця; гнилі, парша	Випуск трихограми на початку льоту метеликів і в період відкладання яєць. Застосування біопрепаратів проти гусені 1-2 віків. Обприскування вогнищ гусениць за ЕПШ: совки підгризаючі 1-2 екз на кв.м (у період змикання листків у рядках); листогризучі совки 2-3 екз. на кв.м. (I генерація), 5-6 екз. на рослину (друга генерація); мінуюча міль 2-3 екз/ рослину (червень-липень), 3-6 (серпень-вересень) Розпушування міжрядь з підгортанням і підживленням рослин	по 20-30 тисяч особин на гектар 2-3 рази через 4-6 днів Арріво 25 %, к.е., Бі-58 новий, к.е., Децис Профі 25 WG, Обробки закінчувати за 30 днів до збирання врожаю За технологічною схемою, в разі ущільнення, запливання ґрунту - обов'язково.
Вересень - жовтень під час та після збирання врожаю	Гнилі, інші хвороби коренеплодів. Зимуючі шкідники та збудники хвороб	Уникнення травмування, підв'ялення підморожування коренеплодів. Обстеження місць зимівлі шкідників. Очищення поля від післязбиральних решток. Глибока оранка.	Відповідно до технології вирощування культури та методичних рекомендацій

Застосування гербіцидів у посівах цукрових бур'яків

Види бур'янів	Назва гербіциду	Спосіб, строки обробки, обмеження, фази розвитку культури, бур'янів
Одно- і багаторічні злакові, дво-сім'ядольні	Гліфос Супер, в.р. -//-	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника або навесні за 2 тижні до сівби(до обприскування виключити всі механічні обробки,крім ранньовесняного закриття вологи)
Однорічні двосім'ядольні	Ленацил Бета,з.п.	Обприскування від появи сходів до змикання рядків культури Внесення в ґрунт до сівби,після сівби із загортанням,але до появи сходів культури
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Нортон ,к.с. Суперклін 440,р.к.	Обприскування посівів від фази сім'ядоль до 2 справжніх листків культури; Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
Однорічні злакові та деякі двосім'ядольні	Дуал Голд 960 ЕС, к.е. Трофі 90 ЕС Фронт'єр Оптіма,к.е.	Обприскування ґрунту до висівання або до появи сходів Обприскування ґрунту (в зонах недостатнього зволоження – із загортанням) до сівби або до появи сходів культури Обприскування ґрунту до чи після сівби,але до появи сходів культури.
Однорічні двосім'ядольні	Голтікс, КС	Обприскування ґрунту до сівби(із загортанням),до появи сходів або у фазі 1-2 справжніх листків культури. Обприскування посівів у фазі 2-3 листків культури.
Однорічні двосім'ядольні та деякі злакові	Бетанал Експерт,КЕ; Бетанал Макс Про,МД; Бельведер Форте, к.с. Комрад,к.е.	Перше обприскування – у фазі сім'ядоль, наступні- з інтервалом 7-14 днів за появи наступної хвилі бур'янів Перше обприскування у фазі сім'ядоль,наступні з інтервалом 5-10 днів.
Осоти,ромашка непахуча у фазу розеток	Лонтрел 300,в.р.	За наявності бур'янів у фазу 1-3 пар справжніх листків культури додавати з другого обприскування у суміш Бетанал Експерт + Карібу 50

Однорічні злакові	Ачіба 50 ЕС,к.е. Пантера,к.е. Тарга Супер,к.е. Форвард МКЕ,мк.е. Центуріон,к.е.+ ПАР «Аміго»	Обприскування посівів у фазі 2-6 листків у бур'янів(незалежно від фази розвитку) Обприскування вегетуючої культури у фазі 2-4 листків у бур'янів -//- незалежно від фаз розвитку культури
Багаторічні злакові	Антизлак,к.е. Пантера,к.е. Тарга Супер,к.е. Форвард МКЕ, мк.е Центуріон,к.е.+ ПАР»Аміго»	Обприскування посівів за висоти бур'янів 15-20 см(незалежно від фази розвитку культури). Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 10-15см. -//- незалежно від фаз розвитку культури.

Примітки:

Використовується один препарат або одна суміш.

Норми препаратів (мінімальні-максимальні) уточнюються спеціалістами захисту рослин з урахуванням фітосанітарного стану посівів та погодних умов. За сухої жаркої погоди і низької вологості післясходові гербіциди рекомендується вносити після 17 години, а норму знижувати на 10-15%.

Кратність внесення суміші гербіцидів у посівах визначається за появи нової хвилі сходів бур'янів.

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ СОНЯШНИКУ

На початкових етапах вегетації сходам соняшника можуть загрожувати **багатоїдні шкідники** – дротяники, личинки хрущів, довгоносики, проте, вони шкодять осередково і масового пошкодження рослин не спостерігається. Шкідливість фітофагів зазвичай, попереджає токсикація сходів, завдяки передпосівному протруюванню насіння. Проте, в разі сівби не протруєним насінням та при достатньому зволоженні ґрунту навесні під час появи та розвитку сходів імовірна осередкова шкідливість ґрунтових фітофагів та довгоносиків.

Достатня зволоженість ґрунту в травні–червні сприяла активному живленню **дротяників** на посівах соняшника, особливо на забур'яненних полях. У період «сходи – два справжніх листки» дротяники пошкодили 1,5-2,0% рослин при середній чисельності 0,6 екз/кв.м. У фазу дозрівання спостерігалось максимальне заселення посівів соняшника: середня чисельність становила 0,9 екз/кв.м., пошкоджено 3,6% рослин.

У наступному 2026 році, з урахуванням зимуючого запасу шкідника, зберігається загроза пошкодження сходів соняшника дротяниками. Ступінь ушкодження рослин буде залежати від рівня агротехніки та вологості ґрунту.

У 2025 році протягом весняного періоду погодні умови не сприяли заселенню посівів соняшника жуками **сірого бурякового довгоносика**. Утримання стійкого тепла у другій половині травня дало можливість фітофагу активно пошкоджувати сходи культури.

У фазу появи сходів соняшнику прохолодна погода з дефіцитом опадів стримувала активне живлення шкідника. На початкових етапах розвитку культури жуки сірого довгоносика заселили 20% посівів та пошкодили 1,0% рослин у слабкому ступені при чисельності 0,5 екз./кв.м (Підволочиська зона обслуговування).

У 2026 році, з урахуванням достатнього зимуючого запасу сірого бурякового довгоносика, за умов теплої та сухої весни існує реальна загроза пошкодження сходів соняшнику фітофагом.

Минулого року на посівах соняшнику у фазу «сходи – дві пари справжніх листків» гусеницями **травневих хрущів** було пошкоджено 0,8% рослин при середній чисельності 0,5 екз./кв.м. У фазу дозрівання спостерігалось максимальне заселення посівів соняшнику: середня чисельність шкідника становила 0,7 екз./кв.м, пошкоджено 3,1% рослин.

У 2026 році, з урахуванням зимуючого запасу шкідника, зберігається загроза пошкодження сходів соняшника дротяниками. Ступінь пошкодження рослин буде залежати від рівня агротехніки та вологості ґрунту.

Найбільш поширеним сисним шкідником соняшнику, який щороку заселяє посіви культури, нерідко вимагаючи проведення обробіток інсектицидами є **геліхризова попелиця**. Шкідник живиться квітками, верхівковими листками, з яких висмоктує сік. При масовому розмноженні викликає пожовтіння, зморщування листків. Соняшник – вторинний господар геліхризової попелиці, первинним є кісточкові плоди.

На посівах соняшнику крилаті самки-розселювачки **геліхризової попелиці** були відмічені в першій декаді травня, у фазу сходів. Середня чисельність личинок становила 10 екз./100 помахів сачком, заселено 0,9% рослин. Погодні умови на початку заселення були помірно сприятливими для збільшення чисельності шкідника.

Більш інтенсивне зростання чисельності попелиць почалося з фази трьох пар листків. Найвища чисельність шкідника спостерігалась у фазу цвітіння – 14 екз./рослину, заселено 7,0-10% рослин. У подальшому на зменшення чисельності попелиць вплинули проведені обробки посівів інсектицидами та збільшення чисельності природних ентомофагів.

У наступному 2026 році, з урахуванням високого зимуючого запасу, очікується заселення посівів соняшнику геліхризовою попелицею. Розвиток шкідника залежатиме від температурного режиму та вологості ґрунту у весняно-літній період вегетації.

Погодні умови після сходового періоду були помірно сприятливими для розвитку та живлення **озимої совки** I покоління. У поточному році на посівах соняшнику у фазу «сходи – дві пари справжніх листків» гусеницями було пошкоджено 1,4% рослин, при середній чисельності 0,4 екз./кв.м. У фазу дозрівання спостерігалось максимальне заселення посівів соняшнику: середня чисельність шкідника становила 0,5 екз./кв.м, пошкоджено 3,2% рослин.

У 2026 році, за оптимальних ґрунтово-температурних умов у період сходів соняшнику, можливе зростання шкідливості гусениць озимої совки, особливо після просапних попередників (цукрових буряків та картоплі), на яких зафіксовано підвищену чисельність зимуючого запасу.

У видовому складі **листогризучих совок** в посівах соняшнику у 2025 році впродовж вегетації розвивалися **совка С-чорне, совка-гамма та бавовникова совка**.

У фазу «сходи – дві пари справжніх листків» середня чисельність шкідників становила 0,3 екз/кв.м, пошкоджено 0,8% рослин. Розвиток листогризучих совок I покоління проходив за мінливих погодних умов. У фазу утворення суцвіть спостерігалось максимальне заселення посівів соняшнику: пошкоджено 4,0% рослин, переважно у слабкому ступені. Найбільш чисельною та шкідливою була **бавовникова совка** – її гусеницями пошкоджено 1,8% рослин при середній чисельності 0,5 екз/кв.м. Чисельність та шкідливість совки **С-чорне** та **совки-гамми** була дещо меншою: пошкоджено 1,4% рослин у слабкому ступені при середній чисельності 0,4 екз/кв.м.

Літ метеликів, відкладання яєць та початок відродження гусениць совок-гамми і С-чорне відбувалися у другій половині літа за умов сонячної та теплої погоди. На зменшення чисельності совок II покоління вплинули проведені хімічні обробки та збільшення чисельності природних ентомофагів. У період дозрівання соняшнику гусеницями совок пошкоджено було 5,8% рослин, переважно в слабкому ступені, при середній чисельності 0,6 екз/кв.м.

У 2026 році, з урахуванням зимуючого запасу шкідників, очікується можливе наростання чисельності та шкідливості листогризучих совок на посівах соняшника.

Посіви соняшника в умовах Тернопільської області уражуються різноманітними хворобами, розвиток та поширення яких значною мірою залежать від погодних умов вегетаційного періоду, а також сортових особливостей культури.

У 2025 році зараження рослин **пероноспорозом** відмічено наприкінці фази трьох пар листків. Розвитку та прояву хвороби сприяли нестійкий температурний режим і опади, що випали в червні. У цей період уражено 0,7% рослин із розвитком хвороби 0,3%.

Протягом вегетаційного періоду найбільшого розвитку хвороба набула у фазі дозрівання кошиків — уражено 6,0-10,2% рослин, при розвитку хвороби 2,6%.

У 2026 році, за умови вологих погодних умов на початкових етапах вегетації, можливий прояв та інтенсивний розвиток пероноспорозу на посівах соняшнику.

Прояв **фомозу** у минулому році на соняшнику відмічено у фазу цвітіння. Погодні умови початку вегетаційного періоду були сприятливими для розвитку та поширення хвороби на посівах соняшнику.

Протягом вегетаційного періоду найбільшого розвитку хвороба набула у фазі досягання — уражено 6,2% рослин при розвитку хвороби 1,6%.

У 2026 році, за умов вологих погодних умов упродовж вегетаційного періоду, можливий прояв та інтенсивний розвиток фомозу на посівах соняшнику.

У 2025 році прояв **білої гнилі** соняшнику відмічено у фазу дозрівання. Розвитку хвороби сприяли підвищена відносна вологість повітря (понад 75%) та температура вище +20°C у період досягання насіння. Найвищий рівень ураження рослин відмічено у фазу побуріння кошиків.

У цей період білою гниллю уражено в середньому 1,6% рослин у слабкому ступені розвитку, при поширенні хвороби на 29% площ посівів соняшнику.

У 2026 році, за умов підвищеної температури та вологості повітря, а також наявності джерел інфекції, прогнозується можливий прояв і розвиток білої гнилі на посівах соняшнику.

Сіра гниль в посівах соняшнику із-за дефіциту вологи та тривалого підвищення температур повітря, що значно знизили відносну вологість повітря, проявилася в пізні строки – у фазу дозрівання. В період досягання різкі зміни погоди з теплої та сухої на прохолодну і дощову, дещо збільшили вологість повітря і тим самим сприяли помірному розвитку ботритісу на кошиках соняшнику і поширенню хвороби в посівах культури. Насіння, яке достигало в даних кошиках стало інфікованим.

Найбільше ураження рослин відмічено у фазу побуріння кошиків.

У цей період уражено 1,8-2,1% рослин у слабкому ступені розвитку, при поширенні хвороби на 25% площ посівів соняшнику.

У 2026 році, за умов підвищеної вологості та температури повітря, а також наявності джерел інфекції на рослинних рештках і в ґрунті, прогнозується можливий прояв і подальший розвиток сірої гнилі на посівах соняшнику, переважно в ущільнених та загущених посівах.

У звітному 2025 році прояв **септоріозу** відмічено у фазу дозрівання. Погодні умови початку вегетаційного періоду були несприятливими для розвитку та поширення хвороби на посівах соняшнику. У цей період уражено 0,1% рослин у слабкому ступені розвитку, при поширенні хвороби на 5% площ посівів.

У 2026 році, за умов наявності джерел інфекції (уражені рештки попередника, насіння, ґрунт), можливий прояв і розвиток септоріозу на посівах соняшнику, особливо у разі вологих погодних умов під час вегетації.

У 2025 році прояв **вертицильозного в'янення** соняшнику відмічено у фазу дозрівання.

На період збирання уражено 3,1% рослин у слабкому ступені розвитку, при поширенні хвороби на 14% площ посівів.

У 2026 році, за умов наявності джерел інфекції у ґрунті та на рослинних рештках, можливий подальший прояв і розвиток вертицильозного в'янення на посівах соняшнику, особливо на полях із порушенням сівозміни.

У фазу цвітіння на окремих ділянках відмічено появу спотворених кошиків, у яких квітки перетворювалися на листоподібні утворення (**філодії**).

На початку цвітіння філодії виявлено на 3% обстеженої площі (Кременецька зона обслуговування), при ураженні 1,1–2,0% кошиків у слабкому ступені.

За даними науковців, надійних і перевірених методів лікування філодії на сьогодні не існує. З метою профілактики у 2026 році рекомендується: використання здорового посівного матеріалу, стійкого до захворювання; контроль за бур'янами в посівах соняшнику; здійснення заходів проти комах-переносників інфекції.

Система заходів захисту соняшнику від шкідників та хвороб

(на основі рекомендацій Інституту рослинництва ім.В.Я.Юр'єва НАНУ)

Строк проведення	Шкідливі організми	Заходи	Прийоми, препарати, норми витрати (л, кг/т,л, кг/га)
1	2	3	4
Щорічні заходи в осінній та ранньо-весняний періоди	Дротяники, личинки хрущів, інші шкідники, пероноспороз, біла та сіра гнилі, фомоз	Організаційно-господарські та агротехнічні (сівозміна, підготовка ґрунту, підвищення його родючості, знищення бур'янів, впровадження стійких сортів, дотримання технології вирощування)	Повернення соняшнику на попереднє місце через 8-10 років, кращі попередники зернові колосові, кукурудза, інші просапні, ріпак (через 3-4 роки), насичення сівозміни цією культурою до 10%, внесення збалансованих органомінеральних та мікродобрих, гербіцидів у рекомендовані строки; основний і передпосівний обробіток ґрунту, оптимальні строки висіву і глибина загортання насіння, проведення фітосанітарної експертизи насіння посівних партій.
Березень-квітень	Основні шкідливі види комах	Проведення контрольних весняних обстежень у місцях зимівлі для прогнозування ступеня загрози сходам соняшнику	Відповідно до методичних рекомендацій
Квітень-вересень	Шкідники і хвороби	Фітосанітарний моніторинг посівів	- « -
Квітень (перед сівбою)	Пероноспороз, гнилі, фомоз, фомосис, вертицильоз, пліснявіння насіння	Знезараження насіння від збудників хвороб	Апрон XL, 350ТН 3л/т, вінцит 050 к.с. 2л/т, колфуго Супер,в.с. 2л/т, максим XL,т.к.с. 6л/т, фаер, ТН 2,5-3,0л/т, хілтон 500 КС0,8л/т, форсаж,к.с.0,8л/т, інші

	Дротяники та інші шкідники сходів	Протруювання насіння для захисту проростків та сходів	Гаучо 70WS, з.п.10,5кг/т, космос 250,ТН 4л/т, круїзер350, т.к.с.6-10л/т, форс 200, СК 2л/т, нупрід 600, ТН 8л/т, інші дозволені.
Від посіву до змикання рядків	Знищення ґрунтової кірки, бур'янів,шкідники впокращення фізіологічного стану рослин	Розпушування верхнього шару ґрунту за його ущільнення та появи сходів бур'янів відповідно до технології вирощування культури	Суцільне боронування посівів на 3-4день після сівби, боронування за появи 2-3пар листків поперек або по діаго-налі поля. За потреби проводять міжрядні культива-ції: 1-шу на глибину 6-8см, 2-гу-8-10см.
Сходи-1-2 пара справжніх листків	Сірий(понад 2 екз. на кв.м) та інші довгоносики, піщаний мідляк ,ін.	Обробка посівів інсектицидами	Ефективні суміші фосфорорганічних і піретроїдних препаратів у половинних нормах витрат або комбіновані препарати (данадим Мікс, пірінекс Супер, суфрон, хантер, хлорпіривіт-агро)
Фаза 2-4 пари справжніх листків	Несправжня борошниста роса	На ділянках гібридизації – видалення і спалювання уражених рослин	Амістар Екстра 280 КС, 0,75-1 л/га, брандер, КС 0,8-1,0л/га, капо КС, 0,75-1,0л/га, кустодія, КС 1,0-1,2л/га, інші
		Обробка фунгіцидами	
	Під час масового відкладання яєць лускокрилими	Проведення обстежень посівів	Випуск трихограми (за рекомендаціями)
	Попелиці – в разі заселення понад 10% рослин	- « -	Енжіо, к.с., 0,18 л/га, децис ф-люкс 25 ЕС, КЕ 0,3л/га,кораген 20,КС 0,15л/га, пірінекс Супер, КЕ 0,75-1,25л/га, коннект 112,5 КС 0,5-0,6л/га, ін.
Перед цвітінням	Попелиці – в разі заселення понад 20% рослин і наявності на кожній 40-50 екз. та за відсутності ентомофагів, клопи (ягідний, лю-церновий, польо-вий) 2 екз./кошик	- « -	- « -
	За умов очікування епіфітотії: гнилей кошиків фомопсису несправжньої борошнистої роси	Обробка посівів: (перша – на початку цвітіння, друга – через 14 діб після першої)	Дерозал, к.с., 0,5 л/га, амістар Голд 250 КС 0,5-1,0 л/га, тайтл, танос, в.г. 0,4-0,6 кг/га,колфуго Супер, в.с., 2 л/га, ретенго, КЕ 0,75 л/га, замір, ЕВ 1,0-1,5 л/га, бампер Супер, КЕ1,0-1,5 л/га,

			кусто́дія, КС1,0-1,2 л/га
Цві́тіння	Під час масового відкладання яєць совками, лучним метеликом	Після проведення обстежень обробка посівів	Випуск трихограми (за рекомендаціями)
Налив насіння	Клопи (ягідний, люцерновий, польовий) 2 екз. та соняшникова вогнівка і люцернова совка – 3 гус./кошик		Обробки за рекомендаціями; Децис f -Люкс, к.е., 0,3 л/га, ХАНТЕР, КЕ 0,8-1,5 л/га, ДиХлор БТ, КЕ 0,8-1,5 л/га, інші дозволені
На початку побуріння кошиків	За високої вологозабезпеченості (ГТК>1,5) і вологості насіння 25-30%	Десикація	Аргумент, вулкан Плюс, РК, 3л/га, баста 150 РК 2 л/га (за вологості насіння 33-37%), реглор Спектрум, РК 2-3л/га, везувій, РК , 2-3 л/га, гліфос Супер, в.р., 2,4 л/га, домінатор, космік, РК 3 л/га, раудап Екстра, РК 2,4 л/га, ретро, РК 2-3 л/га, інші дозволені
Перед збиранням урожаю	За умов помірного розвитку білої та сірої гнилей кошиків, пероноспорозу	Видалення та знищення уражених рослин в насінневих ділянках	
Збирання урожаю	Для обмеження розвитку білої та сірої гнилей на кошиках	За побуріння 75-85% кошиків та вологості насіння 12-14% через 7-10 днів після десикації	
Після збирання урожаю	Основні шкідники та збудники хвороб	Для зменшення кількості інфекції збудників хвороб та чисельності шкідників	Подрібнення та заорювання післязбиральних решток, видалення й спалювання залишків у місцях обмолоту і доробки насіння Очищення, підсушування насіння до вологості 7% (посівне) і 12% (товарне)

Боротьба з бур'янами в посівах соняшнику

Найпоширенішими бур'янами у посівах соняшнику є: з двосім'ядольних однорічних - лобода біла, щириця, курай, амброзія полинолиста, гірчак березкоподібний, з багаторічних – осоти, молочай, березка польова. Односім'ядольні однорічні представлені плоскухою звичайною, мишіями, а багаторічні – пирієм повзучим, гумаєм.

Види бур'янів	Назва гербіциду	Норма витрати кг, л /га	Спосіб, строки обробітку, обмеження, фаза розвитку культури, бур'янів
Однорічні злакові та двосімядольні	Трифлурекс 240 Трефлан (трифлурекс) 480,к.е.	4-10 2-5	Обприскування ґрунту з негайним загортанням до сівби, під час сівби або до сходів культури Обприскування ґрунту - до сходів культури - до посіву або до появи сходів культури - «- - « - - після сівби, але до появи сходів - у фазі 4 листків культури - у фазі 3-5 листків культури - до сівби, під час сівби, після сівби, але до появи сходів культури
	Стомп,к.е. Тайфун,к.е.	3-6 1,6-2,1	
	Харнес (герб 900, еталон,)к.е.	1,5-3	
	Дуал Голд 960ЕС,КЕ	1,0-1,6	
	Трофі,к.е.	1,5-2	
	Ацетоган900,к.е.	2-2,5	
	Євро-лайтінг,в.р. Оскар Преміум,СЕ Герб 900,КЕ	1-1,2 3,5-4,0 1,5-3,0	
Однорічні та багаторічні двосімядольні	Експрес75,в.г.+ПАР Тренд (гібрид стійкий до трибенурону)	50г/га+200 мл/га	Обприскування посівів у період вегетації у фазу 2-8 листків культури
Однорічні двосімядольні	Гоал (галіган),к.е.	0,8-1	Обприскування ґрунту після сівби, але до сходів культури
Однорічні двосім'ядольні та деякі злакові	Гезагард(байпас, нельсон,промекс),к.с.	2-4	Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби або до сходів культури
Однорічні злакові та деякі двосімядольні	Грінфорт Екстра, КС	4,0-4,5	Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби або по сходах у фазі 3-5 листків культури
Одно- та багаторічні злакові	Арамо,к.е. Норвел,к.е.	1-2 1-3	Обприскування від фази 3 листків до кінця кушіння однорічних злакових бур'янів, за висоти пір'ю 10-20см (незалежно від фази розвитку культури)
Однорічні злакові	Агіл 100 (шогун),к.е. Фуроре супер,м.в.е. Пантера,к.е.	0,6-0,8 0,8-2,0 1-1,25	Обприскування вегетуючої культури у фази 2-4 листків бур'янів (незалежно від фази розвитку культури) Обприскування за висоти бур'янів 3-5 см, незалежно від фази розвитку культури - у фазі 2-4 листків бур'янів незалежно від фази розвитку культури - за висоти 3-5см бур'янів
	Фюзілад Форте,к.е.	0,5-1,0	
	Центуріон,к.е.+ПАР «Аміго»	0,2- 0,4+0,6-1,2	
	Селект,к.е.	0,4-0,8	
Багаторічні злакові	Агіл 100 (шогун),к.е. Гамма Тотал ЕС,к.е. Фюзілад Форте,к.е. Пантера,к.е. Селект 120,к.е. Центуріон,к.е.+	1-1,2 2-3 1-2 1,75-2 1,4-1,8 0,4-	Обприскування за висоти бур'янів 10-15см (незалежно від фази розвитку культури) -15-20см бур'янів незалежно від фази розвитку культури

	ПАР «Аміго»	0,8+1,2-2,4	
	Оберіг Гранд, к.е.+ ПАР «Корона»	0,4- 0,6+1,2-1,8	
Одно- та багаторічні злакові та двосім'ядольні	Гліфос Супер, в.р. (однорічні)	1,6-3,2	Обприскування вегетуючих бур'янів весною за 2 тижні до висівання (до обприскування виключити всі механічні обробки крім ранньовесняного закриття вологи) Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
	- « - (багаторічні)	3,2-4,8	
	Клінік, в.р.	2-5	
	Ураган Форте, в.р.к.	1,5-3	
	Аргумент, в.р.	2-6	
	Ураган Форте, в.р.к.	2-4	
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Раундап Класік (домінатор, торнадо, директор), в.р	2-4	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
	Клінік, в.р.	2	
	Космік, в.р.	3-5	
Багаторічні злакові та двосім'ядольні	Домінатор, торнадо, в.р.	4-6	- « -
	Космік, в.р.	5-6	

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ РІПАКУ

До найнебезпечніших шкідників ріпаку належать шкідники, які поділяються на дві групи:

- шкідники вегетативних органів – хрестоцвіті блішки, ріпаковий пильщик, ріпаковий прихованохоботник, ріпаковий білан;
- шкідники генеративних органів – капустияна попелиця, ріпаковий квіткоїд.

Втрати врожаю, завдані шкідливими комахами коливаються від 15 до 28%.

Навесні минулого року **хрестоцвіті блішки** розвивалися за умов теплої з незначними опадами погоди. У фазу першого справжнього листка жуками хрестоцвітих блішок було пошкоджено 5,0% рослин ярого ріпаку.

Тепла з помірними опадами погода у вересні, сприяла розвитку цих шкідників на посівах озимого ріпаку.

На сходах ріпаку урожаю 2026 року, шкідником було пошкоджено 3,3% рослин, в слабкому ступені.

Через несприятливі погодні умови у жовтні місяці, збільшення чисельності блішок не спостерігалось.

Зимуючий запас хрестоцвітих блішок становить – 3,0 екз/кв.м.

В наступному 2026 році, враховуючи сприятливі погодні умови для розвитку шкідника та достатній зимуючий запас, можна очікувати значну шкідливість хрестоцвітих блішок на посівах озимого та ярого ріпаку.

Розвиток **ріпакового пильщика** проходив в двох поколіннях.

На бур'янах і частково на посівах ярого ріпаку проходив розвиток першого покоління цього шкідника.

Псевдо гусеницями першого покоління шкідника на посівах ярого ріпаку пошкоджено 1,9% рослин, при середній чисельності 0,8 екз/кв.м.

Літ та яйцекладка ріпакового пильщика другого покоління восени цього року, проходила в сприятливих погодних умовах, інтенсивність льоту шкідника становила 2,0-4,0 екз/100п.с.

Відродження псевдо гусениць було відмічено 5 вересня. За період осіннього живлення псевдо гусеницями шкідника на посівах озимого ріпаку було пошкоджено 4,4% рослин, при середній чисельності 1,6 екз/кв.м.

Зимуючий запас – 0,6 екз/кв.м.

В наступному році, беручи до уваги достатній зимуючий запас шкідника, при сприятливих умовах розвитку, слід очікувати зростання шкідливості ріпакового пильщика першого покоління на посівах ярого ріпаку, та другого покоління на посівах озимого ріпаку. Необхідно запланувати хімічні обробки інсектицидами.

У березні тепла погода з періодами короткочасного похолодання сприяла ранньому заселенню посівів озимого ріпаку жуками **ріпакового квіткоїда**. Активність шкідника протягом вегетаційного періоду була високою, чому сприяла помірно тепла погода з незначною кількістю опадів.

У фазу бутонізації на початку цвітіння озимого ріпаку ріпаковим квіткоїдом було пошкоджено 5,1% рослин та 3,0% бутонів. У цей самий період на ярому ріпаку шкідником було пошкоджено 7,0% рослин та 2,9% бутонів. Надалі зростання чисельності ріпакового квіткоїда було стримано завдяки проведенню інсектицидних обробок посівів.

За результатами осінніх обстежень встановлено, що зимуючий запас ріпакового квіткоїда становить 3,2 екз/кв.м., що відповідає рівню минулого року.

У 2026 році можливе масове заселення посівів озимого та ярого ріпаку ріпаковим квіткоїдом до загрозливих рівнів чисельності. Рекомендується заздалегідь запланувати проведення хімічних обробок інсектицидами.

Тепла погода з незначною кількістю опадів у період яйцекладки та відродження личинок у минулому році сприяла підвищенню чисельності стеблового **капустяного прихованохоботника**. До кінця фази формування зерна озимого ріпаку, шкідником було пошкоджено 3,7% рослин ріпаку, середня чисельність 1,0 екз/рослину.

На посівах ярого ріпаку, шкідником було пошкоджено 3,2% рослин, середня чисельність 1,0 екз/рослину.

За прогнозом, у 2026 році, за умов помірно теплої погоди в період стеблування – формування зерна можливе збільшення чисельності та шкідливості стеблового капустяного прихованохоботника на посівах ріпаків. Погодні умови у звітному році в період яйцекладки та відродження личинок сприяли підвищенню чисельності ріпакового **насіннєвого прихованохоботника**.

До кінця фази дозрівання зерна ярого ріпаку, шкідником було пошкоджено 7,2% рослин та 2,4% стручків.

На посівах озимого ріпаку до кінця фази дозрівання зерна пошкодження сягало 9,3% рослин та 5,5% стручків, середня чисельність 1,0 екз/стручок.

У 2026 році, за помірно теплої погоди з невеликими опадами у період стеблуння – формування зерна, можливе подальше збільшення чисельності та шкідливості ріпакового насінневого прихованохоботника на посівах ріпаку. Рекомендується завчасно запланувати проведення інсектицидних обробок з метою обмеження розвитку шкідника.

У 2025 році помірно тепла погода з незначною кількістю опадів у період льоту та яйцекладки шкідника сприяла збільшенню чисельності **капустяної галиці**.

До кінця фази формування зерна озимого ріпаку личинками шкідника було пошкоджено 5,1% рослин та 2,5% стручків, із середньою чисельністю 6,9 екз/стручок.

До кінця фази формування зерна ярого ріпаку личинками капустяної галиці пошкоджено 6,3% рослин та 3,0% стручків при середній чисельності личинок 7,0 екз/стручок.

У 2026 році, за умов помірно теплої погоди з невеликими опадами в період цвітіння та формування зерна, можливе збільшення чисельності та шкідливості личинок капустяної галиці на посівах озимого та ярих ріпаків.

Погодні умови травня минулого року були нестійкими, із коливаннями температурного режиму та нерівномірним розподілом опадів, переважно у вигляді злив, не сприяли розвитку капустяної попелиці. У подальшому, періодичні дощі в червні та обмежувальний вплив ентомофагів стримували зростання чисельності капустяної попелиці на посівах ярого ріпаку. У фазу утворення розетки шкідником було заселено 6,0% рослин, при середній чисельності 9,0 екз/рослину.

В посівах озимого ріпаку шкідником було пошкоджено 3,0% рослин, при середній чисельності 5,6 екз/рослину.

Зимуючими яйцями капустяної попелиці було заселено 1,2% рослин ріпаку, при середній чисельності 2,0 екз/рослину.

Прогнозується, що у 2026 році, за умов теплої та вологої погоди протягом вегетаційного періоду, можливе збільшення чисельності та рівня шкідливості капустяної попелиці на посівах ріпаку.

У 2025 році за вегетаційний період розвитку **підгризаючими совками** було пошкоджено 1,3% рослин ярого ріпаку, при середній чисельності гусениць 0,3 екз/кв.м. Погодні умови вересня сприяли розвитку шкідника на посівах озимого ріпаку.

На сходах озимого ріпаку урожаю 2026 року шкідником було пошкоджено 1,0% рослин у слабкому ступені при середній чисельності гусениць 0,2 екз/кв.м. на 12% площ.

Листогризучими совками у минулому році за період розвитку було пошкоджено 2,4% рослин ярого ріпаку при середній чисельності гусениць 0,4 екз/кв.м на 56% площ.

На початку вегетації шкідником було пошкоджено 1,4% рослин озимого ріпаку у слабкому ступені, при середній чисельності 0,3 екз/кв.м на 14% площ.

У 2026 році, враховуючи зимуючий запас шкідника, можливе зростання чисельності та шкідливості листогризухих та підгризаючих совок на посівах озимих та ярих ріпаків.

Весною 2025 року прояв **чорної ніжки** на посівах ярого ріпаку відмічено у III декаді квітня у фазу сходи – 2-4 справжні листки. Ураженість рослин становила 1,3%. На посівах озимого ріпаку перші ознаки хвороби виявлено у II декаді вересня.

Розвиткові хвороби сприяла підвищена вологість ґрунту після випадання дощів. Рівень ураженості рослин становив 1,0%.

Враховуючи агрометеорологічні умови звітнього року, у 2026 році, за вологих і прохолодних умов у період появи сходів, можливий активніший прояв та розвиток чорної ніжки на посівах ріпаку. Найвищий ризик очікується на кислих та важких за механічним складом ґрунтах, де спостерігається погіршення аерації та накопичення патогенних мікроорганізмів у верхньому шарі ґрунту.

На весні минулого року на посівах озимого ріпаку **пероноспороз** проявився у фазі стеблуння та мав слабкий розвиток. Подальшому поширенню і розвитку хвороби сприяли погодні умови травня – червня, коли спостерігалася нестійка погода з періодичними опадами.

Уповдовж вегетаційного періоду найбільшого розвитку хвороба набула у фазі формування насіння. Уражено 5,8% рослин, розвиток хвороби становив 1,9%, поширення відмічено на 68% площ посівів ярого ріпаку.

На посівах ярого ріпаку пероноспорозом було уражено 3,1%, із розвитком хвороби 1,4% при поширенні на 52% площ.

Тепла й суха погода у вересні та на початку жовтня у 2025 році не сприяла розвитку збудника хвороби. Прояв пероноспорозу на посівах озимого ріпаку відмічено у III декаді вересня, при ураженні 4,2% рослин і розвитку хвороби 0,5%.

З урахуванням наявного інфекційного запасу в ґрунті та рослинних рештках, у 2026 році, за вологих і прохолодних умов весняного періоду та першої половини літа, можливий активний прояв та інтенсивний розвиток пероноспорозу на посівах ріпаку.

У минулому році прояв **бактеріозу коренів** озимого ріпаку відмічено в II декаді квітня, аналогічно до попереднього року.

Погідні умови початку весняного вегетаційного періоду були помірно сприятливими для розвитку та поширення збудника хвороби.

Ураженість рослин становила 1,3%, хвороба проявлялася у слабкому ступені розвитку, при поширенні на 14% посівів озимого ріпаку.

На посівах ярого ріпаку прояву бактеріозу не відмічено.

З огляду на наявність інфекційного початку у ґрунті та на рослинних рештках, у 2026 році можливий прояв та розвиток бактеріозу коренів на посівах

ріпаку, особливо за надмірного зволоження ґрунту, ущільнення посівів та недотримання сівозміни

У другій декаді жовтня, після випадіння дощів та за умов відносно низьких денних температур жовтня, на 8% обстежених площ відмічено ознаки ураження рослин озимого ріпаку **циліндроспоріозом** – 0,8-3,0% рослин.

В 2026 році, враховуючи наявний запас інфекції циліндроспоріозу, можна прогнозувати розвиток даної хвороби в посівах ріпаку. Інтенсивність прояву та шкідливість патогенів у період вегетації зростатимуть за сприятливого гідротермічного режиму, а також у разі недотримання технологічних вимог вирощування та систем захисту озимого та ярого ріпаків.

У 2025 році прояв **альтернаріозу** озимого ріпаку відмічено в кінці III декади травня, у період росту стручка. Протягом вегетаційного періоду найбільшого розвитку хвороба набула у фазі досягання насіння. Уражено 10,0% рослин, розвиток хвороби становив 2,9%, при поширенні на 100% площ посівів озимого ріпаку.

На посівах ярого ріпаку альтернаріозом було уражено 5,7% рослин, із розвитком хвороби 2,1%, при поширенні на 34% площ.

З урахуванням наявного запасу в ґрунті та рослинних рештках, у 2026 році, за вологих погодних умов у період формування та наливу зерна, можливий активний прояв та інтенсивний розвиток альтернаріозу на посівах ріпаку. Для зменшення шкодочинності хвороби рекомендується застосування сівозміни, використання стійких сортів та протруєного насіння, регулювання густоти посівів, а також контроль мікроклімату в посівах через дотримання агротехнічних заходів.

Минулого року **сіра гниль** на посівах озимого ріпаку проявилася у фазу формування і мала незначний розвиток. Після випадання дощів, на загущених посівах, створилися помірно-сприятливі умови для розвитку та поширення хвороби на посівах озимого ріпаку. У цей період було уражено до 0,7% рослин озимого ріпаку.

Прояв **білої гнилі** на посівах озимого ріпаку відмічено у III декаді червня, у фазі формування насіння. На період збирання ураженість рослин становила 1,2% при поширенні хвороби на 10% площ посівів озимого ріпаку.

На посівах ярого ріпаку білою гниллю було уражено 0,7% рослин, при поширенні на 7% площ (Кременецька зона обслуговування).

У 2026 році, за наявності джерел інфекції (склероціїв у ґрунті та на рослинних рештках) і вологих погодних умов у період вегетації, можливий прояв та розвиток гнилей, зокрема білої та сірої, на посівах ріпаку.

Система заходів захисту ріпаку від шкідників і хвороб

Строки проведення	Шкідники, хвороби	Зміст заходів, назва та норми препаратів кг, л/га, кг, л/т
Щорічно	Шкідники, хвороби, бур'яни	Організаційно-господарські та агротехнічні заходи: посів ріпаку по ріпаку не раніш, як через 4-5 років, сіяти по кращих попередниках тобто одно- і багаторічних бобових травах, зернових колосових, зайнятих і чистих парах, внесення збалансованого добрива, підготовка ґрунту та систематичні спостереження за фітосанітарним станом посівів
Перед посівом	Основні шкідники (хрестоцвітні блішки, попелиця, квіткоїд, листоїд, пильщик, совки) і хвороби (пліснявіння, чорна ніжка, фомоз, альтернаріоз, бактеріоз, пероноспороз, гнилі)	Протруєння очищеного і каліброваного насіння: Космос 250 т.к.с., Круїзер OSR 322 FS, т.к.с., Максим XL 035 FS, т.к.с., Модесто 480 FS,ТН, Нупрід 600,ТН, Табу, КС, інші відповідно до «Переліку....».
Сходи озимого ріпаку	Чорна ніжка	Розпушування міжрядь, боронування
	Хрестоцвітні блішки (ЕПШ-5 екз. кв.м) Ріпаківі пильщики і листоїди (3 екз. на кв.м) прихованохоботники	Обприскування: Децис Профі 25 WG, Децис f-Люкс 25 ЕС, Сумі-Альфа 5% КЕ, Ф'юрі в.е. Фастак,к.е., інші, відповідно до «Переліку....».
Фази 2-4 листків утворення розетки озимого ріпаку	Хрестоцвітний і капустяний білани: 2 гусениці на кв.м, хрестоцвітні клопи та інші	Обприскування інсектицидами: Децис Профі 25 WG, Децис f-Люкс 25 ЕС.
	Пероноспороз, альтернаріоз, сіра гниль, септоріоз, фомоз, інші	Обробка фунгіцидами (за появи перших ознак хвороби): Альєтт 80 WP, ЗП, Ридоміл Голд МЦ 68 WG, в.г., Форсаж 500 SC, к.с., Колосаль, КЕ, Містік, к.е., Штефікур, КС, Карамба в.р. та інші.
Навесні при відновленні вегетації озимого і з'явлення сходів ярого ріпаку	Хрестоцвітні блішки	Обприскування інсектицидами: Децис Профі 25 WG, Сумі-альфа, КЕ, Альфа Супер 330 ЕС, Біскайя 240 OD.
	Чорна ніжка, бактеріоз, снігова плісень	Розпушення міжрядь, боронування. Підживлення азотними добривами (озимого).
Фаза 2-4 листків	Фомоз, пероноспороз, борошниста роса, альтернаріоз	Обробка попередньо вказаними фунгіцидами (за перших ознак хвороб) Альтерно, КЕ, Альєтт 80 WP, ЗП, Амістар Екстра 280 SC, КС, Ридоміл Голд МЦ 68 WG, в.г. Колосаль, КЕ, Містік, к.е., та інші.

За висоти культури 15-20 см.	Фомоз, циліндрспоріоз, (ріст регулююча дія)	Обприскування посівів Тілмором 240 ЕС к.е.
Фаза 4-6 листків початок бутонізації	Ріпаковий пильщик, прихованохоботник, клопи	Обприскування інсектицидами за наявності економічного порогу шкідливості (ЕПШ) тими ж інсектицидами, що у фазу 2-4 листків, утворення розетки озимого ріпаку
Період бутонізації	Капустяна совка, білани Гусениці 1-2-го віків (ЕПШ 2-3 екз. на кв.м)	Випуск трихограми на початку та в період масового відкладання яєць метеликами совок та біланів з розрахунку в перший строк 20 тис. самок на га, в другий і третій – одна самка трихограми на 20 яєць шкідника на кв.м, з біопрепаратів – лепідоцид, р. 3-4 кг/га.
Наприкінці бутонізації	Ріпаковий квіткоїд, стебловий хрестоцвітний і насінневий прихованохоботники (ЕПШ 5-6 жуків на рослину) ріпаковий пильщик, капустяна попелиця, клопи	Обприскування інсектицидами посівів (насінневих та призначених на технічні цілі): Біскайя 240 OD, Децис Профі 25 WG, Каратель ЕС, КЕ, Вантексом, мк.с. за 20 днів до збирання, та інші.
Перед збиранням за 14 днів	Альтернاریоз, фомоз, сіра гниль	Десикація за вологої погоди і побуріння 70% стручків: Раундапом Екстра, Гліфоганом, Домінатором Мега, Вулканом Плюс, Ураганом Форте 500 SL, Реглоном Супер 150 SL, РК, та інші.
Збирання	Пліснявіння, альтернاریоз, фомоз, гнилі	За рівномірного фізіологічного дозрівання рослин (вологість насіння в побурілих стручках цент-рального стебла дорівнює 25%) – роздільний спосіб, за технічної стиглості рослин і вологості насіння 12-14% - пряме комбайнування.
Після збирання	Збудники хвороб, насіння бур'янів	Глибока оранка на зяб. Підсушування, очищення та калібрування насіння.

Боротьба з бур'янами в посівах ріпаку

Озимий ріпак частіше засмічується багаторічними коренепаростковими (осотами), кореневищними (пирій повзучий), озимими та зимуючими бур'янами.

В разі застосування гербіцидів забороняється використання соломи на корм тваринам, олії – в харчовій промисловості.

Види бур'янів	Назва гербіциду	Спосіб строки обробки, обмеження, фази розвитку культури, бур'янів
Однорічні та багаторічні злакові та двосімя'дольні	Раундап Екстра, в.р. Гліфоган (домінатор, директор, Глісол Євро, в.р.	Обприскування вегетуючих бур'янів навесні за 2 тижні до сівби (до обприскування виключити всі механічні роботи, крім ранньовесняного закриття вологи).
	Гліфос 360 в.р.	
	Гліфовіт, РК	
	Фелікс, ВГ	
Однорічні та багаторічні злакові	Пантера, к.е.	Обприскування : від фази 3 листків до кінця куціння однорічних злакових бур'янів, за висоти пір'ю 15-20 см (незалежно від фази розвитку культури) -у фазі 3-4 листків бур'янів.
	Шквал, КЕ	- за висоти бур'янів 10-15 см незалежно від фази розвитку культури.
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Гліфоголд, РК, (гліфоган,домінатор)	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника.
Багаторічні злакові та двосім'ядольні	Гліфоголд, РК, (гліфоган, домінатор, напалм)	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника.
Однорічні злакові і деякі двосім'ядольні	Дуал Голд 960 ЕС, КЕ	Обприскування ґрунту до висівання або до появи сходів культури (у зонах недостатнього зволоження – із загортанням).
	Тайфун, КЕ	
	Трофі 90, ЕС, к.е.	
	Трефлан 480, КЕ (ріпак ярий)	Обприскування ґрунту з негайним загортанням) до висівання, під час висівання або до сходів культури.
Однорічні злакові (ріпак ярий та озимий)	Оберіг, КЕ	Обприскування у фазі 2-4 листків бур'янів
	Оберіг Гранд, к.е.+ ПАР Корона	
	Фюзілад Форте 150 ЕС, к.е.	
	Міура КЕ	Обприскування бур'янів у фазі 2-4 листків (незалежно від фази розвитку культури)
	Тарга Супер,КЕ	Обприскування по вегетуючій культурі у фазі 3-5 листків у бур'янів
	Пантера,к.е.	Обприскування по вегетуючій культурі у фазі 3-4 листків у бур'янів
	Селект 120 (блейд) к.е.	Обприскування посівів за висоти бур'янів 3-5 см (незалежно від фази розвитку культури).
	Тарга Супер, к.е.	Обприскування культури у фазі 3-5 лист
Падалиця зернових культ.	Агіл, к.е.	Обприскування в період вегетації у фазі 3-6 листків у бур'янів

Багаторічні злакові (ріпак ярий та озимий)	Селект 120 к.е.	Обприскування посівів за висоти бур'янів 15-20 см (незалежно від фази розвитку культури)
	Міура, КЕ	
	Пантера, (Лемур)к.е.	
	Фюзілад Форте, к.е.	
	Оберіг Гранд, к.е. + ПАР Корона	Обприскування за висоти бур'янів 10-15 см, незалежно від фази розвитку культури
	Блейд, к.с.	
	Оберіг, к.е.	
	Цент, КЕ + Пар Атом	
Центуріон, КЕ + ПАР «Аміго»	Обприскування по вегетуючій культурі у фазі 3-6 листків у бур'яну	
Гамма Тотал ЕС, КЕ		
Тарга Супер, КЕ		
Однорічні злакові та двосім'ядольні (ріпак ярий і озимий)	Комманд 48, КЕ (Командир)	Обприскування ґрунту до або після появи сходів культури
		Обприскування ґрунту до посіву, до появи сходів або у фазу 2 справжніх листків культури
		Обприскування ґрунту до появи сходів культури
Каліф Мега, ФК		
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д, багаторічні коренепаростков і бур'яни	Штефклорам, РК (ріпак озимий)	Обприскування у фазі 6-8 листків у однорічних бур'янів; у фазі розетки – початок формування генеративного пагону (2-8 см) у осотів
	Клопіралід 300, РК	Обприскування при появі 1-3 пар справжніх листків у культури (фаза розвинених розеток у осотів)
	Галера Супер, РК	Обприскування восени та навесні у фазу 2-4 справжніх листків до фази появи квіткових бутонів у культури
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні (ріпак ярий та озимий)	Мікадо, РК	Обприскування посівів від фази 3-4 листків до появи квіткових бутонів у культури
	Лонтрел 300, в.р. Лонтрел Гранд, в.г. (Осотин, Вільямс)	Обприскування посівів у фазі 6-8 листків у однорічних бур'янів, у фазу розетки – початок формування генеративного пагону 2-8 см у осотів
	Лукар -7, РГ	Обприскування у фазі 3-4 листків культури
	Галера 334 SL (галеон) в.р.	-у фазі 3-4 листків до появи квіткових бутонів у культури
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні (в т.ч. осоти рожевий та жовтий) та однорічні злакові	Галера Супер, РК + Фюзілад Форте, к.е.	Обприскування посівів восени (озимий ріпак) або на весні від фази 3 справжніх листків до фази подовження стебла включно у культури в момент, коли осоти досягають фази розетки-початку стеблуння, а злакові бур'яни:однорічні – фази 2-4 листків, багаторічні – висоти 15-20 см
Однорічні та багаторічні дводольні (в т.ч.		

осоти рожевий та жовтий) та однорічні і багаторічні злакові (в т.ч. пирій повзучий)		
Однорічні в т.ч. з родини капустяних (гірчиця, талабан, кучерявець Софії) та багаторічні дводольні	Галера Супер, РК + Сальса 75, ЗП + ПАР Тренд 90 (ріпак озимий)	Обприскування посівів восени або навесні від фази 2 справжніх листків до фази подовження стебла включно у культури на ранніх стадіях розвитку однорічних бурянів

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ КАРТОПЛІ

Колорадський жук – залишається домінуючим і найнебезпечнішим шкідником картоплі в області.

За умов ранньої, теплої весни температура ґрунту на глибині 10 см прогрівалася до 11–12°C, що сприяло міграції жуків у верхній шар ґрунту. Проте вихід шкідника затримувався через нічне зниження температури поверхні ґрунту до +3...–3°C — жуки залишалися під грудочками ґрунту біля поверхні. Вихід жуків розпочався 1 травня і був тривалим через прохолодну погоду та заморозки у першій декаді травня, продовжуючись і в другій декаді місяця. Заселення ранніх посадок картоплі відмічено 5 травня, масове — у другій половині травня (фаза утворення бічних пагонів).

Початок відкладання яєць спостерігався 12 травня, а з 17 травня відмічено високу плодючість самок та збільшення кількості яйцекладок. Масова поява та розвиток личинок відбувалися в період бутонізації — початку цвітіння за умов нестійкого температурного режиму та дефіциту опадів. Чисельність і шкідливість личинок I покоління була високою: пошкоджено 49,6% рослин, з яких 84% — у слабкому, 16% — у середньому ступені. На посадках застосовувалися інсектицидні обробки проти шкідника.

Розвиток жуків у літній період за підвищених температур проходив швидко: жуки літнього покоління вийшли з ґрунту у другій декаді липня, у фазу ягодоутворення, за середньої чисельності 1,8 імаго на рослину та заселенні 5,6% рослин. Нестійкий температурний режим і недостатня кількість опадів у другій половині липня помірно сприяли яйцекладці. Відродження личинок розпочалося 29 липня; живлення тривало у першій та другій декадах серпня за умов сухої, спекотної погоди і низької кормової бази. Сильний дефіцит опадів та перегрівання ґрунту спричинили раннє (на 2 тижні) в'янення

бадилля на ранніх сортах та передчасне засихання листя на середніх і пізніх сортах.

II покоління колорадського жука було менш чисельним і завдало менших пошкоджень — уражено 16,3% рослин, з яких 93% — у слабкому та 7% — у середньому ступені.

Осінні обстеження показали, що запас зимуючого колорадського жука становив: на полях господарств — 1,3 екз/кв.м, на присадибних ділянках — 2,5 екз/кв.м.

У 2026 році, враховуючи значний запас зимуючого шкідника та ймовірну добру перезимівлю, колорадський жук залишатиметься одним із найнебезпечніших шкідників картоплі та томатів. Необхідно запланувати хімічні обробки інсектицидами на посадках картоплі та інших пасльонових культур.

У третій декаді квітня минулого року значні коливання температури повітря (від +1° до +22°C) та заморозок на поверхні ґрунту призвели до ослаблення ростків картоплі. Відмічено ураження окремих проростків **ризиктоніозом**.

Сходи картоплі з'являлися в першій половині травня за умов помірно теплої погоди, низьких нічних температур (+6...+3°C) та слабких опадів. Прояв хвороби та її слабкий розвиток спостерігався переважно на ранніх посадках картоплі, висаджених у першій половині квітня в недостатньо прогрітий ґрунт, а також на ділянках, де використовували неякісний і непротруєний насіннєвий матеріал (джерелом інфекції була насіннєва інфекція). У фазу сходів ризиктоніозом було уражено 0,3% рослин, розвиток хвороби становив 0,2%.

У фазу бутонізації – цвітіння, за умов неістотних опадів та високої відносної вологості повітря (65%), хвороба проявлялася у вигляді незначної форми «білої ніжки». Ураження становило 0,3–0,9% рослин за слабкого розвитку хвороби — 0,3%.

Незначний розвиток ризиктоніоз мав і в серпні: за результатами аналізу бульб встановлено ураження 1,1–1,3%.

У 2026 році, за умов вологості та холодної весни, зважаючи на наявність інфекції на насіннєвому матеріалі, слід прогнозувати появу та розвиток ризиктоніозу на посадках картоплі.

У звітному році протягом другої половини червня спостерігалася нестійка погода: випадали дощі, подекуди — зливи та грози, місцями спостерігався град. Відносна вологість повітря утримувалася на рівні 71–73%, що є близьким до норми. Прояв **фітофторозу** на листках картоплі ранніх сортів відмічено наприкінці фази бутонізації.

Надалі переважала помірно тепла та жарка погода з дефіцитом опадів, що стримувало інтенсивний розвиток фітофторозу. У фазу цвітіння уражено: 2,4% рослин ранніх сортів, 2,7% — середніх і 3,1% — пізніх, при розвитку хвороби на рівні 0,6–0,9%. Масового поширення фітофтороз набув у фазу ягдоутворення, у другій декаді липня, після рясних дощів і зниження температурного фону.

Наприкінці вегетації, коли період дозрівання проходив за умов високих температур, значного дефіциту опадів і низької відносної вологості повітря, хвороба продовжувала розвиватися. Уражено 12,4% рослин ранньої картоплі (розвиток хвороби — 2,7%) та 15,9% рослин пізньої картоплі (розвиток — 3,8%). Найбільший ступінь ураження бадилля зафіксовано на ділянках, де не проводили хімічних обробок.

Під час збирання врожаю, за результатами аналізу бульб, встановлено ураження фітофторозом на рівні 2,9–3,4%.

У 2026 році, враховуючи значний запас зимуючої інфекції та ймовірно вологий і теплий літній період, зберігається висока ймовірність прояву, масового поширення та інтенсивного розвитку фітофторозу на посадках картоплі ранніх і пізніх сортів.

У другій декаді червня минулого року після випадання опадів, відмічено прояв **макроспоріозу** на посадках картоплі у фазу бутонізації. Ураження становило 0,6–0,8% рослин при розвитку хвороби на рівні 0,2–0,3%.

Більш широкого розвитку хвороба набула у фазу ягодоутворення — початку дозрівання, внаслідок чергування жаркої сухої погоди зі сильними росами та короткочасними незначними дощами. У цей період було уражено 2,3% рослин ранньостиглих сортів (розвиток — 0,7%); 4,1% рослин середньостиглих сортів (розвиток — 1,3%); 5,4% рослин пізньостиглих сортів (розвиток — 1,6%). Ураження відмічено на 100% обстежених площ.

Наявний запас інфекції в ґрунті та уражених бульбах, за умов прохолодної весни та теплої вологої погоди в період росту культури, дає підстави прогнозувати прояв і розвиток хвороби на посадках картоплі у 2026 році.

У 2025 році **бактеріальні хвороби (чорна ніжка)** на посадках картоплі на початку вегетації мали слабкий розвиток і незначне ураження рослин, нижче рівня минулого року. Наростання ураженості бактеріальними хворобами розпочалося в другій половині червня за умов чергування дощових і спекотних періодів. У фазу дозрівання чорною ніжкою було уражено 0,2–0,4% рослин на 60–80% площ. Кільцевої гнилі у фазу дозрівання не виявлено.

Під час осіннього аналізу бульб встановлено ураження чорною ніжкою на рівні 0,2%; уражених бульб кільцевою гниллю не виявлено.

У 2026 році, за сприятливих погодних умов — підвищеної вологості та помірної температури повітря — з урахуванням наявного запасу інфекції очікується прояв і розвиток бактеріальних хвороб на посадках картоплі.

Вірусні хвороби (зморшкувата мозаїка та скручування листків) у минулому році на посадках картоплі проявилися у другій половині вегетації та мали слабе поширення і незначне ураження рослин. У фазу дозрівання відмічено зростання ураженості вірусними інфекціями. У цей період ураження становило: зморшкуватою мозаїкою — 0,5–0,8% рослин на 25–45% площ; скручуванням листків — 0,6–0,9% рослин на 40–45% площ.

У 2026 році, за сприятливих погодних умов для сисних шкідників — переносників вірусної інфекції, прогнозується прояв і розвиток вірусних хвороб на посадках картоплі.

Система заходів захисту картоплі від шкідників та хвороб

(На основі рекомендацій Інституту картоплярства НААНУ)

1. Агротехнічні: додержання сівозміни (повернення картоплі на попереднє місце не раніше, ніж через 4 роки), кращі попередники – озимі зернові, зернобобові, просторова ізоляція не менше, як 500м від інших пасльонових культур, вирощування стійких сортів, збалансовані дози добрив.

2. Восени перед закладанням і навесні перед пророщуванням і перед садінням: перебирання, сортування картоплі з вибраковуванням уражених і пошкоджених бульб.

3. За 15-30 днів до садіння: пророщування бульб для ранньої вигонки (25-30 днів). Температуру підтримують 6-7 днів на рівні 20°C, потім знижують до 12-14°C, можливе також прогрівання насінневого матеріалу протягом 12-15 днів за температури 15-18°C. Після пророщування бульби перебирають і видаляють хворі.

4. За 1-3 дні до садіння або з садінням: проти ґрунтових шкідників, колорадського жука – протруєння насінневого матеріалу престижем 290 ТН, армадою ТН, 1л/т, (ефективний і проти ризоктоніозу, сисних шкідників), селест Топом ТН 0,5-0,7л/т (ефективний і проти сисних шкідників, ризоктоніозу, альтернاریозу), круїзером 350 т.к.с. 0,3 л/т, еместо Квантум, 273,5 ТН 0,3-0,6л/т, нупрідом 600 ТН 0,15-0,25л/т, іншими дозволеними. Для роздрібного продажу населенню для обробки бульб перед посадкою дозволене використання препаратів: престиж, актара, антижук-Гідро, армада, броня, Ін Сет, нупрід, селест Топ, табу, тирана, різні види матадора, ін. у рекомендованих нормах. Проти хвороб – фунгіцидними протруювачами: максим, 025 ТН, 0,75 л/т, ровраль Аквафло, КС, 0,38-0,4 л/т, серкадіс, КС 0,2-0,25 л/т, юніформ 446СЕ, 1,5л/т, фунгазіл 100 КС 150мл/т (обробка насінневої картоплі восени).

5. До садіння картоплі: знищення всіх відходів картоплі біля сховищ, місць перебирання, переорювання місць буртування картоплі.

6. Садіння на глибину 10см за температури 6-8°C, густина на насінневих посадках 60-70, на товарних - 50-60 тис. бульб на 1га.

7. Під час садіння – проти ґрунтових шкідників у разі їх високої чисельності – внесення в ґрунт регенту 5кг/га під час висаджування картоплі або нагортання гребенів, форсу 1,5 г., 5-15 кг/га – внесення в рядки.

8. До сходів – за появи сходів: проти ризоктоніозу, бур'янів – боронування, розпушування міжрядь, високе підгортання в період вегетації.

9. За появи сходів-перша прочистка, під час цвітіння-друга: проти бактеріальних і вірусних хвороб – очищення насінневих посівів від хворих рослин і домішок рослин інших сортів.

10. На ранніх сходях у разі заселення 10% кущів колорадським жуком, масової появи личинок 1-2 віку, їх чисельності 10-20екз./кущ при заселеності 8-10% кущів – обприскування одним із інсектицидів: актара 25 ВГ 0,07-0,09 кг/га, альтекс, КЕ 0,07-0,1л/га, ампліго 150ФК, 0,10-0,15л/га, арриво 25%КЕ 0,1-0,16л/га, АТО ЖУК, КС 0,1-0,15л/га, АЦ Люкс, ЗП 0,05-0,07кг/га, вантекс, Мк.с.0,07л/га, енжіо 247 КС 0,18 л/га, конфідор 200, РК 0,15-0,2 л/га,

кораген,к.с. 0,05-0,06 л/га, біскайя,о.д 0,2л/га, бомбардир, ВГ 0,045-0,050кг/га, Ін Сет, ВГ 0,045-0,05кг/га, дантоп,в.г. 0,035-0,045 кг/га, каліпсо 480 к.е. 0,1-0,2 кг/га, карате Зеон 050 СК 0,1л/га, когінор, РК 0,2-0,25л/га, командор, РК 0,25л/га, моспілан, ВП 0,05кг/га, наповал, КС 0,15л/га, номолт, к.с. 0,15л/га, престо, КС (оватус Протект, КС) з,3-0,4л/га, разит, КС 0,1-0,2л/га, ратибор, РК 0,15-0,2л/га, рімон, КЕ 0,25-0,3л/га, фастак, КЕ 0,07-0,1л/га, клоті-200, КС 0,06-0,07л/т, іншими дозволеними, біопрепаратом актофіт,к.е. 0,3-0,4 л/га.

Під час проведення захисних обприскувань обов'язковим елементом контролю виникнення резистентності жуків і личинок до інсектицидів має бути їх суворе застосування за показниками порогу шкідливості.

11.У фазі бутонізації – цвітіння проводять обробітки фунгіцидами системно-контактної дії для профілактики проявлення хвороб. Після цвітіння застосовують контактні препарати. У першу чергу обприскують посіви ранніх сортів, а через 7 днів – пізніших строків досягання. За пізнього і слабого розвитку фітофторозу застосовують тільки контактні препарати. Обробітки проти фітофторозу та альтернаріозу проводять одним із препаратів системної дії: арева Голд, ВГ 1,8-2,0кг/га, інфініто, КС 1,2-1,6 л/га, мелоді Дуо, ЗП 2,0-2,5 кг/га, татту, КС 3л/га, ридоміл Голд МЦ в.г. 2,5 кг/га, тайлер, ЗП 2-2,5л/га, танос 50 ВГ, тайтл 50 в.г.,0,6 кг/га, квадріс 250,к.с. 0,6л/га, квадріс Топ, КС 0,75-1,0 л/га ревуc,к.с. 0,5-0,6л/га, ревуc Топ,к.с. 0,6л/га, кольт 690, ЗП, 2кг/га, орвего, КС 0,8-1,0л/га, консенто 450 КС 1,7-2,0л/га, зорвек Інкантія, СЕ 0,5 л/га, ордан, МЦ,ЗП 2,0-2,5л/га, банджо Форте, КС 0,8-1,0л/га, захист, ЗП 1-2кг/га, тайлер,ЗП 2,0-2,5кг/га, цілитель,ЗП 2,5-3,0кг/га; контактними: дітан М-45,з.п. 1,2-1,6 кг/га, купроксат КС 3-5 л/га, антракол 70 ВГ 1,5 кг/га, блу бордо, ВГ 3,75-5,0кг/га, пенкоцеб, ЗП 1,6кг/га, фольпан, ВГ 2 кг/га, ширлан,к.с.0,3-0,4 л/га, банджо, КС 0,3-0,4л/га, іншими дозволеними, норма витрати робочої рідини 300-400л/га.

Для захисту картоплі від хвороб можна застосовувати біологічні препарати фітоДоктор,п 2-3кг/га, фітоцид,р. 0,5-1,0л/га, псевдобактерін-2,в.р. 1л/га (або обробка насіння 1л/т).

12. Обробіток посівів через 24 год. після скошування бадилля фунгіцидом контактної дії ширлан, к.с. 0,4л/га, який ефективно знищує спори грибів.

13. При не проведенні скошування за 10-14 днів до збирання врожаю – десикація посівів реглоном Ейр 200 РК, реглон Форте 200 РК, 1,5л/га, ретро 150 РК, 1,5-2,0л/га, квадом 150, РК 1,5-2,0л/га, іншими дозволеними, норма витрати робочої рідини 300л/га.

14.Збирання в суху погоду. Закладання бульб на насіння в тимчасові бурти на 18-20 днів, сортування та укладання на постійне зберігання.

15.Протягом зберігання проти гнилей та інших хвороб – дотримання оптимальних умов зберігання (температура 2-4°С та відносна вологість повітря в сховищах 90-95%).

Боротьба з бур'янами в посадках картоплі

Внаслідок застосування спрощеної агротехніки, через порушення системи сівозміни, внесення неперепрілого гною відбувається помітне збільшення засміченості посадок картоплі двосім'ядольними та злаковими однорічними, а також багаторічними бур'янами, що вимагає застосування хімічних засобів боротьби.

Гербициди рекомендовані для використання на посівах картоплі

Види бур'янів	Назва гербициду	Спосіб, строки обробки, фази розвитку культури, бур'янів
Однорічні дводольні та злакові	Метрикс WG, Зенкор Ліквід SC, КС Байпас, КС Нельсон, КС Рейтар, КС Просан, КС	Обприскування ґрунту до сходів культури -//-//-//
	Лазурит, ЗП	До появи сходів культури, наступне обприскування за висоти культури 5 см.
Однорічні дводольні	Агрітокс, РК	Обприскування ґрунту до сходів культури
Однорічні злакові та деякі дводольні	Примекстра TZ ГОЛД 500 SC, к.с. Дуал Голд, 960 ЕС, КЕ Фронт'єр Оптіма, к.е. Комманд 48, КЕ	Обприскування ґрунту до посадки, під час або після посадки, але до сходів культури Обприскування ґрунту до сходів культури (максимальна норма на ґрунтах з вмістом гумусу понад 3,5%) На 8-10 день після посадки культури
Однорічні, багаторічні і злакові і дводольні	Тітус 25, в.г. (Райфл 25, в.г.) + Пар Тренд 90 Крейсер, ВГ + ПАР Флокс (200 мл/га)	За висоти культури 10-25 см (можлива обробка в два строки: 1) 30 г/га за висоти культури 10-15 см; 2) 20 г/га через 8-10 днів) За висоти культури 10-25 см
однорічні та багаторічні злакові, в т.ч. пирій повзучий	Тарга-супер, КЕ (Ачіба 50 ЕС) Агіл, КЕ Міура, КЕ	Обприскування насаджень у фазу 2-4 листків у однорічних бур'янів за висоти 10-15 см багаторічних (вищі норми використання – для багаторічних злакових)
Однорічні злакові	Пантера, к.е. Фюзілад Форте, к.е. Оберіг, к.е. Стратос Ультра, КЕ + ПАР Метолат	Обприскування венгетуєчою культури у фазі 2-4 листків у бур'янів

Багаторічні злакові	Пантера, к.е. Фюзілад Форте, к.е. Оберіг, к.е. Стратос Ультра KE + ПАР Метолат	Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 10-15 см
Однорічні злакові та дводольні	Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту після останнього підгортання до появи сходів культури
Однорічні та багаторічні злакові та дводольні	Гліфос Дакар, в.г.	Обприскування бур'янів у період їх активного росту
	Аргумент, РК (Віасат Зоря, в.р., Гліфоган, РК, Гліфоголд, Директор, Домінатор 360, Клінік, Рауль, Суперклін 480 Глісол Євро, в.р. Раундап Екстра, РК Екстраклін 607, РК Космік, в.р Домінатор Мега, в.р. Гефест, ВР Гліфовіт, РК	Обприскування по вегетуючих бур'янах весною за два тижні до посадки культури (до обприскування виключити всі механічні обробки крім ранньовесняного закриття вологи) За 3-4 тижні до висадки картоплі
Однорічні та багаторічні злакові та дводольні	Аргумент, в.р. (Аргумент Форте 500 SL, РК, Віасат Зоря, в.р., Гліфоган, Домінатор 360, Рауль, Суперклін 480 Домінатор Мега, в.р.	Обприскування за 2 дні до сходів культури
	Раундап Макс, РК Раундап Екстра, РК Раундап Класік, в.р., Райдон, в.р., Аргумент, в.р. (Рауль)	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
Однорічні злакові та дводольні	Гліфоган, Гліфоголд, Домінатор, Суперклін, Торнадо 500, РК), Клінік, в.р. Космік, в.р. Екстраклін 607, РК Домінатор Мега, в.р	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
Багаторічні злакові та дводольні	Гліфоган, Гліфоголд, Домінатор, Клінік, Суперклін, Торнадо 500, РК) Космік, в.р. Екстраклін, РК Домінатор Мега, в.р	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
Однорічні злакові та дводольні	Фелікс, ВГ Гліфос Супер, в.р.	
Багаторічні злакові та дводольні	Фелікс, ВГ Гліфос Супер, в.р.	Обприскування вегетуючих бур'янів навесні за два тижні до посадки культури (до обприскування виключити всі механічні обробки крім ранньовесняного закриття вологи)

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

Погодні умови початку весняного періоду стримували вихід шкідника з Погодні умови квітня – травня також не сприяли наростанню активності шкідника.

Капустяна совка. Гусениці капустяної совки в період дорослішання вимагають постійного живлення, тому втрати, що вони здатні завдати, просто колосальні. Основним харчуванням шкідників є капустяні листки, але іноді личинки забираються і всередину качана, руйнуючи плід з внутрішньої сторони.

Спостереження за фенологією розвитку капустяної совки проводилися на посівах ранньої та пізньої капусти упродовж вегетаційного періоду 2025 року. Відродження гусениць першого покоління спостерігалось у другій половині червня. Середня чисельність шкідника становила 2,0-5,0 екз/кв.м., при цьому було пошкоджено 2,4% рослин ранньої капусти, та 4,4% - пізньої капусти. Заляльковування гусениць відбувалось у першій половині липня за умов високої температури повітря, достатньої кількості опадів та підвищеної відносної вологості.

Літ метеликів капустяної совки другого покоління відзначено у другій половині липня, що відбувалось за сприятливих погодних умов. На зменшення чисельності популяції другого покоління істотно вплинуло підвищення активності природних ентомофагів, зокрема трихограми, яка паразитувала до 20% яєць шкідника до завершення яйцекладки.

Відродження та живлення гусениць другого покоління розпочалося 24 липня і тривало протягом серпня та першої половини вересня. Шкідливість гусениць другого покоління була нижчою порівняно з першим через меншу чисельність. Другим поколінням капустяної совки пошкоджено 5,3% рослин пізньої капусти, при середній чисельності 3,0 екз/рослину.

За результатами осінніх обстежень виявлено, що зимуючий запас шкідника становив 0,3 екз/кв.м.

За наявного зимуючого запасу прогнозується поява та розвиток шкідника у 2026 році на посадках капусти. З метою обмеження чисельності та запобігання економічно відчутним втратам урожаю рекомендується передбачити проведення своєчасних хімічних обробок у періоди масового відродження гусениць.

Весняний період 2025 року характеризувався помірно теплою погодою з незначними опадами, що сприяло активізації розвитку ранніх шкідників капустяних культур.

Літ та яйцекладку **капустяної мухи** відмічено в першій половині травня. За даними обліків, інтенсивність льоту становила 10 екз/100 п.с., що свідчить про помірний рівень чисельності шкідника. Яйцекладками було заселено приблизно

3% рослин капусти. Погодні умови (тепла температура та помірна вологість ґрунту) сприяли виживанню яєць і розвитку личинок.

Відродження личинок капустиної мухи спостерігалось у другій декаді травня. Личинки активно живилися на коренях та прикореневій частині стебел молодих рослин капусти, що спричинило пошкодження близько 2,3% рослин ранньої капусти. Середня чисельність личинок становила 2,6 екз/кв.м, що не перевищувало економічного порогу шкідливості, однак створює потенційну загрозу для ранніх насаджень у наступному сезоні

У наступному 2026 році, з огляду на результати фенологічних спостережень і чисельність шкідника у звітному році, прогнозується інтенсивніший розвиток капустиної мухи на посадках капусти, особливо за сприятливих погодних умовах весни.

У 2025 році появу крилатих самок **капустиної попелиці** на посадках капусти відмічено на початку третьої декади травня, за сприятливих погодних умов.

Тепла погода з незначною кількістю опадів у червні сприяла активному розвитку та поширенню попелиці. Разом з тим, проведення інсектицидних обробок та активність природних ентомофагів, обмежували зростання чисельності шкідника на початку вегетаційного періоду.

За результатами обліків, капустиною попелицею пошкоджено 3,9% рослин ранньої капусти та 6,2% рослин пізньої капусти.

Погодні умови серпня та вересня були сприятливими для розвитку двостатевого покоління попелиці. За результатами осінніх обстежень встановлено, що зимуючими яйцями було заселено 32% кочериг капусти, при середній чисельності 6 яєць на рослину.

У 2026 році, зважаючи на значний зимуючий запас попелиці та її високу плодючість, за умов теплої та вологої протягом вегетаційного періоду існує висока ймовірність масового заселення капустияних посадок капустиною попелицею.

Протягом вегетаційного періоду 2025 року **цибулева муха** розвивалася у двох поколіннях.

Перше покоління шкідника розвивалося за умов достатнього вологозабезпечення ґрунту, що сприяло виживанню яєць і личинок. Середня чисельність личинок становила 1,5 екз.кв.м, що відповідало помірному рівню розвитку популяції та не перевищувало економічного порогу шкодочинності.

Розвиток другого покоління проходив у період частих дощів і підвищених денних температур, що спричинило швидке висихання та ущільнення ґрунту. За таких умов спостерігалось пошкодження 2,0-3,0% рослин, при середній чисельності шкідника 1,0-2,0 екз/кв.м.

У 2026 році, за сприятливих погодних умов – зокрема, достатньої вологості ґрунту в період розвитку яєць та помірних температур повітря, - можливе підвищення чисельності та шкідливості цибулевої мухи.

У 2025 році, чисельність та шкідливість **баридів та прихованохоботників** була невеликою. За результатами обліків, цими шкідниками було пошкоджено 1,7-2,3% рослин пізньої капусти, при середній чисельності 1,4-2,0 екз/рослину. Вплив шкідників на загальний стан насаджень оцінювався як нижчий за економічний поріг шкідливості.

В наступному році, за сприятливих погодних умов і наявності кормової бази, можливе зростання чисельності та шкідливості баридів та прихованохоботників на посадках капусти.

Перші прояви **судинного бактеріозу** у минулому році на посадках середньостиглих та пізніх сортів капусти зафіксовано 16 липня.

До початку збирання врожаю ураження судинним бактеріозом відмічено на 3,8% рослин пізньої капусти, що спостерігалось на 90% площ насаджень (Кременецька зона обслуговування).

Беручи до уваги накопичення збудника інфекції в агроценозах, у 2026 році за сприятливих погодних умов можливе підвищення прояву та інтенсивності розвитку судинного бактеріозу на посадках капусти.

Перші симптоми **слизового бактеріозу** на посадках середньої та пізньої капусти відмічено 24 липня. Погодні умови другої декади липня – підвищена температура повітря, опади та висока відносна вологість – сприяли активному розвитку захворювання. У подальшому поширення інфекції обмежувалося жаркою та сухою погодою серпня та першої декади вересня.

До початку збирання врожаю слизовим бактеріозом було уражено 4,2% рослин пізньої капусти, що охопило близько 85% площ насаджень (Кременецька зона обслуговування).

З огляду на наявний запас інфекції, у 2026 році за сприятливих для патогенів природних умов і механічних пошкоджень рослин прогнозується можливий прояв та розвиток слизового бактеріозу на посівах капусти.

У 2025 році перші прояви **пероноспорозу** на посівах огірків відмічено 24 червня. Погодні умови цього періоду були помірно сприятливими для розвитку та поширення захворювання. Подальша суха погода з нестачею опадів, що спостерігалася з середини серпня до середини вересня, стримувала інтенсивність ураження рослин.

За вегетаційний період пероноспорозом було уражено 13,2% рослин огірків, при розвитку хвороби 3,3%.

У наступному році, з урахуванням наявності джерел інфекції та за умов підвищеної вологості повітря і різких коливань температури, можливий ранній прояв та інтенсивний розвиток пероноспорозу на посівах огірків.

У минулому році, перші прояви **бактеріозу** на посівах огірків відмічено 26 червня. Погодні умови вегетаційного періоду – тепла, дощова погода, рясні роси та підвищена відносна вологість повітря – сприяли розвитку та поширенню хвороби, особливо на загущених посівах.

За вегетаційний період бактеріозом було уражено 15,4% рослин огірків, при розвитку хвороби 4,9%.

Зважаючи на накопичення значного запасу інфекції на насінні та рослинних рештках, у наступному році за сприятливих погодних умов – помірної температури та високої вологості повітря – можливий інтенсивний розвиток і поширення бактеріозу на посівах огірків.

У 2025 році, як і в попередньому, **борошниста роса** відзначалася пізнім проявом. Розвитку хвороби сприяли підвищена вологість повітря та температура в межах 25–27°C.

За вегетаційний період борошнистою росою було уражено 2,7% рослин огірків, при розвитку хвороби 0,8%. На посівах кабачків і гарбузів хвороба проявилася інтенсивніше – уражено 4,1% рослин із розвитком 1,2%.

У наступному 2026 році, зважаючи на наявний запас інфекції, можна очікувати прояв і подальший розвиток борошнистої роси на посівах гарбузових культур, особливо за умов теплої погоди та підвищеної вологості повітря.

Розвиток пероноспорозу на посівах цибулі минулого року відбувався досить інтенсивно. Перші прояви хвороби зафіксовано 9 червня.

Погодні умови цього періоду – наявність роси, часті опади та помірна температура повітря (15–18°C) сприяли розвитку та поширенню захворювання.

До кінця вегетації пероноспорозом було уражено 15,8% рослин цибулі при розвитку хвороби 3,4%.

З урахуванням достатнього зимуючого запасу інфекції, у 2026 році за умов підвищеної вологості повітря та помірних температур можливий інтенсивний розвиток пероноспорозу на посівах цибулі.

Перші прояви фітофторозу на посадках томатів відмічено 20 червня (у минулому році 21 червня). Оптимальні умови для розвитку хвороби сформувалися за відносної вологості повітря понад 75% та за температури 18–22°C, що спостерігалися у другій декаді червня та липня, частково в серпні та на початку вересня. Такі погодні умови сприяли інтенсивному розвитку фітофторозу на стеблах і плодах томатів.

До кінця вегетаційного періоду на оброблених ділянках ураження хворобою становило 19,8% стебел та 2,1% плодів, при розвитку хвороби 5,0%. На необроблених ділянках фітофторозом було уражено 70-80% рослин із різним ступенем пошкодження.

У 2026 році, за умов теплої та вологої погоди з рясними дощами та утворенням рос, можливий інтенсивний розвиток і значне поширення фітофторозу на посадках томатів.

У 2025 році, перші прояви **макроспоріозу** на посадках томатів відмічено 2 липня. Розвитку та поширення хвороби сприяли сприятливі погодні умови: температура повітря 25–28°C та підвищена вологість повітря.

За період вегетації макроспоріозом було уражено: 13,4% стебел, 1,6% плодів, при середньому розвитку 0,8%.

За умов чергування вологих і сухих періодів та підвищеного температурного режиму протягом вегетації, очікується ранній прояв і активний

розвиток макроспоріозу на посадках томатів. Рекомендується дотримання профілактичних заходів захисту та контроль за розвитком хвороби у період інтенсивного росту рослин.

У 2025 році перші ознаки **вірусних хвороб** на посадках томатів виявлено 11 липня. Протягом вегетаційного періоду на посадках розвивалися такі вірусні захворювання, як бронзовість, томатів та стовбур. Погодні умови були сприятливими для їх розвитку та поширення.

До кінця вегетації вірусними хворобами було уражено: 4,2% рослин та 0,6% плодів.

В наступному році, у разі спекотного літа та сприятливих умов для розвитку трипсів (особливо тютюнового), очікується підвищення рівня прояву та поширення вірусних хвороб томатів. Імовірно інфікування рослин під час пасинкування та у період масового розвитку трипсів, які є основними переносниками вірусів. Збудники зберігаються у зимуючих трипсах, що навесні можуть уражати молоді рослини.

Заходи захисту овочевих культур від шкідників і хвороб

(на основі рекомендацій Інституту овочівництва і баштанництва НААНУ)

КАПУСТА

1. До та на початку вегетації – агротехнічні заходи, що попереджують зараження хворобами та заселення шкідниками: сівозміна, дискування полів з-під капусти з наступною глибокою оранкою, внесення збалансованих норм добрив, оптимальні строки сівби, посадки, 2-3 весняні культивації. Розпушування міжрядь у період заляльковування капустиної совки.

2. Перед сівбою - проти інфекції грибкових та бактеріальних хвороб – передпосівна термічна дезинфекція насіння у воді за температури 45-50°C протягом 20-25 хвилин, висушування і протруювання насіння. Проти хвороб застосовують обробку насіння препаратом іншур Профі, ТН 1-2л/т (10л суспензії на 1тонну насіння), максим 480 ТН, 100мл на 100кг насіння, біопрепаратами псевдобактерін-2, в.р. 0,1л/кг, фітоцид, р. 2,5л/т. За три дні до висіву насіння або пікірування розсади знезаражують ґрунт у парниках або розсадниках.

3. Під час вирощування розсади – не допускати різких коливань температури повітря і ґрунту вдень і вночі, перезволоження, загущення рослин, полив водою 18-20°C. Проти чорної ніжки, бактеріозів у фазу 2-3 справжніх листків розсаду обробляють 0,2% розчином (1,2-1,6 л/га) фітолавіну, РК.

4. Висадження розсади – видаляють хворі та пошкоджені рослини, проти капустиної мухи, ґрунтових шкідників можна замочувати корені рослин у суспензії актари, в.г., 1,5 г/л води на 250 рослин за температури 18-23°C та експозиції 90-120хв; проти кили – полив ґрунту вапняним молоком з розрахунку 0,5 л на 1 кв.м. Проти комплексу ґрунтових шкідників під час сівби та висадки в ґрунт внесення в рядки форсу, 1,5G, ГР, 5-15кг/га.

5. Період вегетації – проти капустиної мухи, хрестоцвітих блішок – обробка посадок децисом Профі, к.е. 0,035 л/га, децисом f-Люкс 25 ЕС, КЕ 0,3л/га, верімарк, КС 0,375-0,5л/га (капустина муха) Економічний поріг шкідливості капустиної мухи - 10% заселених рослин з чисельністю 6-10 яєць на рослину, хрестоцвітих блішок – 5-10% заселених рослин або 3-5 жуків на рослину. Проти капустиної та інших листогризучих совок, біланів, молі застосовують матч, к.е. 0,4 л/га, номолт, к.с. 0,3 л/га, альтекс, КЕ 0,1-0,15л/га, ексірель, СЕ 0,25-0,50 л/га, проклеім 5 SG, РГ 0,2-0,3кг/га, белт 480 КС, 0,1л/га. Економічний поріг шкідливості для капустиної совки – 1-2 гусениці на рослину при заселеності 5% рослин. Проти капустиної попелиці застосовують актару, ВГ 0,06-0,08 кг/га, децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ 0,3л/га, енжіо, к.с. 0,18л/га, ф'юрі, в.е. 0,1-0,15л/га, верімарк, КС 0,375-0,5л/га, мовенто 100 КС, 0,75-1,0л/га, при заселеності 5-10% рослин. Проти широкого переліку шкідників капусти (всіх перерахованих вище) дозволене використання воліаму Флексі 300КС, 0,3-0,4л/га, ампліго 150 ФК, 0,3-0,4л/га,

Проти пероноспорозу у разі його проявлення застосовують 1% бордоську рідину, проти альтернаріозу, пероноспорозу – луна експіріенс, к.с. 0,35-0,75л/га, проти пероноспорозу інфініто 867,5, к.с. 1,2-1,6л/га, проти альтернаріозу натіво 75 ВГ 0,3-0,4кг/га.

ТОМАТИ

1. Перед сівбою – проти бактеріального раку, альтернаріозу, чорної бактеріальної плямистості, фузаріозного в'янення – використання насіння від здорових рослин та плодів. Передпосівна термічна дезінфекція насіння у воді за температури 48-50°C – 20 хв. з охолодженням у воді 2-3хв. Протруювання насіння фундазолом, з.п. 5-6г на 1кг, біопрепаратами трихофіт 50-75г/кг насіння.

2. Під час вирощування розсади – не допускати різких коливань температури повітря і ґрунту вдень і вночі, перезволоження, загущення рослин. Полив водою 18-20°C. Проти кореневих гнилей після висівання насіння полив превікуром Енерджі 840, РК 3 мл (2 л води) кв.м., через 7-10 днів – повторно. Проти хвороб – обробка розсади фітоцидом 0,2 л /100 л води; проти фітофторозу і макроспоріозу за 5-7 днів до і після висаджування в ґрунт - обприскування розсади 0,1% розчином мідного купоросу або 0,5-0,7% бордоською рідиною.

3. Висаджування розсади – видаляють хворі та пошкоджені рослини. Перед висаджуванням корені замочують в суспензії актари, в.г.

4. До цвітіння - проти колорадського жука (у вогнищах) - обприскування актарою, в.г. 0,06-0,08 кг/га, золоном, к.е. 1,5 л/га, карате Зеон, мк.с., 0,1 л/га, енжіо, к.с. 0,18 л/га, варант 200, в.р.к. 0,2-0,25 л/га, конфідор, в.р.к. 0,2-0,25 л/га, воліам Флексі 300, КС 0,3-0,4 л/га, ексірель, СЕ 0,25-0,5 л/га, інші дозволені препарати. Проти бавовникової, помідорної совки застосовують матч, к.е. 0,4 л/га, белт 480 КС, 0,1 л/га, верімарк, КС 0,375-0,5 л/га, біопрепарат хеліовекс, КС 0,05-0,2л/га на 200-500 л робочої рідини, інші дозволені до використання препарати.

5. Період вегетації – за появи перших ознак хвороб (фітофторозу, альтернаріозу) на ранній картоплі, томати обробляють одним із препаратів: акробат МЦ, з.п. 2 кг/га, ридоміл Голд МЦ, з.п. або в.г. 2,5 кг/га, татту, к.с 3 л/га, танос, тайтл, в.г., квадріс, к.с. 0,6 л/га, інфініто, к.с. 1,2-1,6 л/га, квадріс Топ, к.с. 0,75-1,0 л/га, реvus Топ, к.с. 0,6л/га, орвего, КС 0,8-1,0 л/га, нандо 500, КС 0,3-0,4 л/га, кольт 690, ЗП 2,0 кг/га, банджо, КС 0,3-0,4 л/га, банджо Форте, КС 0,8-1,0 л/га, ширлан, к.с. 0,3-0,4 л/га, медян Екстра, к.с. 2-2,5 л/га, купроксат, к.с. 3,0-5,0 л/га, дітан М-45, з.п. 1,2-1,6 кг/га, антракол 70 ЗП 2,0 л/га, інші дозволені препарати. Проти альтернаріозу, кладоспоріозу, борошнистої роси, антракнозу можна застосовувати препарат луна експірієнс, к.с. 0,35-0,75л/га. Витрата робочої рідини 500 л/га.

При захисті томатів від хвороб важливо витримувати період захисної дії фунгіцидів і не допускати перерви в обприскуваннях. Перші 2-3 обробітки проводять препаратами контактної-системної дії (ридоміл Голд, татту, акробат, танос, тайтл) з інтервалом 12-14 днів. Послідуючі обробітки – контактними препаратами (антракол, купроксат, медян Екстра, кольт, інші) проводять через кожні 8-10 днів.

Останній обробіток наприкінці вегетації краще проводити препаратом квадріс, який подовжує термін плодоношення томатів, крім цього строк очікування у цього препарату від обприскування до збору врожаю складає 5 днів.

При високій чисельності попелиць у посадках томатів застосовують децис-ф-люкс, КЕ 0,25-0,5л/га, ексісель, СЕ 0,5-1,0л/га, енжіо, КС 0,18л/га, інші дозволені.

Проти хвороб томатів можна застосовувати біопрепарати: трихофіт 4-6 л/га, дозволений 3-х кратний обробіток протягом вегетації, фітоДоктор, п 2-3 кг/га (проти фітофторозу), казумін, в.р. 1,5л/га – проти бактеріальних хвороб, дозволений 1-3 кратний обробіток протягом вегетації, триходерма Бленд 0,3-1,0 л/га – проти кореневих та стеблових гнилей, псевдобактерін-2 1л/га – проти збудників грибкових та бактеріальних хвороб, фітолавін, РК 2 л/га – проти бактеріальних хвороб, інші дозволені препарати.

ЦИБУЛЯ

1. До початку вегетації – сівозмінна. Попередники: рання капуста, огірки, томати. Збільшені дози добрив, рН ґрунту 6-7, фосфорно-калійні добрива прискорюють дозрівання цибулі, підвищують стійкість до хвороб.

2. Перед сівбою – проти пероноспорозу, шийкової гнилі, цибулевої мухи, кліщів – знезараження насінневого матеріалу. За 10-14 днів до посадки цибулю ріпку прогрівають за температури 41°C 8 годин. Гідротермічна аерація насіння киснем протягом 18 годин за температури 20-25°C, що підвищує польову схожість.

3. Період вегетації – проти пероноспорозу – обприскування одним із препаратів: ридоміл Голд МЦ, в.г. 2,5 кг/га (крім цибулі на перо), полірам, в.г.

2,0-2,5 кг/га (цибуля ріпка), акробат МЦ, з.п. 2,0 кг/га, квадріс, к.с. 0,6 л/га, фітал, в.р.к. 2,0-2,5 л/га, сігнум, в.г. 1,0-1,5 кг/га (цибуля ріпка), орвего, КС 0,8-1,0 л/га, нандо 500, КС 0,4 л/га, консенто 450 КС 1,7-2,0 л/га, кабрію Дуо, КЕ 2,5 л/га, арева Голд, ВГ 1,8-2,0 кг/га, банджо, КС 0,4 л/га, банджо Форте, КС 0,8-1,0 л/га, антракол 70 ЗП 2,0 кг/га (цибуля-ріпка), інші дозволені. Цибулю першого року вирощування вперше обприскують через 15 днів після появи сходів. Повторні обробки проводять з інтервалом 12-14 днів системними препаратами; з інтервалом 7-10 днів – контактними препаратами. Проти пероноспорозу, сірої плямистості (стемфіліуму), альтернаріозу, іржі дозволено застосовувати фанданго 200 ЕС, КЕ 1,25 л/га (крім цибулі на перо).

Проти цибулевої мухи – ранні строки сівби та посадки, сівозміна, просторова ізоляція, обприскування посівів (крім цибулі на перо) карате Зеоном, мк.с. 0,2 л/га, енжію, к.с. 0,18 л/га, ратибором, в.р.к. 0,25 л/га. Проти трипсів застосовують ексирель, СЕ 0,5-1,0 л/га (із застосуванням прилипача), коннект, КС 0,4-0,5 л/га (крім цибулі на перо).

ОГІРКИ

1. Перед сівбою - сівозміна, повернення на поле через 3 роки, протруєння насіння апроном, ХЛ 350ЕС, ТН 2,5 мл/кг, іншуром Профі, ТН 1-2 л/т.

2. У фазі 2-3 справжніх листків – для попередження розвитку бактеріозу, пероноспорозу, інших хвороб – обприскування 1% бордоською рідиною, медяном Екстра, к.с. 2,0-2,5 л/га.

3. Період вегетації – проти пероноспорозу через 10-12 днів після попереднього – обприскування системними препаратами: акробат МЦ, з.п. 2,0 кг/га, альетт, з.п. 2,0 кг/га, квадріс, к.с. 0,6 л/га, курзат Р, з.п. 3,0 кг/га, інфініто 867,5, к.с. 1,2-1,6 л/га, ридоміл Голд МЦ 2,5 кг/га, орвего, КС 0,8-1,0 л/га, цілитель, ЗП 2,5-3,0 кг/га, інші дозволені (наступні третю і четверту обробки за необхідності проводять через 8-10 днів); проти борошнистої роси – топаз, к.е. 0,125-0,15 л/га, топсін М, з.п. 0,8-1,0 кг/га; проти пероноспорозу, борошнистої роси - кабрію Дуо, к.е. 2,5 л/га, проти бактеріозу і антракнозу – медян Екстра, к.с. 2,0-2,5 л/га, квадріс, к.с. 0,6 л/га. Проти борошнистої роси, антракнозу, аскохітозу, альтернаріозу застосовують луна експірієнс, к.с, борошнистої роси, альтернаріозу циделі Топ 140 КД 0,8-1,0 кг/га.

Проти сисних шкідників (попелиці, трипси, павутинний кліщ) застосовують карате Зеон, мк.с. 0,1 л/га, актеллік, к.е. 0,3-1,5 л/га, вертимек 018 ЕС, КЕ 0,7-1,0 л/га, інші дозволені препарати. Проти павутинного кліща ефективним є біологічний препарат актофит, к.е. 2 л/га.

При проведенні захисних заходів у насадженнях огірків важливо дотримуватися строків очікування до збору урожаю.

МОРКВА

1. Перед сівбою – дотримання сівозміни, просторова ізоляція, внесення підвищених норм фосфорно-калійних добрив. Найкращі попередники –

картопля, цибуля, огірки. Перед посівом прогрівання насіння при температурі 50-53°C протягом трьох годин.

2. Період вегетації – у фазі 2-3 листочків своєчасне прополювання та прорідження посівів. Проти комплексу хвороб (фомоз, альтернаріоз) за умов їх розвитку застосовують 1% бордоську рідину, луна експіріенс, к.с.0,35-0,75 л/га, сігнум, в.г.0,75-1,25 кг/га, натіво 75 ВГ, 0,3-0,35 кг/га.

Перед закладанням на зберігання продовольчі коренеплоди обпудрюють крейдою (15-20 кг/т).

Перед висаджуванням корені розсади капусти, томатів, баклажанів, перцю замочують в суспензії актари в.г.,1,5 л/га на 250 рослин за t 18-23°C та експозиції 90-120 хв. проти капустянки, дротяників, несправжніх дротяників, інших шкідників.

Для боротьби з нематодами у посадках овочевих культур можна застосовувати обробку насіння, лунок перед висадкою розсади або обприскування рослин біопрепаратом аверком, спиртова емульсія, з нормою витрати 2 л/га.

Боротьба з бур'янами в посівах овочевих культур

Засміченість посівів овочевих культур в основному має змішаний характер. Найбільш поширені: лобода біла, види щириці, галінсога дрібноквіткова, гірчиця польова, редька дика, осоти жовтий та рожевий, ромашка непахуча. З односім'ядольних злакових – плоскуха звичайна, мишій сизий та зелений, пирій повзучий.

При підготовці площ під овочеві культури для знищення однорічних та багаторічних бур'янів можна застосовувати неселективні гербіциди на базі гліфосату.

Види бур'янів	Назва гербіциду	Спосіб, строки обробки, фази розвитку культури, бур'янів
Однорічні та багаторічні злакові та дводольні	Гліфос Дакар в.г. Чистопол, р.к. Аргумент, р.к. Гліфоган, р.к. Директор, р.к. Рауль, в.р. Раундап Екстра, р.к. Клінік, в.р. Гліфовіт, р.к.	Обприскування бур'янів у період їх активного росту на полях призначених під посів або висаджування культур Обприскування по вегетуючих бр'янах весною за два тижні до висівання або посадки культури (до обприскування включити всі механічні обробки крім ранньовесняного закриття вологи).
Однорічні та багаторічні злакові та дводольні	Глісол Євро, в.р. Раундап Екстра, р.к. Раундап Класік, в.р. Гліфовіт, р.к. Рауль, в.р.	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника.

Однорічні злакові та дводольні	Домінатор, р.к Директор, р.к. Гліфоган, в.р. Суперклін 480, р.к. Клінік, в.р. Космік, в.р. Домінатор Мега, в.р.	Обприскування вегетуючих бр'янів восени після збирання попередника.
Багаторічні злакові та дводольні	Гліфоган, в.р. Директор, р.к Клінік, в.р. Суперклін, р.к. Гліфоф Супер в.р Домінатор Мета в.р Космік, в.р	Обприскування вегетуючих бр'янів восени після збирання попередника.
Однорічні злакові та дводольні	Гліфос Супер, в.р. Фелікс, в.г	Обприскування по вегетуючих бр'янах весною за два тижні до висівання або посадки культури (до обприскування включити всі механічні обробки крім ранньовесняного закриття вологи).
Багаторічні злакові та дводольні	Гліфос Супер, в.р. Фелікс, в.г	
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Дуал Голд 960 ЕС к.е.	Обприскування ґрунту до висадки або через 1-7 днів після висадки розсади з обов'язковим поливом.
	Трифлурекс к.е.	Обприскування ґрунту з негайним загортанням до висадки розсади.
	Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту до висадження розсади.
	Команд 48, к.е.	Обприскування ґрунту до сходів культури.
Однорічні дводольні та багаторічні коренепаросткові (осоти)	Лонтрел 300, в.р.	Обприскування ґрунту після висадки розсади.
Однорічні злакові	Агіл, к.е. Пантера, к.е. Тарга Супер, к.е Ачіба, к.е..	Обприскування вегетуючої культури у фазі 3-5 листків у бур'янів Обприскування вегетуючої культури починаючи з фази 2-х листків до кінця куштиння бур'янів.
Багаторічні злакові	Агіл, к.е. Пантера, к.е. Тарга Супер, к.е Оберіг, к.е.	Обприскування вегетуючої культури за висоти 10-15 см у бур'янів.

Однорічні злакові та двосім'я-дольні	Трифлурекс 240, к.е. Трефлан 480, к.е., Стомп 330, к.е. Дуал Голд 960 ЕС, к.е. Примекста TZ Голд 500 SC, к.с.	Обприскування ґрунту з негайним загортанням до висадки розсади (томати розсадні). Обприскування ґрунту з негайним загортанням до сівби або до сходів культури (томати безрозсадні). Обприскування ґрунту до появи сходів культури або до висадки розсади. Томати безрозсадні – обприскування ґрунту до, під час, або після висівання, але до появи сходів культури. Обприскування ґрунту до висадки розсади.
Однорічні злакові	Ачіба, KE (Тарга Супер, к.е.) Агіл, к.е. Фюзілад Форте 150 ЕС, к.е. Пантера, 4% к.е. Оберіг,к. е. Ерроу, к.е.	Обприскування посівів у фазі 1-2 справжніх листків культури або через 15-20 днів після висаджування розсади - з фази 2-3 листків до початку кушіння бур'янів у фазі 2-4 листків бур'янів у фазі 3-5 листків бур'янів у фазі 3-5 листків бур'янів
Багаторічні злакові	Агіл, к.е. Фюзілад форте 150 ЕС к.е. Пантера, 4% к.е. Оберіг,к.е. Міура,к.е.	Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 10-15 см.
Однорічні двосім'ядольні та злакові	Зенкор Ліквід 600 SC, к.е.	Томати безрозсадні – обприскування ґрунту до появи сходів у фазі 2-4 листків культури -у фазі 2-4 листків культури Томати розсадні – обприскування ґрунту до висадки розсади Томати розсадні -обприскування ґрунту до висадки розсади або через 15-20 днів після висадки розсади. Обприскування вегетуючих бур'янів через 15-20 днів після висаджування бур'янів.
Однорічні та багаторічні злакові та дводольні	Тітус 25, в.г. (Райфл 25) + ПАР Тренд 90 (200 мл/га)	Томати безрозсадні – перше обприскування у фазу 2-4 листків культури, друге – по другій хвилі бур'янів, через 7-10 днів після першого
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Трефлан (трифлурекс,) 480 к.е. Трифлурекс 240,к.е	Обприскування ґрунту (з негайним загортанням) за 15 днів до сівби культури
Однорічні злакові	Тарга Супер, 5% к.е. Ачіба ,к.е Фюзілад форте 150 ЕС к.е. Оберіг,к.е.	Обприскування посівів у фазі: 1-2 справжніх листків культури; 2-4 листків бур'янів - 2-7 листків бур'янів

Багаторічні злакові	Фюзілад Форте 150 ЕС,к.е. Оберіг,к.е.	Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 10-15 см
Однорічні злакові та деякі двосім'ядольні (у насінні-вих посівах)	Трефлан (трифлурекс) 480, к.е. Трифлурекс 240, к.е.	Обприскування ґрунту з негайним загортанням до сівби
Однорічні двосім'ядольні (цибуля усіх генерацій крім цибулі «на перо»)	Старане Преміум, 330, к.е Деметра, КЕ	Обприскування ґрунту до сходів культури або у фазі 1-2 листків культур(забороняється використання цибулі на “перо”) Перша обробка - у фазі 1-2 листків цибулі, друга – по мірі відростання бур'янів,(забороняється використання цибулі на “перо”) Обприскування посівів у фазі 2-6 листків культури (у ранні фзи розвитку бур'янів), (забороняється використання цибулі на “перо”) Обприскування у фазі 1-2 справжніх листків культури Перша обробка здійснюється у фазу одного листка цибулі в початковій фазі розвитку бур'янів, а подальші дві - по мірі появи нових сходів бур'янів з інтервалом 7-10 днів (забороняється реалізація цибулі на зелене перо).
Однорічні злакові та деякі двосім'ядольні (цибуля ріпка)	Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту до сходів культури.
Однорічні, багаторічні злакові (цибуля всіх генерацій, крім цибулі «на перо»)	Ачіба, КЕ Тарга Супер, к.е. Пантера, к.е. Селект 120, к.е. Оберіг, к.е. Агіл, к.е. Центуріон, к.е. + Пар Аміго	Обприскування вегетуючої культури у фазі 2-4 листків бур'янів. 2-6 листків у бур'янів незалежно від фази розвитку культури За висоти бур'янів 3-5 см. Обприскування вегетуючої культури, починаючи з фази 2-х листків до фази куціння бур'янів.
Однорічні, багаторічні злакові (цибуля на “перо”, ріпка)	Фюзілад форте 150 ЕС,к.е.	Обприскування вегетуючої культури у фазі 2-4 листків однорічних бур'янів і висоти багаторічних 10-15 см.
Багаторічні злакові, цибуля всіх генерацій крім цибулі «на перо»	Ачіба, КЕ Тарга Супер, к.е. Пантера, к.е. Селект, к.е. Оберіг, к.е. Агіл, к.е. Центуріон, к.е. + Пар Аміго	Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 10-15 см.
Однорічні	Трефлан	Обприскування ґрунту з негайним загортанням

злакові та двосім'я- дольні	(трифлурекс) 480 к.е. Стомп 330 к.е.	до сівби весною або восени (для озимих сортів). Обприскування ґрунту до сходів культури.
Однорічні дольні та деякі злакові	Стомп 330, к.е. (петрушка коренева)	Обприскування ґрунту протягом 2-3 діб після висівання до появи сходів культури

Гербициди рекомендовані для використання на посівах моркви

Види бур'янів	Назва гербициду	Спосіб і строки обробки
Однорічні двосім'ядольні та злакові	Байпас, КС	Обприскування ґрунту до сівби, до сходів або у фазі 1-2 справжніх листків культури.
	Зенкор Ліквід 600 SC, к.с.	Обприскування ґрунту до посіву, під час посіву, але до фази олівця культури..
	Стомп 330, к.е.	Обприскування ґрунту до сходів моркви.
Однорічні та багаторічні злакові	Ачіба (Тарга Супер),к.е. Оберіг, к.е. Селект 125, к.е. (Шедов, КЕ) Фюзілад Форте 150ЕС, к.е.	Обприскування вегетуючої культури у фазі 2-4 листків однорічних бур'янів, багаторічних висотою 10-15 см з максимальною витратою препарату.
Однорічні злакові	Селект 125, к.е.	Від фази 2-х листків до кінця куцання бур'янів.
Багаторічні та однорічні злакові і двосім'ядольні	Раундап Екстра, РК Раундап Класік, в.р. Отаман р.к. Домінатор 360, РК	Обприскування вегетуючих бур'янів восени, після збирання попередника.

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР

Плодовим насадженням Тернопільської області завдають шкоди різноманітні шкідники: листогризучі, сисні, шкідники генеративних органів, які у разі масового розмноження здатні значно пошкоджувати дерева, призводячи до втрат урожаю та зниження його якості.

Листогризучі шкідники найбільшої шкоди завдають у весняний період, це, передусім, різні види листокруток, які поширені у багатьох насадженнях області, інші - золотогуз, шовкопряди, яблунева горностаєва міль поширені значно менше, переважно в старих занедбаних садах, осередково у присадибному секторі, на придорожніх деревах, проте, навіть у цих насадженнях чисельність та шкодочинність їх невисока.

Значної шкоди плодовим насадженням області можуть спричинити у разі не проведення захисних заходів *шкідники генеративних органів*: різні види плодожерок, яблуневий квіткоїд, яблуневий пильщик. Без проведення захисних заходів ці шкідники можуть значно знизити урожай та його якість.

За період зими влі загибель шкідника становила 21%, зокрема від хвороб — 70% та від паразитів — 30%. На це вплинула типова для лютого погода з різкими коливаннями температури повітря та значним дефіцитом опадів.

Набухання бруньок у плодових зерняткових культурах відмічено 29 березня. Заселення дерев жуками **яблуневого квіткоїда** проходило в першій декаді квітня. Прохолодна погода з заморозками у період зеленого конуса не сприяла активності шкідника, сповільнилося і розвиток плодових культур. У цей період було пошкоджено 3,6% бруньок при чисельності 5,7–12,0 екз/дерево.

У фазу висування бутонів, за умов підвищеної температури повітря та відсутності продуктивних опадів, міжфазові періоди розвитку яблуні значно скоротилися. Тепла погода з помірними опадами сприяла яйцекладці та відродженню личинок шкідника. До фази цвітіння личинки квіткоїда пошкодили в середньому 4,2% бутонів, максимально — 7,0%.

Після виходу молодих жуків їхнє додаткове живлення тривало до половини літнього періоду.

Зимуючий запас яблуневого квіткоїда становить 4,9 екз/дерево, що нижче рівня минулого року (7,2 екз/дерево).

За сприятливих погодних умов перезимівлі та весни 2026 року можливе наростання чисельності та шкідливості яблуневого квіткоїда, існує загроза значного пошкодження фітофагом бруньок та бутонів яблуні.

Загибель зимуючого запасу личинок **яблуневого трача** протягом зимового періоду становила 23%, зокрема від хвороб — 48% та від паразитів — 52%.

Заляльковування перезимувалих личинок у коконах розпочалося в кінці другої декади квітня, коли середня температура ґрунту на глибині 10 см становила 10–12 °С за помірного вологозабезпечення. Початок льоту припав на фазу розпушування бутонів літніх сортів яблуні. Масовий літ і яйцекладка відбувалися в період цвітіння яблуні. У насадженнях змішаних сортів пильщики концентрувалися на деревах, які цвіли раніше.

У цей період спостерігався нестійкий температурний режим і часті дощі, що стримувало інтенсивність льоту. Живлення личинок було нетривалим через скорочення міжфазових періодів розвитку яблуні, що спричинено підвищеними температурами повітря.

У фазу росту плодів пошкоджено личинками яблуневого плодового пильщика 3,2% плодів яблуні, тоді як у минулому році — 3,6%.

Осіннім обстеженням встановлено, що зимуючий запас коконів у ґрунті складає 1,1 екз/кв.м, що нижче рівня минулого року (1,3 екз/кв.м).

У 2026 році за сприятливої перезимівлі, достатнього зволоження ґрунту навесні та розтягнутого періоду цвітіння яблуневий плоданий пильщик може

локально підвищити чисельність та шкідливість, передусім на ранньостиглих сортах яблуні.

Загибель гусениць **золотогузів** за період перезимівлі становила 22%, зокрема від хвороб — 66%, від паразитів — 34%.

Навесні, у фазу розпускання бруньок, гусениці залишили зимові гнізда з листків, які були щільно скріплені павутиною на кінцях пагонів, і почали житися бруньками, а пізніше — листям. Активний розвиток і шкідливість стримував нестійкий температурний режим повітря з суттєвими коливаннями та заморозками за відсутності опадів. У весняний період шкідником було пошкоджено 0,5% бруньок, 3,2% листової поверхні та 8,4% дерев на 17,1% площ саду. Для порівняння, у минулому році було пошкоджено 2,9% листків на 17,1% площ саду.

На початку літнього періоду відбувався літ метеликів золотогуза та яйцекладка. Відродження личинок спостерігалось в умовах теплої та дощової погоди, що не сприяло їхньому сильному розвитку та шкодочинності.

Осінніми обстеженнями встановлено, що зимуючий запас золотогуза залишився на рівні минулого року — 1,0 гніздо на дерево при заселенні 6,4% дерев на 18,1% площ яблуневого саду. У минулому році заселено було 5,4% дерев на 14,1% площі, середня чисельність становила 1,0 гніздо на дерево.

У 2026 році підвищена чисельність золотогуза можлива лише в окремих осередках плодових насаджень.

Впродовж зимового періоду загибель зимуючого запасу **гусениць шовкопрядів** становила 19%.

Відродження гусениць розпочалося в період розпускання бруньок і завершилося перед цвітінням яблуні ранніх сортів, триваючи в середньому 14–17 діб. Мінливий температурний режим стримував розвиток гусениць. У видовому складі шовкопрядів переважав кільчастий шовкопряд. Чисельність та шкідливість листогризучих гусениць підвищилися і становили 1,0 екз. на п.м. гілки, пошкоджено 3,7% листової поверхні, заселено 12,4% дерев (у минулому році — 1,0 екз. на п.м. гілки, 3,4% листків, 10,0% дерев).

Осінніми обстеженнями встановлено, що зимуючою стадією кільчастого шовкопряда було заселено 11,2% дерев, заселеність площ становила 18,9%, при середній чисельності 1,0 кладка яєць на п.м. гілки (у минулому році — 9,0% дерев, 17,2% площ, середня чисельність — 0,9 кладки на п.м. гілки).

Непарним шовкопрядом виявлено заселення 5,9% дерев на 12,0% площ, при середній чисельності 0,9 кладки яєць на дерево. У минулому році було заселено 4,5% дерев на 12,9% площ, середня чисельність зимуючого запасу шкідника становила 0,9 кладки яєць на дерево.

У 2026 році підвищена чисельність кільчастого та непарного шовкопрядів можлива лише в окремих осередках яблуневих садів.

У період перезимівлі загибель зимуючого запасу гусениць **яблуневої горностаєвої молі**, за даними весняних контрольних обстежень, становила 22%. Шкідника в основному виявляли окремими вогнищами в необроблених садах.

Навесні, при досягненні середньодобової температури 12 °С, через 5 діб після початку розпускання бруньок яблуні відмічено вихід гусениць з-під щитків та їх проникнення всередину бруньок і під епідерміс молодого листя, де проходило живлення протягом 10–12 діб. В кінці цвітіння яблуні гусениці залишали міні, переходячи на поверхню листя, де створювали павутинні гнізда, обгризаючи та скелетуючи листки. Прохолодна і дощова погода сприяла підвищеній загибелі гусениць, що зменшувало їх чисельність і шкодочинність.

Весняно-літніми обстеженнями встановлено, що заселеними були 23,2% дерев гусеницями яблуневої молі на 36% площ яблуневих садів, середня чисельність — 1,9 гнізда на дерево, пошкоджено 4,2% листків яблуні, у слабкому ступені. У минулому році заселеність становила 21,5% дерев на 62,8% площ садів, середня чисельність — 2,0 гнізда на дерево, пошкоджено 4,7% листків.

Під час осінніх обстежень встановлено, що заселеність дерев становила 16%, тоді як у минулому році цей показник був 18,6%. Зимуючий запас шкідника складав 1,3 щитка на 2 п.м. гілки (у минулому році — 1,0 щиток на 2 п.м. гілки).

У 2026 році шкідливість гусениць яблуневої молі матиме осередковий характер; масового заселення садів не очікується.

Відродження гусениць **розової листокрутки** у минулому році відмічено у фазу висування бутонів — початку цвітіння яблуні. Відродження проходило за умов нестійкого температурного режиму, спочатку сухої, а потім дощової, прохолодної погоди, що стримувало інтенсивний розвиток шкідника, і тривало 12–15 діб. Гусениці першого та другого віків проникали в бруньки, скелетували молоде листя, виїдаючи круглі отвори, а також пошкоджували бутони. Гусениці старших віків жили і розвивалися при підвищених температурах повітря, згортали листя в трубочки або клубки. Завершивши живлення, яке тривало 36–40 діб, вони заляльковувалися в місцях живлення, найчастіше в згорнутих листках.

Впродовж вегетаційного періоду гусеницями листокрутки пошкоджено 0,4% бруньок, 4,5% листків та 0,9% розеток у слабкому ступені. Середня чисельність шкідника становила 2,0 гусениці на 100 листових розеток.

При осінніх обстеженнях виявлено заселення 42,8% дерев на 41,9% площ, при середній чисельності 1,0 кладка яєць на 2 п.м. гілки (у минулому році — 43,2% дерев на 59,8% площ, середня чисельність 1,0 кладка на 2 п.м. гілки).

У 2026 році розанова листокрутка може становити загрозу плодовим насадженням, особливо за умов теплої погоди з достатнім зволоженням ґрунту в період живлення гусениць.

За даними весняних контрольних обстежень, у період перезимівлі загибель зимуючого запасу гусениць **яблуневої плодожерки** становила 23,0%, у т. ч. від хвороб – 66,0% та від паразитів – 34,0%.

Весною 2025 року заляльковування, що розпочалося у фазу розпускання бруньок, відбувалося недружно та тривало протягом тривалого періоду. Початок льоту метеликів I покоління відбувся при досягненні суми ефективних

температур 100–130 °С і збігався із закінченням цвітіння яблуні, у II декаді травня. Інтенсивний літ метеликів спостерігався у вечірній період за тихої сухої погоди при температурі не нижче 15 °С у III декаді травня. За умов наростання тепла, опадів і достатнього зволоження ґрунту, розвиток шкідника прискорювався. При підвищенні температури до +26–29 °С інтенсивність льоту становила 6,1 екз/феромонову пастку за 7 діб, розпочалося відкладання яєць. Відродження гусениць I покоління почалося у фазу росту плодів ранньостиглих сортів яблуні.

Пошкоджених гусеницями I покоління плодів виявлено 4,6% при заселенні 53,4% дерев, у минулому році – 4,3% плодів на 72,6% дерев.

Літ метеликів II генерації розпочався у фазу росту плодів і відбувався за спекотної погоди (максимальна температура +36 °С) та дефіциту опадів, що зменшувало активність імаго і призводило до висихання яєць. Інтенсивність льоту становила 7,5 екз/феромонову пастку за 7 днів спостережень.

Гусениці II покоління почали живлення у плодах яблуні та пошкодили 5,3% плодів пізньостиглих сортів при заселенні 70,8% дерев, у минулому році – 5,9% плодів на 85,6% дерев. За умов підвищеного температурного режиму гусениці другої генерації завершили живлення до збору урожаю та відійшли в місця зимівлі у доброму фізіологічному стані.

Зимуючий запас гусениць плодожерки становить 3,3 екз/дерево при заселенні 94,1% дерев на 76,2% площ яблуневих садів; у минулому році — 3,4 екз/дерево при заселенні 82,6% дерев на 77,8% площ.

У 2026 році, враховуючи високий зимуючий запас, яблунева плодожерка становитиме загрозу всім плодоносним яблуневим садам.

Попелиці є одними із найбільш поширених сисних шкідників у садах області, при сприятливих умовах вегетації масово розмножуючись вони можуть пригнічувати плодове дерева, особливо молоді. На яблуні найбільше шкодить зелена яблунева попелиця. Попелиці, висмоктуючи сік із рослин, часто сильно деформують листки, пагони, пригнічують і ослабляють плодове дерева, знижують їх приріст, урожайність, морозостійкість.

В умовах короткої та контрастної зими 2025 року загибель шкідника становила 22,0%.

Через теплу ранню весну поточного року вихід із зимуючих яєць личинок-засновниць відмічено в I декаді квітня, на початку розпускання бруньок. Подальші значні коливання температур повітря та відсутність опадів уповільнювали розвиток шкідника. У фазу розпускання бруньок спостерігалось масове відродження личинок із зимуючих яєць та їх живлення на бруньках.

В II декаді квітня з'явилися дорослі самки-засновниці, які започаткували розвиток другого покоління. Чисельність попелиць повільно наростала в першій–другій декадах травня; у третій декаді травня на чисельність шкідника впливали дощі зливогого характеру. За помірно теплої погоди та помірних опадів у фазу опадання пустоцвіту зелена яблунева попелиця збільшувала чисельність. У цей період пошкоджено 6,8% бруньок при середній чисельності

2,4 екз/бруньку на 49,3% дерев (у минулому році – 4,6% бруньок на 47,2% дерев при середній чисельності 2,3 екз/бруньку).

У червні дощі зливого характеру також регулювали чисельність попелиць. У фазу росту плодів разом із безкрилими личинками розвивалися крилаті самки-розселювачки (починаючи з третього покоління), які розліталися та заселяли нові рослини. У цей період попелицею було заселено 6,1% листків і 5,8% пагонів на 64,2% дерев із середньою чисельністю 6,7 екз/листок на 91,4% площ саду. Подальші спекотні погодні умови та погіршення якості корму стримували розвиток попелиць і наростання їх чисельності.

Восени, за тривалого періоду сухої теплої погоди, склалися сприятливі умови для розвитку статеносок, що дозволило шкіднику завершити розвиток і сформувати підвищений зимуючий запас.

За результатами осіннього обстеження, зимуючий запас яєць попелиці становив 10,2 штук на погонний метр гілки яблуні при заселенні 46,8% дерев (у минулому році – 11,2 штук на погонний метр гілки при заселенні 43% дерев).

За сприятливих умов перезимівлі, теплої та вологої погоди впродовж вегетаційного періоду 2026 року зелена яблунева попелиця загрожуватиме всім яблуневим садам, передусім молодим плодовим насадженням.

У минулому році розвиток та шкідливість **комоподібних щитівок** спостерігалися осередками, переважно в садах присадибного сектору, а також у старих і занедбаних насадженнях.

Відродження та вихід личинок відбувався наприкінці квітня — на початку травня. Поява «бродяжок» спостерігалась у фазу опадання пустоцвіту на деревах яблуні за холодної та дощової погоди, що стримувало їх активний розвиток і шкодочинність.

У весняний період було заселено 9,7% дерев, середня чисельність становила 1,0 екз. на 10 см гілки (у минулому році – 8,9% дерев при чисельності 1,4 екз. на 10 см гілки).

За результатами осінніх обстежень виявлено 10,5% заселених дерев на 12,8% площ, при середній чисельності 2,4 щитка на погонний метр гілки (у минулому році – 14,6% дерев на 15,7% площі саду при чисельності 2,3 щитка на погонний метр гілки).

У 2026 році прогнозується розвиток шкідника в яблуневих насадженнях. Чисельність та шкодочинність будуть залежати від погодних умов вегетаційного періоду.

Яблунева листоблішка (медяниця) поширена переважно в старих яблуневих садах. Вона висмоктує соки із листків, бруньок, молодих пагонів, плодів, пошкоджені органи відстають у рості, листки скручуються, опадають зав'язі, плоди стають жорсткими, набувають потворної форми.

За період перезимівлі загибель зимуючого запасу яєць яблунової медяниці становила 19,0%.

Відродження личинок листоблішок із зимуючих яєць відмічено у ранні строки, у фазу набухання бруньок. Вихід німф з яєць у прохолодну погоду відбувався нерівномірно. Погодні умови квітня з перепадами температур,

приморозками, дефіцитом опадів та зниженням вологості повітря негативно впливали на розвиток і шкодочинність яблуневої медяниці. Весною заселених бруньок нараховувалося 4,7% на 33,6% дерев, при середній чисельності личинок 1,3 екз. на бруньку (у минулому році – 34,1% дерев, 3,8% бруньок, при чисельності 1,5 екз. на бруньку).

Влітку розвиток яблуневої медяниці відбувався за теплої погоди з дефіцитом опадів у червні, яка потім змінилася на нестійкий температурний режим. Заселених дерев нараховувалося 26,1%, листків – 7,2%, при середній чисельності 2,4 екз. на листок (у минулому році – 37,5% дерев, 6,8% листків, при чисельності 2,3 екз. на листок).

Зимуючий запас яєць становив 5,1 шт. на 10 см гілки, при заселенні 24,7% дерев (у минулому році – 5,3 шт. на 10 см гілки, при заселенні 31,6% дерев).

У 2026 році, за умов доброї перезимівлі та сприятливих погодних умов вегетаційного періоду, можливе формування осередків із підвищеною чисельністю листоблішки в яблуневих садах.

За період перезимівлі загибель зимуючого запасу яєць **плодового кліща** становила 20,0%.

Личинки розпочали вихід із зимуючих яєць у фазу розпускання бруньок за умов нестійкої температури повітря. У фазу цвітіння яблуні розвиток кліща відбувався уповільнено через коливання температури та випадання дощів різної інтенсивності. Весною шкідником було заселено 4,3% розеток на 32,4% дерев, при середній чисельності 1,7 екз./лист (у минулому році – 3,8% розеток на 22% дерев, при чисельності 1,9 екз./лист).

Регулюванню чисельності шкідника сприяли дощі зливового характеру в першій декаді червня. У літній період підвищений температурний режим повітря та дефіцит опадів сприяли зростанню чисельності кліщів. У фазу росту плодів, при чисельності 2,1 екз. на листок, шкідник заселяв 5,7% листків на 39,1% дерев.

В умовах теплої та помірно теплої літньої погоди, яка тривала до кінця першої декади вересня, розвиток кліща проходив у сприятливих умовах. Відкладання зимуючих яєць продовжувалося до кінця першої декади жовтня. При помірно теплої погоди та достатніх опадах відбувався розвиток статеносок кліща.

Осінніми обстеженнями встановлено, що плодовими кліщами заселено 13,5% дерев на 26,6% обстежених площ яблуневих садів, зимуючий запас яєць – 6,8 шт. на 10 см гілки (у минулому році – 16,0% дерев, при чисельності 6,1 шт. на 10 см гілки).

У 2026 році прогнозується розвиток червоного плодового кліща в яблуневих насадженнях. За підвищеного температурного режиму в літній період та помірних опадах чисельність і шкідливість фітофага зростатимуть.

ХВОРОБИ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР

Парша – небезпечна хвороба зерняткових. Уражає листки, плоди, пагони в дощові роки, також квітки, зав'язь. На листках хвороба проявляється у вигляді округлих плям, спочатку малопомітних хлоротичних, потім темно-сірих, з оливково-оксамитовим нальотом, що обмежує асиміляційну поверхню. На плодах також утворюються темно-сірі округлі плями різного розміру, в місцях ураження покривні тканини плоду руйнуються, а глибші – корковіють, що призводить до деформації плодів, розтріскування, загнивання, передчасного опадання. У третій декаді травня поточного року, за умов надмірного зволоження та недостатнього теплозабезпечення, було виявлено прояв хвороби на листках яблуні наприкінці фази опадання пустоцвіту. У цей період уражено в середньому 1,4% листків на 3,2% дерев. У цей час відмічено прояв парші і на плодах, які за достатнього зволоження почали інтенсивно уражатися. До кінця липня хворобою уражено 8,6–15,0% листків і 1,4–3,0% плодів на 19,3–38,0% дерев.

Помірно тепла погода серпня з дефіцитом опадів знижувала відносну вологість повітря та пригнічувала розвиток хвороби. Пониження температури та зливові дощі другої декади вересня знову сприяли поширенню парші. Перед збиранням урожаю уражено 13,4% листків і 5,2% плодів (у минулому році – 14,3% листків і 6,7% плодів).

У 2026 році, за умов достатньої вологості в період цвітіння — росту плодів, інтенсивність ураження яблуні паршою може значно зрости.

Моніліоз – небезпечне захворювання плодових культур, яке проявляється у формі моніліального опіку і плодової гнилі. Уражає кісточкові та зерняткові плодові культури. Унаслідок дощової та прохолодної погоди моніліальний опік виявлено в період цвітіння кісточкових культур. Нестійкі весняні погодні умови з коливаннями температур та частковими опадами за наявності інфекції сприяли швидкому поширенню хвороби.

Ураження моніліальним опіком становило 27,4% дерев, 4,1% пагонів і 4,3% листків (минулого року — 26,1% дерев, 3,8% пагонів, 4,7% листків).

Помірний і нестійкий температурний режим червня з частковим дефіцитом опадів сприяв розвитку літньої форми моніліозу. Плодовою гниллю уражено 3,2% плодів кісточкових (черешні й вишні) на 51% дерев приватного сектору

Враховуючи високий запас інфекції, прояв моніліозу у формі моніліального опіку та плодової гнилі очікується і в 2026 році; інтенсивність розвитку залежатиме від погодних умов весняно-літнього періоду.

Перезимівля патогена в умовах м'якої зими з незначними похолоданнями завершилась успішно. Весняне відновлення вегетації дерев у поточному році розпочалося в третій декаді березня, але проходило повільно до другої декади квітня через суттєві коливання температур із заморозками. Часті дощі в третій декаді квітня та першій декаді травня сприяли прояву **борошнистої роси** на початку цвітіння: уражено 2,6% дерев і 0,6% суцвіть.

У другій декаді травня відмічено наростання ураження: уражено 1,1–3,0% листових розеток, розвиток хвороби становив 0,4–1,0% на 40% площ.

У червні, за помірно теплої погоди та часткових дощів різної інтенсивності, уражено 18,2% дерев, 7,3% листків (розвиток – 2,3%) на 65,7% площ, та 4,1% пагонів (розвиток – 1,4%). Для порівняння: минулого року на 100% площ уражено 21% дерев, 6,8% листків (розвиток – 2,1%), 3,2% пагонів (розвиток – 1,1%).

Помірно тепла та суха погода серпня з низькою вологістю повітря пригнічувала розвиток хвороби.

У необроблюваних садах присадибного сектору уражено 19,0% листків та 8,3% пагонів на 100% площ.

Наявність значного запасу інфекції дає підстави прогнозувати прояв борошнистої роси і в 2026 році, її розвиток визначатиметься погодними умовами літнього періоду.

У минулому році нестійкий температурний режим із різкими коливаннями та літній характер розподілу опадів сприяли появі **парші** у третій декаді травня у приватному секторі.

Тепла погода з частково нестійкими температурами та помірними, місцями недостатніми опадами у червні–липні сприяла активному розвитку хвороби. На ранніх сортах уражено 19% листків та 5,6–10,0% плодів на всіх (100%) площах.

Перед збиранням плодів пізніх сортів уражено 21,4% листків і 6,3% плодів.

Враховуючи високий запас інфекції, прояв і поширення парші очікується і в 2026 році, розвиток хвороби регулюватиметься погодними умовами весняно-літнього періоду.

Прояв **іржі** у 2025 році відмічено рано, розвиток патогена був повільним. Тепла погода з помірними та місцями інтенсивними опадами в першій половині літа сприяла прояву та розвитку хвороби. Найбільш уражувалися дерева приватного сектору, що межують із кущами ялівцю.

У другій половині літа, за теплої сухої погоди з незначними опадами, розвиток і поширення хвороби були помірними.

Упродовж вегетації іржею охоплено 32,0% площ насаджень груші, уражено 1,6–3,0% листків на 7,4% дерев, що перевищує рівень минулого року.

З огляду на наявний запас патогена на ялівці, у 2026 році іржа може проявлятися у літній період, а за сильного розвитку спричинити передчасне опадання листя й дрібнення плодів.

Перезимувавши спори патогена на корі та камеді почали розвиватися навесні при випаданні рясних опадів. Наприкінці третьої декади травня **кластероспоріоз** виявлено на листках черешні та вишні у фазі росту плодів.

Максимальне поширення хвороби спостерігалось в першій половині літа за умов високої вологості, частих опадів та підвищених температур. У цей період уражено 4,2% листків і 3,8% плодів на 12,3% дерев черешні.

У приватному секторі дірчастою плямистістю уражено 11,6% плодів, 25% листків на 49% дерев вишні.

У другій половині літа за жаркої сухої погоди з невеликими опадами хвороба мала незначне поширення. Восени, особливо у вересні, за вологої погоди відбувалося активне зараження бруньок.

У 2026 році очікується зростання ураження насаджень черешні, вишні та абрикоса через значний зимуючий запас інфекції.

Заходи захисту плодкових насаджень від шкідників і хвороб (Рекомендації інститутів садівництва та зрошувального садівництва УААН)

Строк, умови, фази розвитку рослин	Шкідники і хвороби	Заходи
У фазу набрякання бруньок (температура повітря не нижче +4°C)	Каліфорнійська та інші щитівки, акацієва і сливова несправжньощитівки, бурий плодовий і червоний яблуневий кліщі, попелиці, листоблішки, листокрутки молі та інші	Обприскування насаджень емульсією препарату 30 Д, к.е., Норма витрати робочої рідини 1000-1500 л/га.
На початку розпускання бруньок	Сірий бруньковий довгоносик, квіткоїд, білан жилкуватий, золотогуз, листокрутки, яблунева міль, парша, борошниста роса та інші	Обприскування: Актарою 240 SC к.с., Актарою 25 WG, Енжіо 247,к.с., Каліпсо 480 SC, к.с., Пірінексом, к.е., з додаванням проти парші та інших хвороб Хоруса 75 WG, в.г., або Делану в.г., Дітану М-45 з.п., Мерпану в.г., Чемпіону з.п. За обробки сортів, що уражуються борошнистою россою, додають також: Топаз 100 ЕС, к.е., або його аналог Алмаз 100, к.е., Тіовіт джет 80 WG, в.г.
У фазу відокремлення бутонів – рожевий бутон	Квіткоїди, пильщики, мінуючі молі, глодова кружкова міль, листокрутки, шовкопряди, медяниці, попелиці, парша, плодова гніль, борошниста роса	Обприскування Актарою 25 WG, в.г. з додаванням проти хвороб Фиталу р.к. або Хорусу 75 WG, в.г., Скору 250 ЕС, к.е., дотримуючись чергування препаратів.
Відразу після закінчення цвітіння (коли опаде 75% пелюсток)	Яблунева міль, п'ядуни, кліщі, попелиці, парша, плодова гніль, борошниста роса	Обприскування БШ-58 новим к.е. чи Конфідором 200 SL, р.к., з додаванням проти парші, борошнистої роси та інших хвороб Скору 250 ЕС к.е., Флінту 50 WG, в.г.

Через 10-12 днів після по переднього	Яблуневий пильщик, листокрутки, парша, плодова гниль, борошниста роса та інші	Обприскування вказаними вище інсектицидами і фунгіцидами, дотримуючись чергування препаратів. За необхідності проти рослинних кліщів додають Ніссоран з.п., Аполло, к.с., Санмайт з.п.
При відлові феромонними пастками (протягом 7 днів спостережень) 5 метеликів яблуневої або одного східної пло дожерок, на початку відкладання ними яєць	Плодожерки яблунева і східна, молі мінуючі, гусениці білана, кліщі, червиця відлива, парша, борошниста роса	Обприскування Люфоксом 105 ЕС, к.е. , Номолтом, к.с. або вказаними вище інсектицидами з додаванням проти парші та інших хвороб Мерпану в.г. чи Дітану М-45 з.п., а також Тіовіту Джет 80 WG в.г.
У період масового відкладання яєць, на початку відродження гусениць першого покоління яблуневої плодожерки	Плодожерки яблунева і східна, молі верхньо-і нижньобоківі мінуючі, кліщі, парша, борошниста роса	Обприскування Сумітіоном к.е. чи БШ-58 новим к.е., з додаванням проти парші та борошністої роси вказаних вище фунгіцидів, дотримуючись чергування препаратів.
У період масового льоту метеликів грушевої плодожерки, орієнтовно через 40 днів після цвітіння пізніх сортів груші	Яблунева, грушева, східна плодожерки, листоблішки, парша, плодова гниль, борошниста роса та інші	Обприскування Сумітіоном к.е., Децисом Профі 25 в.г. чи Карате050 ЕС, к.е. з додаванням проти парші Делану в.г. чи Мерпану в.г., а також проти борошністої роси Кумулюса ДФ, в.г. , або Тіовіту джет 80 WG, в.г. чи Топазу100 ЕС, к.е., дотримуючись чергування препаратів.
При відлові феромонними пастками 3 і більше метеликів яблуневої або одного східної плодожерок протягом 7 днів спостережень, не раніше втрати токсичності пестицидами попереднього обприскування	Плодожерки яблунева, грушева та східна, молі мінуючі, кліщі, рухомі личинки щитівок, несправжньо щитівок, червиця відлива, парша, плодова гниль, борошниста роса та інші	Обприскування Сумітіоном к.е. 1,6-3 л/га , з додаванням проти парші, плодової гнилі, борошністої роси та інших хвороб вказаних вище фунгіцидів.
Зимові сорти яблуні та груші наприкінці липня – на початку серпня	Яблунева плодожерка, парша, плодова гниль, борошниста роса	Обприскування Люфоксом к.е. 1 л/га або к.е., з додаванням Дітану М-45 з.п., Мерпану в.г. Антраколом WP 70, з.п., Вентопу 350 SC, к.с., Чемпіону, з.п. проти парші, а також Топазу 100 ЕС, к.е., Кумулюсу ДФ в.г. чи Тіовіту Джет 80 WG, в.г., проти борошністої роси.

Зимові сорти яблуні не пізніше, як за 20 днів до початку збору врожаю	Парша, плодова гниль, інші хвороби плодів під час зберігання	Обприскування Світчем 62,5 WG, в.г., проти парші, плодової гнилі та інших хвороб.
Кісточкові культури		
На початку набрякання бруньок	Каліфорнійська та інші щитівки, несправжньощитівки, кліщі, попелиці, листокрутки, моніліоз, кокомікоз, клістероспоріоз та інші	Обприскування один раз у 2-3 роки препаратом 30-Д к.е. 40 л/га. Норма витрати робочого розчину 1000-1500 л/га
На початку розпускання бруньок, у фазу рожевого бутона (персик, абрикос)	Моніліальний опік, кучерявість листків персика, клястероспоріоз, плодова гниль	Обприскування Фиталом в.р.к., Хорусом, в.г., Світчем в.г., Сігнумом в.г.
Під час висування та відокремлення бутонів черешні, вишні, сливи (перед цвітінням)	Моніліоз, плямистості, плодова гниль, листогризучі шкідники, довгоносики, попелиці, пильщики, інші	Обприскування Хорусом в.г. з додаванням (на сливі) Бі-58 нового к.е., Конфідору, (на вишні, черешні) Каліпсо КС, Золону к.е..
Після закінчення цвітіння	Кокомікоз, кучерявість листків персика, клястероспоріоз, плодова гниль, листокрутки, попелиці, пильщики, кліщі, товстонижка сливова, інші	Обприскування Хорусом, в.г., Фиталом в.р.к., Деланом в.г. з додаванням, Варанту 200, в.р.к. (на вишні, черешні) Каліпсо 480 SC, КС.
Через 10 днів після попереднього, на початку відродження гусениць сливової плодожерки	Сливова плододожерка, товстонижка, кліщі, кокомікоз, клястероспоріоз, плодова гниль	Обприскування сливи - Конфідором в.р.к., Ратибором, р.к. з додаванням Хоруса в.г., дотримуючись чергування препаратів.
У період масового льоту вишневої мухи (початок цвітіння білої акації) сорти вишні й черешні середнього і пізнього строків достигання	Вишнева муха, кокомікоз, плодова гниль	Обприскування: Сумітіоном к.е., Актелліком 500 ЕС, к.е. або Каліпсо 480 SL, КС, з додаванням Фиталу в.р.к., Сігнуму в.г.

Через 10-12 днів після попереднього сорти вишні й черешні пізнього строку досягання, але не пізніше, як за 20 днів до початку збору врожаю	Вишнева муха, кокомікоз, плодова гниль, сливова плодожерка	Обприскування вишні й черешні Актелліком 500 ЕС, к.е., Світчем в.г. 0,75-1,0 кг/га з додаванням Фиталу в.р.к., Сігнуму в.г. На сливі- Конфідором в.р.к.
Відразу після збору врожаю і ще двічі з інтервалом 10-12 днів	Кокомікоз (вишня, черешня)	Обприскування Хорусом в.г. чи Фиталом в.р.к. дотримуючись чергування препаратів
У кінці літа (серпень, вересень)	Вишневий слизистий пильщик, попелиці (вишня, черешня)	Обприскування Золоном к.е. або Каліпсо 480 к.е.

Витрати робочої рідини в плодкових насадженнях

Норма витрати робочої рідини залежить від віку дерев, габітуса крони, схеми насаджень і становить від 500 до 1500 л/га та 2-5 л на дерево.

Вік дерева	До 5	6-10	11-15	11-15	Понад 15	До 5	11-15
Діаметр крони, м	1.2-1.4	1.5-1.8	2.0-2.3	2.5	До 1.0	1.2-1.4	1.5-1.7
Висота крони, м	1.5-2.0	2.0-2.5	2.8-3.0	3.5	1.0-1.5	1.6-2.0	2.0-2.5
Витрати робочої рідини, л/дерево	2.0-2.5	3.0-3.5	4.0-4.5	5.0 і більше	0.5-1.0	2.5-3.0	3.0-4.0

Захист ягідників від пошкодження шкідниками і хворобами

Строки проведення	Шкідники і хвороби	Заходи
Суниця		
Після збирання врожаю	Комплекс шкідників і хвороб	Починаючи з 3-го року використання листя скосити, згребти, спалити, обробити Актелліком 500 к.е.
Весною в період масового відростання листя	Бура і біла плямистості, борошниста роса, сіра гниль, антракноз	Обприскування Топазом 100 к.е.

Перед цвітінням	Довгоносики, кліщі, плямистості бура і біла, борошниста роса, сіра гниль	Обприскування Актелліком 500 к.е. з додаванням Топазу 100 к.е., Світчу 62,5 в.г.
До цвітіння	Борошниста роса, бура і біла плямистості, сіра гниль	Обприскування в період вегетації Хорусом 75 WG в.г., Світчем 62,5 в.г.
Після цвітіння	Теж саме	Обприскування в період вегетації Хорусом 75 WG в.г., Світчем 62,5 в.г.
Суниця маточники		
В період вегетації	Кліщі	Обприскування Аполло к.е.
	Фузаріозне та вертицильозне вянення	Фундазол з.п. 30 кг/га- полив ґрунту 0,1-0,2% суспензією препарату під корінь, обробку повторюють через 12 днів
Смородина, порічки, агрус		
Рано навесні	Кліщ, склівка, златка, американська борошниста роса	Обрізка верхівок пагонів агрусу довжиною 8-12 см, вищипування здутих бруньок смородини заражених кліщем, обрізка недорозвинених і посохлих пагонів, а також уражених гілок златкою та склівкою
До набухання бруньок	Антракноз, борошниста роса, кліщі, попелиці, щитівки	Під час набухання бруньок і до з'явлення зеленого конуса обривати і спалювати окремі бруньки, заражені кліщем. Обприскування проводити дозволеними препаратами згідно переліку
До цвітіння	Американська борошниста роса агрусу	Обприскування кальцинованою содою з милом (50+50 гр) на 10 л води або гноївкою (одна частина гноївки і дві частини води)
	Бруньковий кліщ, попелиці, вогнівки, пильщики, борошниста роса, антракноз	Обприскування Актелліком 500 к.е. з додаванням Топсіну М з.п., Топазу 100 к.е..
Відразу після закінчення цвітіння	Бруньковий смородиновий кліщ, попелиці, вогнівки пильщики, борошниста роса, антракноз	Обприскування Топазом к.е. 0,3- 0,4.
Через 10 днів після цвітіння	Борошниста роса, іржа стовпчаста	Обприскування Топазом 100 к.е. 0,3-0,4 л/га
Після збору врожаю двічі з інтервалом 10 днів	Комплекс шкідників і хвороб	Обприскування Актелліком к.е. з додаванням Топазу 100 к.е., Топсіну М з.п..
Малина		
До початку розпускання бруньок	Жук малиновий, пагонова попелиця, плямистість пурпурова, антракноз	Обприскування дозволеними препаратами згідно переліку
Перед цвітінням	Антракноз, пурпурова плямистість, малиновий	Обприскування Топазом 100 к.е. з додаванням проти шкідників Актелліку 500 к.е.

	жук, сунично-малиновий довгоносик, кліщі	
В кінці травня, в червні систематично через кожні 10 днів	Для знищення галиці малинової, мухи стеблової, антракнозу, пурпурової плямистості	Систематично вирізати і спалювати привя'лі пагони, а також всі пагони з потовщенням
Після збирання врожаю	Комплекс шкідників і хвороб	Вирізати і спалювати всі пагони, що відплодоносили і двічі (з інтервалом 12 днів). При масовому розмноженні рослинних кліщів додати Актеллік 500 к.е.
Восени після опадання листя	Комплекс хвороб	Знищення джерел інфекції шляхом глибокого заорювання опалого листя. Обприскування кущів і ґрунту під кущами дозволеними препаратами згідно переліку

Біологічний метод захисту рослин

Біологічний метод захисту рослин – важлива складова інтегрованого захисту рослин. Застосування біологічних препаратів і ентомофагів є основним стратегічним, екологічно безпечним заходом контролю шкідливих організмів у посівах сільськогосподарських культур. Дослідженнями проведеними науковими установами доведено, що біологічні препарати є не тільки ефективним засобом захисту від шкідливих організмів, але й стимулюють і значно поліпшують живлення рослин. Розроблений арсенал біологічних препаратів дозволяє використовувати їх в системі захисту сільськогосподарських культур, продукція яких використовується у свіжому вигляді, а також для виготовлення дитячого і дієтичного харчування, що значно підвищує безпечність такої продукції. Застосування біологічних препаратів дає можливість зберігати корисну фауну, знижує ризик виникнення резистентності, що існує при застосуванні хімічних засобів захисту рослин і часто призводить до збільшення норм витрат та кратностей обробок.

На сьогоднішній день в Україні зареєстровано до використання більше 120 біопрепаратів, в т.ч. понад 30 препаратів проти шкідників та хвороб. Найбільш поширені з них:

Актофіт – рекомендується для захисту сільськогосподарських та декоративних культур від кліщів, попелиць, трипсів, колорадського жука, інших шкідників.

Бактеронцид – застосовується для боротьби з мишоподібними гризунами з нормою внесення 2-3 г зернової принади в нору.

Актоверм, КЕ – для захисту картоплі від колорадського жука, огірків у закритомі ґрунті від павутинного кліща.

Актоверм Формула – проти кліщів та баштанної попелиці а огірках у закритому ґрунті.

Біопрепарат фунгіцидної дії **ІНТЕГРАЛ ПРО, ТН** – від збудників хвороб для обробки насіння кукурудзи, озимого ріпаку, сої, зернових культур.

Біопрепарат фунгіцидної дії **ФІТОЛАВІН**, РК – кореневі гнилі, бактеріальні хвороби томатів, зернових культур, яблуні (в т.ч. і бак.опік плодових), картоплі, огірків, винограду.

Бізар – бактеріальний препарат, який застосовують для захисту зернових, яблуні від хвороб, для підвищення імунітету шляхом обприскування рослин під час вегетації.

Біопрепарат фунгіцидної дії **ФІТОПЛАЗМІН**, РК – бактеріальні хвороби томатів відкритого та закритого ґрунту.

Бітоксисабацилін – бактеріальний препарат, який застосовують проти сисних шкідників (кліщі, баштанна попелиця) огірків закритого ґрунту.

Мікосан «В» - проти збудників комплексу захворювань яблуні, шляхом обприскування в період вегетації.

Мікосан «Н» - проти збудників комплексу захворювань пшениці, ячменю, кукурудзи, гороху шляхом обробки насіння.

Ентоцид (Метаризін) – препарат на основі ентомопатогенних грибів, застосовується для захисту картоплі від личинок травневого хруща шляхом внесення в ґрунт з поливною водою або при обприскуванні навесні.

Лепідоцид-БТУ – біологічний препарат кишкової дії, дозволений для захисту від гусениць біланів, капустяної молі, капустяної совки.

Гаупсин – рекомендується для захисту сільськогосподарських культур від хвороб листового апарату і плодових гнилей, ефективний проти гусениць 1-го віку яблуневої плодожерки та листокруток.

Казумін – препарат на основі продукту ферментації гриба *Streptomyces kasugaensis* – застосовується для боротьби проти бактеріального опіку плодових, а також бактеріальних хвороб на помідорах, бактеріального опіку капусти.

Псевдобактерін-2 - рекомендується для передпосівної обробки насіння проти збудників грибних і бактеріальних хвороб зернових колосових, картоплі, капусти, томатів, огірків, цибулі, та для обприскування під час вегетації проти комплексу хвороб зернових, овочевих культур, картоплі, яблуні, груші, винограду.

Трихофіт – для обробки насіння томатів проти корневих гнилей, та обприскування проти фітофторозу.

Триходерма Бленд Bio-Green – для захисту від збудників корневих і стеблових гнилей овочевих культур (замочування коренів розсади), картоплі (обробка бульб), кукурудзи, зернових колосових (обробка насіння), а також обприскування в період вегетації овочевих культур, картоплі, кукурудзи, зернових колосових).

Мітігейт – рослинний алкалоїд для боротьби з кліщами на яблуні, сої.

Мадекс Твін – препарат для боротьби із яблуневою, східною плодожеркою на яблуні, персику, груші.

Натургард – препарат для боротьби із шкідниками зернових культур (клопи, трипси, цикади, п'явиці), овочевих культур (попелиці, білокрила, озима совка), винограду (гронова листокрутка), плодових культур (квіткоїди,

попелиці, листоблішки), декоративних культур (листокрутки, попелиці, цикади).

Сезар – для захисту зернових та плодкових культур від шкідників.

Сім Дерма – для захисту зернових колосових від фузаріозної та інших кореневих гнилей, стимуляції росту рослин, застосовується методом обробки насіння.

Спектрал, спектрал Дуо – біопрепарат інсектицидної та фунгіцидної дії для захисту кукурудзи, озимого ріпаку, зернових культур від збудників хвороб та шкідників шляхом обробки насіння.

Фабіліс – біопрепарат інсектицидної дії для захисту від шкідників кукурудзи, озимого ріпаку, зернових культур шляхом обробки насіння.

ФітоДоктор (Спорофіт), п. – передпосівна обробка насіння ярого ячменю проти кореневих гнилей, гелмінтоспоріозу, обприскування томатів проти фітофторозу.

Фітоцид – захист від хвороб зернових, зернобобових, олійних, овочевих, плодкових культур, картоплі та підвищення врожайності методом обробки насіння та обприскування під час вегетації.

Хеліковерс – біопрепарат інсектицидної дії проти бавовникової совки на помідорах, сої, перцю.

Економічні пороги шкодочинності основних шкідників сільськогосподарських культур

(за А.В.Кулешовим та М.О.Білик)

Назва шкідника	Культура, фаза розвитку рослин	Економічний поріг шкідливості
1	2	3
Багатоїдні шкідники		
Мишоподібні гризуни	Озима пшениця, багаторічні трави (осінь) Весна-відновлення вегетації	3-5 кол./га понад 5 кол./га
Дротяники та несправжні дротяники	Озима пшениця(перед сівбою)	5-8 екз./кв.м
	Кукурудза – „ -	3-5 екз./кв.м
	Картопля – „ -	5 екз./кв.м
Хрущі (личинки)	Картопля (до посадки)	3-5 екз./кв.м
Озима та ін. підгризаючі совки (гусениці)	Озима пшениця(сходи-кущіння)	2-3 екз./кв.м
	Кукурудза (сходи-3-4 справжніх листки)	2-3 екз./кв.м або 4-6% ушкоджених рослин
	Картопля (сходи)	5-8 екз./кв.м
	Буряки(сходи-змикання листків у рядках)	3-5 екз./кв.м
Капустяна та інші підгризаючі совки(гусениці)	Капуста рання (зав'язування головки)	1-2 ос./роsl. При 5% заселенні рослин
	Капуста пізня – „ -	5 ос./роsl. При 5% заселенні рослин
Стебловий кукурудзяний метелик	Кукурудза(6-8листіків) - „ - (після викидання волоті)	17-18% рослин із яйцекладками 1-2 гус./роsl. При 10% заселенні

		рослин
Зернові колосові культури		
Хлібна жужелиця	Сходи	1-2 личинки/кв.м
	Кущіння(осінь-весна)	3-4 личинки/кв.м при ушкодженні 2%рослин
	Налив-воскова стиглість зерна	3-5 жуків/кв.м
Клоп-шкідлива черепашка	Кущіння-вихід в трубку	2-4клопи/кв.м
	Формування-молочна стиглість зерна	>2лич./кв.м у посівах сильних та цінних сортів пшениці; 4-6 лич./кв.м на решті посівів
Злакові попелиці	Сходи-кущіння	100-150 екз./кв.м або 2-3 особини на 1 росл.
	Вихід в трубку	10 екз./стебло при 50% заселеності
	Кінець цвітіння	5-6 особин на стебло або 500 екз.на 100 помахів сачком
	Формування-молочна стиглість	20-30 особин на стебло
Злакові мухи	Озимі зернові (сходи-кущіння)	30-40 мух на 100 помахів сачка або 6-10% ушкоджених стебел
	Ярі зернові (Сходи-3-й листок)	40-50 екз./на 100 помахів сачком
П'явиці	Кущіння-вихід в трубку (озимі зернові) Колосіння - ,, -	15-20 особин/кв.м(жуки) 0,5-1,0 личинок/стебло або при ушкодженні 8-10% листкової поверхні
	Кущіння-вихід в трубку (ярі зернові)	10-15 екз./кв.м (жуки) 150-200 личинок/кв.м
Пшеничний трипс	Трубкування-колосіння-налив зерна	50-100 екз.на 100 помахів сачка або 8-10 екз./колос (імаго), 20-30 екз./колос(личинки)
1	2	3
Злакові мухи	Сходи кущіння(озимі)	30-40 мух на 100 помахів сачка або 6-10% ушкоджених стебел
	Сходи-3-й листок(ярі)	40-50 екз. на 100 помахів сачка
Хлібна смугаста блішка	Сходи-кущіння(ярі)	6-8 жуків/кв.м або 300 екз. на 100 помахів сачком
Кукурудза		
Стебловий кукурудзяний метелик	6-8 листків – викидання волоті	18% рослин з яйцекладками або 6-8% рослин з гусеницями, 1-2 гусениці на рослину
Личинки шведської мухи	2-3 листки	1-2 личинки на рослину при заселенні 15-20% рослин
Ріпак		
Блішки рапакові	Сходи-відростання	1-3 жуки/кв.м, 5 личинок/рослину
Ріпаковий квіткоїд	- ,, -	6-10 жуків на рослину
Ріпаковий пильщик	Сходи і пізніше	2 личинки/кв.м, 2 ушкоджені рослини/кв.м
Насінневий прихованохоботник	Сходи-відростання	0,5-1 жук/рослину
Капустяна попелиця	Упродовж вегетації	10% заселених рослин
Картопля		
Колорадський жук	Сходи	5-10% заселених кущів

	Бутонізація-початок цвітіння (за масової появи личинок 1-2 віку)	10-20 личинок/кущ за 8-10% заселених кущів
Капуста		
Хрестоцвіті блішки	Розсада	3-5 жуків/рослину при заселенні 5-10% рослин
	Листкова мутовка	10 жуків/рослину при заселенні 25% рослин
Капустяні мухи	Листкова розетка	6-10 яєць або 5-6 личинок на рослину при заселеності 5-10% рослин
	Початок утворення головки	7-8 личинок на рослину
Капустяний та ріпаковий білани	Листкова розетка	3-5 гус./рослину або заселення гусеницями 10% рослин
Капустяна совка	Листкова розетка	1-2 гусениці/рослину при заселенні 2-5% рослин
	Формування головки	5 гус./рослину при заселенні 6-8% рослин; відловлювання 9-13 самців на феромонну пастку за 5 діб
Капустяна міль	Листкова розетка	2-5 гусениць/рослину при заселенні 10% рослин
	Формування головки	5-10 гус./рослину при заселенні 10-25% рослин
Капустяна попелиця	Початок формування головки	5-10% заселених рослин
Хрестоцвіті клопи	- „ -	2-3 клопи/рослину
Цибуля		
Цибулева муха	Формування цибулини	3-4 яєць/рослину при заселенні 10% рослин
Цибулевий прихованохоботник	Ріст листків	5-10 личинок/рослину, 2-4 жуки/кв.м
Морква		
Морквяна муха	Початок вегетації	1 яйцекладка/20 рослин
Огірки		
1	2	3
Тютюновий трипс	Впродовж вегетації	1 екз./листок
Баштанна попелиця	Перша половина вегетації	7-15% заселених рослин
	Друга половина вегетації	25-30% заселених рослин
Павутинний кліщ	Упродовж вегетації	5% заселених рослин
	- „ - (закритий ґрунт)	1-1,5 бала заселення листя
Теплична білокрилка	- „ -	40 особин/лист, поява сажистих грибів на паді
Томати		
Бавовникова совка	1 покол.	15-20 яєць на 100 рослин
	2 покол.	40-90 яєць на 100 рослин
Дротяники	До висадки розсади	5 личинок/кв.м
Павутинний кліщ	Упродовж вегетації	5% заселених рослин
	- „ - (закритий ґрунт)	1-1,5 бала заселення листя, 15% заселених листків
Теплична білокрилка	- „ -	10 особин/ лист
Перець		
Попелиці	Упродовж вегетації	2-5% заселених рослин
Яблуна		
Яблунова плодожерка	До розпускання бруньок	10-15 гусениць на 1 м ловильного пояса

	Ріст та досягання плодів 1 покоління 2 покоління	2-5 яєць на 100 плодів або 1-35 ушкоджених плодів відловлювання 3-5 самців на феромонну пастку за тиждень відловлювання 2-3 самців на феромонну пастку за тиждень
Плодові кліщі	До розпускання бруньок	50-100 яєць на 10 см гілки або 10-15 яєць на 1 плодушку
	Після розпускання бруньок до початку росту плодів	3-5 екз./лист
	Після початку росту плодів до початку збирання урожаю	5-7 кліщів на листок
Яблунева медяниця	До розпускання бруньок Рожевий бутон	10-25 яєць на 10 см гілки або 5-10 яєць на плодушку 5-8 личинок/розетку
Яблуневий квіткоїд	Розпускання бруньок	30-40 жуків на дерево; 10-15 ушкоджених бруньок із 100 оглянутих
Зелена яблунева попелиця	До розпускання бруньок Протягом вегетації	4-8 яєць на 10 см гілки 10-15% заселених листків
Листокрутки (сітчаста) - „ – (брунькова)	До початку цвітіння Цвітіння Зелений конус Формування бутонів	1% ушкоджених розеток, 4-10 гусениць/100 розеток 2гус./100 зав'язей, 3% ушкоджених зав'язей 5-8% ушкоджених бруньок, 3гус./п.м.г. 15 гус./100 розеток
Каліфорнійська щитівка	До розпускання бруньок Ріст плодів	2-3 бали заселення дерев, 0,5 личинок/п.м.г. 2-3% заселених плодів
Яблунева міль	До цвітіння Після цвітіння	0,5-1 щиток/1м.гілки 1-2 гнізда/дерево
Мінуючи молі	Після цвітіння Середина літа	0,5-1 міна на листок 1-3 міни на листок
Яблуневий пильщик	Кінець цвітіння	2-4% ушкоджених зав'язей
Слива		
Слизова плодожерка	Цвітіння Розвиток плодів	5 самців/феромонну пастку за 5 діб 2-5% ушкоджених плодів
Слизові пильщики	Цвітіння	5% ушкоджених квіток
Акацієва несправжня щитівка	До розпускання бруньок	5-10 личинок/10см гілки
Попелиці	Відокремлення бутонів Після цвітіння	10 колоній/100 листків 15 колоній/100 листків
Виноград		
Кліщі	До цвітіння Після цвітіння протягом вегетації	2-3 екз./лист 4-6 екз./лист 30-50% заселених листків
Гронова листокрутка	Перше покоління Друге-третє покоління	5-10 гус./100 грон 9-12 гус./100 грон

Економічні пороги шкодочинності основних хвороб сільськогосподарських рослин

(за А.В.Кулешовим та М.О.Білик)

Назва хвороби, культури	Термін обліку, фаза культури	ЕПШ
1	2	3
Сажкові хвороби озимих зернових культур	Повна стиглість	0,2% уражених колосків
Сажкові хвороби ярих хлібних злаків	Повна стиглість	0,3-0,5% уражених колосків
Пухирчаста сажка кукурудзи	Налив зерна	5-10% уражених рослин
Кореневі гнилі озимої пшениці	Початок вегетації	5% уражених рослин
Гельмінтоспорельозно-фузаріозна коренева гниль озимої пшениці	Насінневий матеріал	10-15% ураженого насіння
Гельмінтоспоріозна гниль ярого ячменю	Насінневий матеріал	12% інфікованого насіння (сухі роки) 34% (вологі роки)
Борошниста роса пшениці	Початок вегетації Вихід у трубку Колосіння	3-5% уражених рослин 1-3% розвитку хвороби 15-30% розвиток хвороби
Борошниста роса ячменю		20% розвитку хвороби
Бура листкова іржа пшениці	Початок вегетації Вихід у трубку Колосіння Молочна стиглість	3-5% уражених рослин 1-3% розвитку хвороби 10% розвитку хвороби 40% розвитку хвороби
Септоріоз пшениці	Початок вегетації Вихід у трубку Прапорцевий лист-цвітіння	3-5% уражених рослин 1-3% розвитку хвороби 15-20% розвиток хвороби
Сітчаста плямистість ячменю	Вихід у трубку Колосіння-цвітіння	3-5% розвитку хвороби 10-20% розвитку хвороби
Парша яблуні	Кінець цвітіння	12-20% уражених листків.

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ПЕСТИЦИДІВ

Асортимент, засоби, сфера застосування пестицидів, норми, кратність обробок повинні відповідати **"Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні"**, доповненням до "Переліку...", правила застосування пестицидів регламентуються **Державними санітарними правилами «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» (ДСП 8.8.1.2.001-98)**.

Для запобігання можливих отруєнь при роботі з пестицидами, а також потрапляння препарату в харчові продукти і фураж, забруднення водойм, повітря і ґрунту населених пунктів, необхідно строго дотримуватися заходів безпеки, передбачених санітарними правилами. В зв'язку з цим потрібно чітко виконувати всі заходи безпеки згідно з розробленими інструкціями, зокрема:

1. Особи, які виконують роботи з пестицидами, повинні пройти спеціальну підготовку, медичний огляд і мати **свідоцтво** про проходження навчання з

питань безпечного поводження з пестицидами та **посвідчення** про право роботи з пестицидами, які видаються Головним управлінням Держпродспоживслужби в Тернопільській області **щороку**.

2. До роботи з пестицидами не допускаються особи молодші за 18 років, вагітні і жінки–годувальниці, а також особи, у яких при попередньому медичному огляді виявлені захворювання, при яких забороняється робота з пестицидами.

3. Громадян, які направлені на роботу з пестицидами слід забезпечити спецодягом.

4. Працюючі з пестицидами перед початком робіт повинні пройти інструктаж про токсичні властивості препаратів, що вносяться, норми, строки, та способи їх застосування.

5. Робота з пестицидами повинна проводитися під керівництвом спеціалістів з захисту рослин, або агрономів, які мають підготовку по заходам безпеки при роботі з отрутохімікатами.

6. Під час роботи з пестицидами необхідно уникати контакту шкіри, очей і одягу з препаратом та робочим розчином, не вдихати пил та аерозольні випари.

7. При роботі з отрутохімікатами потрібно дотримуватися правил особистої гігієни, на місцях роботи не харчуватися, не пити, не палити. Перед прийманням їжі потрібно зняти спецодяг, вимити з милом руки і обличчя, прополоскати рот. Після роботи слід добре витрухнути одяг і прийняти душ.

8. Спецодяг і захисні засоби перед їх повторним використанням піддавати очистці.

9. В місцях роботи з пестицидами забороняється зберігання харчів, води, фуражу та предметів домашнього побуту.

10. Тривалість роботи з отрутохімікатами не повинна перевищувати 6 годин, а при використанні сильнодіючих отрут 4 години.

11. Забороняється залишати отрутохімікати в полі та інших місцях без охорони.

12. Випас худоби та укiс на оброблених гербицидами ділянках дозволяється не раніше як через 45 дiб після обробки.

Всі роботи з пестицидами слід проводити в ранні ранкові (до 10) і вечірні години при мінімальних висхідних повітряних потоках. Як виняток, допускається проведення обробок у денні години у похмурі і прохолодні дні з температурою навколишнього повітря нижче +10 °С.

Обробка рослин та інших об'єктів повинна здійснюватись суворо за показаннями з обов'язковим врахуванням економічного порогу шкоди чинності (ЕПШ), ступеню розвитку хвороб рослин, фази розвитку бур'янів, а також прогнозу погоди.

Всі роботи з пестицидами і протруєним насіннєвим матеріалом обов'язково реєструються в **спеціальних журналах**.

У зоні роботи з пестицидами необхідно обладнати місця для відпочинку і приймання їжі, які забезпечуються бачками з питною водою, рукомийником і медичною аптечкою. Це місце повинно розташовуватися не ближче 200 метрів від межі застосування пестицидів.

Завчасно, але не менше ніж за дві доби до початку проведення кожної хімічної обробки, адміністрація господарств сповіщає населення, власників суміжних сільськогосподарських угідь та об'єктів про місця, строки і методи застосування пестицидів. У період проведення робіт у радіусі 200 м від меж ділянок, що обробляються, повинні бути встановлені попереджувальні написи.

Забороняється допуск сторонніх осіб до місць застосування пестицидів. Забороняється залишати пестициди та отруєні принади без охорони в місцях застосування, на польових станах, індивідуальних господарствах та інших місцях.

У період проведення робіт тимчасове збереження пестицидів дозволяється на спеціально виділених ділянках, при наявності надійного укриття та охорони.

Приготування розчинів пестицидів і заправка апаратури для їх застосування повинні здійснюватися на стаціонарних розчинних вузлах або пунктах із використанням засобів механізації виробничих процесів.

ЗАХИСТ БДЖІЛ ВІД ОТРУЄННЯ ПЕСТИЦИДАМИ

Для запобігання загибелі бджіл при проведенні обробіток пестицидами слід приділити особливу увагу дотриманню вимог законодавства при обробках інсектицидами медоносних рослин. При проведенні захисних заходів цих культур необхідно застосовувати виключно препарати, дозволені до використання в Україні, рекомендовані для цих культур у рекомендованих нормах внесення.

Відповідно до **ст.37 Закону України «Про бджільництво»**, фізичні та юридичні особи, які застосовують засоби захисту рослин для обробки медоносних рослин, зобов'язані не пізніше ніж за три доби до початку обробки через засоби масової інформації попередити про це пасічників, пасіки яких знаходяться на відстані до десяти кілометрів від оброблюваних площ. При цьому повідомляється дата обробки, назва препарату, ступінь і строк дії токсичності препарату. На тарних етикетках пестицидів і агрохімікатів в обов'язковому порядку повинні бути указані номери державної реєстрації цих засобів, а також інформація про клас небезпечності для бджіл («небезпечний для бджіл» або «безпечний для бджіл»).

Відповідно до **ст.13** вищевказаного закону, кожна пасіка підлягає реєстрації за місцем проживання фізичної особи або за місцезнаходженням юридичної особи, яка займається бджільництвом, у місцевих державних адміністраціях або сільських, селищних, міських радах у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади.

Неповідомлення (приховування) або надання неправдивої інформації про виникнення загрози бджолам при застосуванні засобів захисту рослин, а також порушення технології вирощування рослин сільськогосподарського та іншого призначення, що призвело до погіршення умов у ареалах розселення бджіл, є порушенням законодавства відповідно до ст.38 Закону України «Про бджільництво», що тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

ЗМІСТ

Основні метеорологічні особливості 2025 року.....	4
Багатоїдні шкідники.....	10
Шкідники та хвороби зернових культур.....	19
Система захисту зернових колосових від шкідників, хвороб та бур'янів.....	29
Шкідники та хвороби кукурудзи.....	38
Система захисту кукурудзи від шкідників, хвороб та бур'янів	41
Шкідники та хвороби гороху.....	45
Система захисту гороху від шкідників, хвороб та бур'янів	48
Шкідники та хвороби сої.....	50
Система захисту сої від шкідників, хвороб та бур'янів	56
Шкідники та хвороби багаторічних бобових трав.....	59
Шкідники та хвороби цукрових буряків.....	61
Система захисту цукрових буряків від шкідників, хвороб та бур'янів	68
Шкідники та хвороби соняшнику.....	72
Система заходів захисту соняшнику від шкідників, хвороб та бур'янів	76
Шкідники та хвороби ріпаку.....	80
Система заходів захисту ріпаку від шкідників, хвороб та бур'янів	85
Шкідники та хвороби картоплі.....	89
Система заходів захисту картоплі від шкідників, хвороб та бур'янів	92
Шкідники та хвороби овочевих культур.....	96
Заходи захисту овочевих культур від шкідників, хвороб та бур'янів	100
Шкідники та хвороби плодових культур.....	108
Заходи захисту плодових насаджень від шкідників та хвороб.....	117
Біологічний метод захисту рослин.....	122
Економічні пороги шкодочинності основних шкідників сільськогосподарських рослин.....	124
Економічні пороги шкодочинності основних хвороб сільськогосподарських рослин.....	128
Заходи безпеки при використанні пестицидів.....	128
Захист бджіл від отруєння пестицидами.....	130

Управління фітосанітарної безпеки
Головного управління Держпродспоживслужби в Тернопільській
області
46006, вул. Чернівецька, 24, м. Тернопіль
тел. (0352) 52-18-14.